

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 07577225 5

EDUNA

1869.

I D U N A.

Frisk rîm end ânrim.

ÛTJOWN FEN 'T

Selskip for friske taal end skriftenkennis.

übel müeze mir geschehen,
künde ich ie mîn herze bringen dar ,
Daz im wol gevallen
Wolde vremeder site.

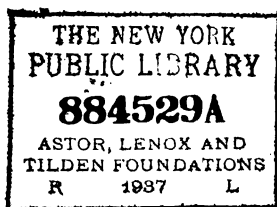
WALTHER VON DER VOGELWEIDE.
hear and believe, for Time will tell the
rest.

BYRON.

OARDE RIGE. SAUNDE BOEK.

TO LIOWERD, BY
EDELMAN & AKKERINGA.
1869.

Printe by J. R. Miedema, to Liowerd.

Siet alsser yemant boecken schrijft ,
De leser licht , de leser kijft ,
De leser prijst , de leser spot ,
En beyde dikmael sonder slot ;
De leser juyght , de leser geckt ,
En al nadat hy is gebeckt ,
En die het veeltijds minst beseft
Dien isset die het harde treft .

J. Cats.

NOY WTB
01519
MAAR

I N H A L D.

	Side.
De liu fen de Wildeman. En oarsprunkelik for- hael, fen GUNDEBALD.....	1
De leste helt fen 't »Frye Frisland.» fen COLMJON.	35
De buppetoan. En eind-foadracht by en jûnd ful foadrachten, fen H. G. VAN DER VEEN	39
En pear fabels: De fux end de hoanne.....	45
De gershippert end de hînsers...	46
Forskate thinzen, fen C. F. VON KLEIST, fry oerset	47
Reisgjen. (Forfrisking fen en handschrift út 'e nei- littenskip fen Ds. ARNOLDUS DE JONG, in libben learaer by de Ministe gemeente to Damwald) fen H. G. VAN DER VEEN.....	49
De eargierrige bandit. En Napolitaenske storie, fen G. P.....	67
Dead en libben. Rhapsodie, nei C. F. von Kleist, fen G. C.....	78
Wouterswoudster Almanach. Naar den nieuwen verbeterden stijl. Op 't schrikkel-jaar onzes Hee- ren Jezus Christus 1714. Door Marten Joukes, Math. Te Leeuwarden, ter drukkerije van Johan- nes Seydel, op den hoek van de Koningstraat over de Cancelarie, fen V.....	83
Forskate thinzen, nei C. F. VON KLEIST, for- fulch, fen B.....	92
En keattingrigel, fen B.....	96
Yet en keatingrigel, fen B.....	96
Up Germen, fen B.....	96

Snoad, fen B.....	96
Feestgialp. Up it 25jierrich bistean fen 't Selscip foar fryscye tael in scriftenkinnisse, útbrocht in de butengewono miene gearkumste, halden de 18e fen Hjirstmoanne 1869, to Liowerd in 't Frisk Koffiehûs, fen H. G. VAN DER VEEN.....	97
De stek mei de dulk, fen B.....	103
Itlike merkwardige fiten út de friske skiednis, fen GUNDEBALD. Wirth forfulge.....	113
De storie fen Genoveva.....	125
En Sinte Klaes-sankje for de bern, fen G. W....	154
En dream, fen T. VELSTRA.....	156
Fen de bevers, fen N. B.....	161
Hwet sûnde is, fen B.....	164
Hwer 't er fen trille, fen B.....	164
Wol klear, hear! fen B.....	165
Mûndich, fen B.....	165
Bachus in 't fet, fen Y. FEENSTRA.....	165
Eat ut it libben fen Peter de Greate. Ut en fransk tidskrift oernumd.....	171
Oer friûndskip. Ut it ingelsk.....	180
Mei nei sé, fen Y. FEENSTRA.....	187
Hwet hia um utens al fen 't reedriden telle.....	189
Fabels fen G. E. Lessing:	
De leau end de hasse.....	190
It esel end it hinder.....	190
De aep end de fux.....	191
De nâchtegeal end de pau.....	191
De wulf end de skieppehoeder.....	192
It hinder end de bulle.....	192

De liu fen de Wildeman.

En oarsprunkelik forhael.

In dé walden fen East-Frisland, sahwet healwei twiske de steddên Oldenborch end Lear, is en thige moye landsdowe, hwer de natûr, hwet hiu to kort skeat in de fruchtbrens fen de grûnd, rîklik forgoede heth thruch de ienfaldige, mar skildereftige skienens fen 't landskip. Sefkes risende, forheft him de grûnd hjir end der ta 'n pear brede klingen dy mei tsiûstere busken fen jimmer griene, steile dennen end fen linige bierken mei hiar wite stammen, ditzen binne. Oan de foet fen dy griene klingen wixelje litze kampkes buwland of mei greate fielden brune heide. En brede, sandige wei, de greate haedwei twiske beide nisneamde steddên, slingerth ûnder 't smûkskaedjend beamte oer de bloeyende, swietrukende heide. Heind end fir is nin hûs to siean; alinne en weardshûs stieth der iensum oan de wei. Det hûs is net great ef oansieanlik, mar sa 't it der stieth in en thropke beammen, mei 'n lits blumtûntsje der efter end en pear kampkes boekweet- end ierdapelland der um hinne, siucht it er, mei sîn reade, mei 'n klimmerbeam biwûxene moerren end sîn mei reid end heideplaggen ditzen thek, dochs kreas end thige friûndlik út. Net fulle reisgers ek, it sy det hia to foet lans de moudige wei traepje ef nuflik in en ridtûch sitte, dy net efkes in »de Wildeman,» sa hiet dy herberge, oanlidze, um hiar wirge lea hwette reste to litten ef hiar droege kie-

len mei 'n swulch kreftich bier ef hwette oars to forquikjen. End fen dy reisbre liu moat de kastelein it den ek hadde, hwent de liuwe út de dorpen der um hinne kumme mar hiel kumselden in de Wildeman. It is hiarren to fir of; det neiste dorp leit wol en lits ûre fen de Wildeman forwidere.

Foar en great twyntich jier, up en jûndtid in de lette hearst seach it der likwol sa friûndlik end moai, lik as wy nis biskreawn hadde, net út in dy krite rûndum de Wildeman. En ruwe hearstwind, dy him niunkelitzen ta 'n swiere storm forhefte, buldere end gûlde oer de flakke heide, end oer de keale buwfjelden: hy fluite end bearde um 't hûs end skudde de krûnen fen de beammen in 't wald, dat de swierste tuken kreaken end knaptten end de growe stammen wriggelen. Nin stierke wier der to siean oan de swarte luft, rûndum tsiuk biset mei growe wulken, dy fen de rasene stormwind forthgisele waerden, as wier it en keppel skiep, der de wulf efter siet. Nu end den kipe de moanne twiske de wild dreawne wulken út, mar krekt as hied er nin nucht um sa'n wilde natûr to biloaitsjen, him ek ringen wer efter 't tumljende swirk forskule. En kalde rein kletste sûnder uphalden út de luft up 't ierdrik del; hiele flap-pen end gialpen wetter waerden mei greate heafen giele end thorre ofwaeide bledden út 't busk fir forthdreawn oer de heide end kletteren jen de ruten fen 't weards-hûs oan de wei.

Mar de kastelein end sin hûsgesin joegen net fulle um 't needwaer der bute. Nuflik end smûk end restich siet er in de hirdsherne by 'n great fiûr; sin wif end de faem sieten oan de tafel by de lampê to spinnen; yette

twa manliu sieten niunke de kastelein by 't fiûr. De
 iene wier en great ald man mei grise hierren, mar yette
 sa riucht as en kears end mei reade wangen end kleare
 eagen as en jung feint; it wier de skeper fen de kaste-
 lein, dy deis de skiep up de heide weidje liet. De ore
 man wier en jung keardel, en hearskip út de sted fen
 Lear, dy up de jacht wier, mar fen de storm oerfallen,
 in de Wildeman oernachtje scoe, lik as det wol mear
 in 't nei-jier mei jagers barde; sin hûnd laei niunke sin
 stoel to sliepen. De kastelein sels wier ek yette jung
 end foar en pear jier boaske mei sin kreas end warber
 jung wif; beide wieren hia út it neiste dorp fen dinne.
 Bern hieden disse liuwe yette net.

Smûk end nuflik, lik as ik nis al sei, sieten dy min-
 sken der in de jachtweide fen de Wildeman by enoar.
 De jager fortelde fen sin jacht-fiten, fen hassen, patri-
 sen end bierkhoannen, end smiet er nu end den en gek-
 lik wirdtsje twisken, ef kniep de faem in de bulle reade
 wangen end in de stevige, blanke earmen, det hiu en
 kleur krige as de bloedkralen um hir moetele hals, det
 hir eagen flikkeren fen nucht as 't gouden kroantsje
 under hir kin, end det wol tsienris de thried hir by de
 handen um offbriek ta ergenisse fen de frou.

Underwiles waerd it bute hwet langer hwet ûnlyiger
 end ruwer end gûlde end bearde de stormwind hwet langer
 hwet mear um hûs end hear. De blinden rammelen foar de
 feinsters end de wind bûgde end swipke de thruch-
 wiete tuken fen de beammen um 't hûs tsjin de ruten
 fen de keamer oan as stie der bûte en man oan 't gles
 to tikjen. Hé! de frowen skrilden er fen up hiar stoel-
 len end de jager sin hûnd waerd ûnrestich end gnorre

in de dud. End nu bigûn dy alde, grise skieppe-hoeder to fortellen fen alde tiden, fen sa mannich storm dy al oer sin alde kop tritzen wier, fen oarloch end ûnrîed, fen rôvers end moardners, eindlings ek fen spûkjen end fen geasten! Fy! sa brik; de faem waerd er wit end read fen, mar harke likwol mei saun earen; 't jung wif waerd huverich end hithocht in hir sels det hiu mar blid wier det hiu net allinne hoegde to sliepen, mar feilich by hir man lidze koe, end de frolike jager waerd stil end sette sin tinnene kanne mei biar en kear to farker oan de mule.

Mar hark! hwet is det? — —

De manliu kumme mei en sprung oereind; de frowen bisawe up hiar stoellen end wirde sa wit as deaden; de hûnd wekketh up, bigint to brummen end giselth mei sin stirt det it duf up de houten flier klinkt.

Hark! — — —

En skril, eangstich ruppen, gulen end tsiermjnen klinkt heech buppe 't bulderjen end rasen fen de storm út. ———

Hark, der is it wer!

»Help! help! help!!» — —

O God, help ûs! en minske! en minske in need! —

»Help! help!!» sa klinkt it up ny, sa snyend thruch mirch end bunken, sa akelik dudelik end dochts sa út de fjirte.

In en amery binne de liu út de herberge bute doar; de mannen foarup, de frowen kumme efter oan, mei de skealdoeken um de hals slein; de hûnd kringt hiarren twiske de foetten thruch. Der hearre se it wer: »help! help!» 't Lûd kumt út 't busk der buppe up de heechte, as fen en man dy in deadsneed is. »O helpe ûs God!»

ruppe de frowen út, knipe eltsjoar fen skrik in de ear-
 men end thrilje sa det de tusken hiar in de mule klap-
 perje. Mar de jager set sin beide handen oan de mule
 end rupt mei sin klear lûd de kant út der it eangstich
 gulen fen dinne kumt: »ho-o-o-o! wy habbe dy heard!
 wy kumme, wy kumme!» Mar de stormwind fierth
 sin wirdden tobek, det it oer de keale heide werumklinkt:
 »wy kumme! wy kumme!» End up ny bringt de storm
 't helpgerup út 't busk nei de liuwe in de herberch oer.
 De jager is mei en sprung in de jachtweide tobek, gript
 sin roer út de hoeke, laeth 't mei en kugel, slacht mei
 de flakke hand sin hoed fest up de blunte lokken end
 mei de útrup: »kum, mannen! fulgje my" rinth er ta
 de doar út. De kasteleinske lûkt hir rea-wullene doek
 út 't jak, slacht dy hir man um de hals, knipt him in
 de handen, end kin neat oars sidze as: »wês foarsich-
 tich, Edzer!» sa bliuwth hir it lûd in de kiel sitten.
 Mar de alde Geart, de skeper, as en wis end bithocht-
 sum man, nimt en flesse barndewin út de taepkas end
 stekt dy in de bússe mei en röltsje swam det er út en
 lits kastsje by de skoarstien krigeth.

In fulle minder tid as ik nedich hawn hab um dit
 alles to skriuwen, wieren de thrye mannen al up wei
 um to siean hwet der in 't busk to redder wier end um
 to helpen. De jager rûn foarút; den fulge de kastelein
 end dernei de alde skeper, dy yette sa flink gean koe
 as en man in 't best fen 't libben; de hûnd gung hiar-
 ren up side. Fen tid ta tid fornamen hia wer't ruppen
 end gulen fen de man in 't busk um help; mar dy stimme
 waerd al swakker end swakker end liet him mei al
 greater end greater twiskeposen hearre. Den brocht de

jager sin handen wer oan de mule end rôp buppe 't rusen fen de wind út: »hald moed! hald moed! wy kumme!» wilt sin trowe hûnd him mei friûndlik bîljen hulp ta threast fen dy earme man der buppe in 't busk.

Eindling kamen hia oan de foet fen de klinge; it ruppen um help halde up; sa tel de mannen koeden, stoepen hia forth by de helling fen de heechte up, twiske de kreakjende end wriggeljende beammen fen 't wald. Der kipeth de moanne út de tsiukke wulken end forspriedeth sin bleek skinsel oer de wei; de hûnd snuffelth foarût mei de noas up de grûnd; de jager fulgeth sin spoar. »O God!» rupt er, »hjir mannen, help my!» De kastelein kumt er ek by end de alde man: der leit en ridtûch twiske de beammen in 't ûnderhout; en healdea hinser leit der ûnder. »'t Is de postkarre,» seith de kastelein; »och! ik hab it wol thocht, de postrider heth en ûngeluk krige!» Mar de hûnd snuffelth fjirder; de jager fulgeth him end finth en eind fjirder 't deade lichem fen de postiljon up de wei lidzen, midden in en dubbe bloed, det him út en brede wûnde up side fen 't borst sipelth. De jager tilth de earm fen de postrider up um better de wûnde siean to kinnen, mar nu 't er dy earm los lit, falt disse sa swier as lead wer nest 't lif del; de eagen binne sletten, de fûsten balle; de man is al wei! Wilst de jager him yette oer 't lik hinne bûchth end de kastelein mei de skeper up sin ruppen neyerby kumme, hearre hia en swakke stimme ruppen: »hjir hinne, mannen! hjir hinne!» Och God! en tred mannich heger up in 't busk leit yette en man; hy sit mei de rech tsjin en beamstubbe oan. It is en jung man,

en freamde; de kastelein ken him net; de alde Geart ek net. Hy heth en wûnde dwers oer de iene hand de ore hand halth er ûnder sin klean; dermei halth er en doek up en dieppe wûnde in sin side. De man is heal in de swim fen bloedforlies end pine. De alde skeper jiet en swulchje barndewin in de holle hand end lit det de freamde man in de mule rinne. Disse sluketh end slacht de eagen up, wilt er mei en swak lûd seith: »O mannen! ik stjer, ik stjer!» De jager maketh de freamde sin klean los, for sa fir as er kin end snyt se los um by de wûnde to kummen; en greate gialp bloed rint him oer de handen nu 't er de doek for de wûnde wei nimt. De skeper leit laepkes swam up de wûnde end stialpt der mei 't bloed; derup forbinth de jager mei sin bûsdoek de wûnde sa goed as er kin. »Nu ringen nei hûs, kastelein!» seith de jager, »um eat to heljen, det wy dy earme man derup nei hûs ta drage meye end du Geart! bliuw hjir unt wy wer kumme!»

Der mei runen de twa mannen sa tel as hia koeden tobek nei de herberge, end fortelden oan de frowen, dy in eangstme end frese to wachtjen sieten, hwet hia fûn hieden. De kastelein naem en feinsterlûk end de frou joech en thekken end en kessen oan de jager end hjirmei gungen hia wer nei 't busk um de forsleine man te heljen. Underwiles siet de alde Geart by de earme freamde man, hwaems hulle tsjin Gearte borst oan laei, lik as en mein hir sieke bern halth. Fen tid ta tid wekke Geart de hast forfleine libbensgeasten fen de freamde wer up thruch him litze swulchjes barndewin to jaen ef sin foarhulle dermei to biwietjen. Mei ofbritzene wurden end en lits lûd fortelde de freamde man oan Geart dat er

mei de post reisge end fen Hamborch kaem, end det Ma hjir fen fif swartmakke mannen oerfallen wieren, hwerfen twa foar 't hinser sprungen wieren; end foar dat de postrider tid hie um sin pistol út de riem to kryen, hieden twa ore manliu him end de postrider út de karre litzen; hy hie en amery mei de rôver wraxele mar fiede ringen dat en mes him fen efteren in de side threawn waerd end dat 't waerne bloed him oer 't lif rûn; do wier er der hinne fallen end wist fierder neat. Do er wer ta him sels kumd wier, hie alles stil west um him hinne end allinne 't lûd dat de storm in de beammen makke, hied er fornumd. Hy woe upstean mar koe net, sa swak fiede er him; do wier er up handen end foetten nei en beamstubbe krûpt, der thichte by end hie út alle macht um help ruppen, lik as de herberchliuwe heard hieden. Mear koe de earme man neat sidze end mear dorst Geart him net to freegjen. Kort dernei kamen de kastelein end de jager wer; hia namen de freamde man up, biwoellen him in en thekken, end setten him up 't lûk. Do seagen hia yetteris nei 't lik fen de postrider end leiden it rjucht út oan de kant fen de wei, en bitsje up side in de struken. Dernei namen de jager end de kastelein 't lûk mei de forwûnde man up; de alde Geart rûn der niunke end understipe de rech end de hulle. Sa teagen hia swyende forth, fen tid ta tid efkes restende. En jammerlike uptocht! 't Waer bikaem en bitsje, end de rein wier uphalden; de moanne skinde nu helderder end geat sin kald liacht oer 't bleke antlit fen de forwûnde; mar disse sei nin wird mear; hy halde sin eagen sletten, end de hand dy de alde skeper in sines halde, waerd kalder

end kalder. Geart joech de mannen en wink um effen up tó halden; de jager seach det de skiere deadskleur de freamde man oer 't wêsen teach. Ho is juw namme, goede friënd?" rop er disse in 't ear. De stjerrende sloech efkes de eagen up: »Tjaerd," sei er hiel sefkes: »Tjaerd", mear koed er net útbringe. — — — —

»Kum, mannen! foarût!" sei nu de jager mei moed end ful hope, lik as jonge liu binne; »kum forth! as wy him earst mar in de hûs hadde end better forbinde kinne end hy leit maklik end wol to bed, den seil er wol wer bykumme end better wirde!" Mar de alde Geart skudde droevich mei de hulle; hy hie in sin libben al sa fulle minsken stjerren siûn; hy wist wol det it mei de freamde hird nei d'eind rûn.

Sa kamen hia by 't weardshûs oan; de frowen kamen hiar en tred mannich to miette; hia sloegen fen skrik de handen oan de hulle end bigunen to weakleyen do hia 't bleke wêsen, de tosnyde hand en de bloedplakken up de klean fen de freamde seagen.

Do hia dy earme forwûnde mán in de jachtweide hieden, loek de alde Geart him de learsen fen de foetten; de kastelein teach him sin thruchwiete buppeklean út. Der foel hwet út de jas fen de freamde man foar de foetten fen de kastelein up de grûnd, it wier en moai-greate swartleren portefeuille. De kastelein krige 'm up end stiek him in de hast in sin egen bússe, likwol net mei queade foarnimmens. Nimmen hie 't siûn, end nimmen frege 'r nei, hia hieden it to druk um de stjerrende up bed to kryen. Mar do hia him eindlings goed end wol to bed hieden, end de alde Geart yette ris bisikje scoe as er him yette ek en swulchje drinken

takrye koe, do wier it al dien mei de earne freamde. «O minsken! 't libben is er út!» sei Geart end naem sin wullene mûtze fen de grise hulle:» Here! wês sin earne siele genadich!» — »Amen» sei de jager end striek de deade de wiete hierlokken fen de foarhulle, wilt Geart him de kalde handen up 't borst gearlei end de uplitzene knibbels riucht út striek.

It is nu krekt ien wike forlin sunt 't ûngefal mei de postkarre end de moard up de postrider end de freamde foarfoel; alles is in de Wildeman wer, krekt ef er neat bard is; alles is wer by 't alde. In dy neare nacht do de freamde man út de tid wier, hieden de jager end de alde Geart yette ris nei 't busk west um to siean ef hia 't hinder yette ek redde koeden; mar 't earne dier wier healdea; hia koeden 't net mear upkrye; 't wier tobritzzen in 't skuft end in 't borst. Ut meilyen skeat de jager 't hinser mei sin roer foar de kop, det 't der dea hinne thrusele, ta greate skrik for de frouliu in de herberge, dy 't skot hearden end mienden det er up ny ûnrjed wier. De kastelein wier nei 't neiste dorp gien um de moard end 't hiele foarfal by de borgemaster oan to jaen. Derup wieren de ore moarns en hopen liu út de umludzende pleatzen kumd, sa ringen de moard bikend waard. Mei enoar hieden hia ek 't lik fen de postrider up en bier út 't busk helle, end in de Wildeman in de skûrre dellein. Mar de jager wier de ore moarns forthtein mei sin hûnd nei hûs ta; hy hie for dit pas nin nucht mear oan de jacht. Letter wieren de heren

fen 't riucht kumd út Lear; hia hieden alles útfrege, alles neisiûn, alles naunimmend upskreawn. Der wier ek en doctor út de sted by; dy biseach de beide liken end ûndersocht end peilde de wûnden, end skreaw ek alles up. Do moasten de kastelein end sin wif, de skeper end de faem en eed swarre end alles fortelle hwet hia wisten. Hia dieden dit ek trou, mar de kastelein halde ien saek binefter, to witen det er de portefeuille fen de formoarde freamde man in de bûsse hie. Der wier wol reden ta, hwent do de kastelein út nysgierrigens dy portefeuille neisiûn hie end um nin quea thochte, hied er der en moai-greate summe oan papieren in fûnd; dat wier en swiere forliedinge for him, hwent hy wier út der aerd jildsuchtich end gierrich end en boel jild to habben like de forbiustere man 't greateste luk up ierde ta. Hy fûnd in de portefeuille ek en pear brieven end itlike oanteikeningen, mar dy koed er net to best lêse, ef egintlik hielendal net, hwent de kastelein wier 'al skoan to freden det er sa 'n bitsje mei sin heach-tsiusk testament, psalmboek end almanak to riuchte kumme koe. Derby wieren dy brieven in en freamde tael skreawn; 't like wol hollandsk end det koe de kastelein wol sahwet forstean mar net lêse. Hy tearth de brieven wer thicht end sprieth de jildpapierkes up sin knibbels út; hê, hwet en jild! — —

»Hald 't, 't is dines l'» sa reaunteth sin jilddivel him in 't ear; scoest' it oan dy riuchters oerjaen? bist' gek? Me moat 't iser smeye as 't hiet is! Kum, de egener is dead, faeks heth er wol nin bern, nin friûnd, nin mich! — — — —

Hawar! de kastelein forfrummelth de brieven end oan-

teikeningen in sin fûst, toskûrth se ta litze flardtsjes end smit dy in 't fiûr, nimt de jild-papierkes by enoar, end stekt se mei de portefeuille in sin bûsse. —

De slach is fallen, de jilddivel heth oerwûn. —

End derum sei de kastelein neat fen de portefeuille oan de riuchters, alhuwol er dat ding in de bûsse hie, do er foar dy heren stie. Wol barnde it him up 't herte, wol draeide de hiele keamer mei riuchters end al him foar de eagen, mar krekt do er thruch de koer falle scoe end de portefeuille oan de riuchters jaen, stie der dy divel wer neist him end kniep him de kiel thicht, dat de man nin wird mear útbringe muchte.

Dernei namen de heren fen 't riucht alle klean end ore saken fen de formoarden mei end teagen wer forth nei Lear. De deis dernei waerden de beide formoarde mannen to hof brocht in 't neiste dorp; hia krigen en earlike bigraffenisse; 't fulk fen de postrider wier der út Oldenborch um oerkumd, end de lutherske pastoar halde en treflike rede by de iepene grêven.

Hwa dy gruwlike moard dien hieden end hwerum, wist me net; it scil wol west habbe um 't paket mei brieven machtich to wurden; der wieren meastal brieven by mei insletten jildswearde, sums mei greate summen. 't Paket brieven to minsten end itlike ore pakken dy de postrider by him hawn hied, fûnd me net. De freamde man wier en reisger, dy to Oldenborch pleats numd hie up de postkarre, lik as de postmaster fen Oldenborch forklearre. Mear kaem me net to witen. De minsken halden it der foar end fortelden it ûnder enoar, det gûds ten de earme end ruwe heide-biweners der en ûre mannich fen dinne dy skandelijke died fulbrocht hic-

den; det fulk hie en quea namme by de ore minsken end net sûnder reden, hwent der wieren fen tid ta tid al riu misdieden ûtriuchte. Likwol de policie die iverich ûndersik; alteast dat stie in de krante.

End sa wier alles wer in de Wildeman by 't alde, krekt ef er net bard wier. Mar né, alles net: de kastelein sin gewisse wier net mear fry; hy wier stil end freamd end skril end skiftich; de frou, dy neat fen de portefeuille mei jild wiste, koe hir net bigripe hu hiu 't mei hir man hie. Siuch, der stieth er by sin jildlaedtsje in 't kamenet, der er sels altid de kaei fen heth; hy telth, meiskien for de fiftichste kear dy moye jildpapierkes oer end lêst de letters dy fen binnen mei inket up 't lear fen de portefeuille skreawn binne: T. A. D. Der hearth er sin wif oankommen; hy wirth der kel fen end smit ringen 't laedtsje mei 't jild end de portefeuille thicht end up 't slot.

Wy moatte nu in ús thinzen, en sprung meitsje fen en fif-end-twyntich jier, den finde wy de kastelein út East-Friesland end sin wif, det nu al bijierre minsken, mar yette sûnd end frisk binne, wer as kastelein end kasteleinske in en greate end foarname herberge in de greidhoeke twiske Snits end Liowerd. It is dy minsken goed gien; hia binne foarút kumd in de wrald; hia habbe ek en goed namme by de liuwe end binne bikend as beste end froede end gulle minsken, dy elts-end-ien graech sines jane, end fry hwet oan de steile, stringe kant binne. Drinkgelagen wirde in hiar herberge net halden; drunkene liuwe lit de kastelein net in de hûs, end as er

siucht dat immen by him sahwet oansketten wirth, den wegerth er him mear to taepjen. Der heth de kastelein en hopen spil mei, foaral in 't earst do er der mei bigûn; mar hy halth sin string ful end nu binne de minsken der al oan wend. Kaerten end dubbelstienen end mear fen dat reau binne ek yette nea in de Wilde-man siûn. Hu disse minsken út East-Frisland hjir hinne kumd binne, scille wy mar ris fen de kasteleinske sels ûs fortelle litte.

Siuch, der sit de frou, ien lang end tsien breed, lik as me seith, in de jachtweide by 't finster to breidjen. It is in de maimoanne end en jûnd sa hearlik end sa moai, as me mar inkeld heth. De fugeltsjes in de beammen foar 't hûs end in de struken fen de tûn der efter kinne hast net uphalde mei fluitjen end siungen end de kasteleinske, fornoege end blierhertich, siungt mei, sa sûntsjes in hir sels en psalme ta forhearliking fen de greate Skepper. Dy frou, dy hir beste jierren al lang up de rech heth, mar dochs yette sa warber end sa inwindich fornoege is as en jung-faem in de maitid fen 't libben, jowth ûs en lieafflik bild fen de rest, de frede end de himelske wille dy en frum sin ek up lettere jierren ûs smeitsje lit. Mar al rest ûs each mei nûcht up de kasteleinske, dy de sûndens fen lichem end siel út de bliere, blinkende, blawe eagen siucht, net minder fiele wy ûs oanlizen nei de beide junge liuwe dy oan de ore kant fen de tafel sitte. It iene is en faem as malke end bloed, 't ore en jung keardel as en beam mei en rech as en barte. 't Is de dochter fen de herberchliuwe, hiar ienichste bern, mei hir fryer, det en sêman is, en stiûrman fen 't eiland Skilingen. Hy

heth fen 't winter, do er to Harns up de sémansskoalle wier, end mei en pear fen sin makkers en úttochtsje die oer is end sa in de Wildeman kaem, for 't earst kinde krige oan Hiltsje de kasteleinsdochter.

Letter is er in dy winter yette en kear ef thrye in de Wildeman west end de junge liu skinden it ringen sa best mei enoar finde to kinnen, det Albert, sa hiet de jungman, 't spil alhiel mei Hiltsje klear spile, end nu oerkumd is um de tastimminge fen de alde liuwe for hiar boask to heljen. Der giet en swiere wise up, hwent de faem is, lik as ik sei, en ienichst bern; hir alden sorgje der thige tsjin oan end de alde man heth sein hy koe der sa ien, twa, thrye nin andert up jaen; hy moast it earst en bitsje in him umgean litte end Albert moast mar ris wer kumme um 't andert to heljen. Do moast Albert wol wer nei hús ta tsiean, mar hy koe 't up Skilingen net lang hirde; hwent al hied er mei Hiltsje alles al klear end al hie de kastelein oars fulstrekt neat up him tsjin, Albert hie sin moed dochs net end wier sa ûnrestich det er en wike letter al wer mei 't fearskip nei Harns gung end der fen dinne to foet nei de Wildeman reisge.

Do er der oankaem, wier it al let in de neimiddeitid end de kastelein wier net in de hús, dy wier nei en forgearringe.

Nu! det is der net minder um, thocht Albert; den koed er earst ris by de frouliu poalshichte nimme, lik as er 't neamde, hu 't sin saken stieden. Hy seach likwol al ringen út Hiltsje blier-laeitsjende eagen det *„alles wel”* wier end foar det de faem, dy mei him in de stille efterkeamer gung der nimmen wier, um mei

him to praten end him alles to fortellen, yette en inkeld wird sein hie, umfette Albert sin famke end joech hir en pea, der al sin lieafde end al sin luk ut spriek, up de moye reade lipkes. Der skinde nin eind to kummen oan de sillicheid fen ûs jung pear end Albert liet Hiltsje hast net oan 't wird kumme um alles to fortellen hwet heit sein hie end hwet mem sein hie, end dat heit sin tastimming jaen scoe end det mem lake hie end skriemd tagelik. Der rop mem oan Albert end Hiltsje as hia foar kamen to koffie drinken, end alhuwol de junge liu fulle lieaver to gearre in de efterkeamer bleawen, hia moasten wol nei foren; oars siet de alde frou sa allinne. Earst seiden hia net fulle, do dy thrye minsken der sa by enoar sieten, hwent Albert wier to lukkich um fulle to praten end Hiltsje wier hwet skrutel end myen nu mem der by wier, end de kasteleinske sels wier stil undat hiu, do hia de junge liu der sa sitten seach, oan hir egen junge tid, der in East-Frisland, tobek thochte; de triennen kamen 't minske in de eagen, sa wier! Mar niunkelitzen gungen hir thinzen en ore wei up; it skinde wol det de stille wille end de nucht fen 't junge pear oanstekkelig wieren end up de alde frou oersloegen, hwent, lik as ik nis al sei, hiu siet sa sûntsjes in hir sels en psalm to siungen. Eindlings waerden de tungen hwette lossen end bigûn Albert nei 't iene end ore to freegjen; sa frege er ek hu de kastelein end de frou sa út East-Frisland end hjir hinne kumd wieren. Ja, Albert! andere do de frou, hwet scil ik ju der fulle fen sidze? Um my is 't net bard end ik mucht der wol graech wese, lik as fen selm sprekt, wy hearden der thûs. End it ging ûs der ek

goed; wy hieden wol sa 'n greate herberge net as hjir, dat skeelth fry hwet, mar wy halden der en greate kep-pel skiep end wol en fiftich koerren imen by; end skiep end imen fûnden der up de heide riklik fiedsel. Derby hie Edzer, en moye summe jild, dy er fen sin alden end fen en umke in erfskip krige hie, dus wy hieden oerfloed end nearne brekme oan. Ik wist ek net better as min man hie it ek nei 't sin end wy thochten nearne minder um, as um forth to tsiean. Mar, hu 't it sa kaem, ik wit net, mar de kastelein waerd in ienen alhiel oars; hy waerd stil end sums ek grimmitich up my end ik hie der en hopen lest end forthriet fen; hy bigûn to mimerjen end seach der mar min út end nei en doctor woed er net ta, dy koe him dochs net helpe, seide er. Dy fororing mei min man is egintlik bigûn sunt wy ris en raer ûngefal by uses hieden, hwent de postkarre dy alle jûnden by ûs lans ried end eskes stilhalde, waerd net fier fen ûs fen dinne in 't busk fen swartmakke manliu oerfallen end de postiljon end en reisger, dy by de postrider up de karre siet, waerden beide formoarde. Wy hearden it ruppen um help end 't eangstich gulen fen de earme minsken. Edzer gung der hinne; de postrider wier dea do hia kamen, mar de freamde man libbe yette; hia brochten him by ûs in de hûs end kort dernei is dy earme man stoarn.

Dat skinth min man him thige nei numd to hebben, hwent altid thocht er der oer, al seide er it net, ik wist it dochs wol. Ek skinde er det eangstich ruppen end tsiermjn fen dy minsken net forjitte to kinnen, hwent faek as wy in dy winter jûnds by enoar sieten, sprung min man forheard up en miende dat er dat lûd

wer hearde. In de fulgjende simmer, sahwet tsjin 't neijier, gung de kastelein for plesier ris mei en pear kuwkeapers út 't dorp der wy thichte by wennen nei dit Frisland, ef West-Frisland, lik as wy sidze. Ik hie min man dat reiske thige oanret, um 't ik hope dat it him hwet forsette end hwette oflieding jaen scoe. Lik as ek barde; hwent do Edzer mei en fiertsien dagen werumkaem, wier er gans fleuriger end better to moede. Ik seach it al fen fjirren oan sin stap. Mar do er oan 't fortellen rekke fen sin reis, harke ik wûndere freamd up, hwent hy sei dat er der in West-Frisland en greate, moye herberge koft hie end dat wy der hinne gingen to wenjen. Ik koe 't skriemen net litte, sa freamd like my dat ta, end ik hie sa 'n birou dat ik de kastelein ta dat reiske oanfitere hie, dat halde net up! Hwet scoe ik dwaen? Min man sei, it hie him der in West-Frisland sa skoan foldien, it wier sa 'n moai land end der wennen sukke aerdige minsken, dat hy woe der wol graech sin libben slite. Do stie krekt disse herberge to keap end Edzer koft him sa mar in ienen, sûnder it mei my oer to lidzen. Lik as ik sei, it stie my mar min oan end mannich trien heth it my koste, ear 't ik mei dukken thinkbild frede hie. Mar de kugel wier thruch de tsjerke, end der wier neat oan to dwaen. End as ik den wer bithochte hu 't min man wer de alde like to wesen end hu fulle as er der mei up hie, end ek dat wy der krekt sa goed as in us egen land in God's hand wieren end dat de Here 't plak fen us wenjen feststelth end us lotswixeling biskikt, och! den mucht ik my der net langer tsjin kantsje. Sa forkoften wy us húske end 't land end teagen hjir hinne. Wy waerden hjir ek rin-

gen sa thûs, as hieden wy hjir altid wenne, end mei der tid kaem alles to riuchte. Wy fororen de namme fen 't hûs ek end neamden 't "de Wildeman" ta en oanthinken oan ûs alde went in East-Frisland. Ik krige en breed gouden eariser up end ik koe 't laeitsjen in 't earstoan net litte as ik in de spegel seach, sa moai stie 't my end dochs sa freamd like ik my sels dermei ta. Ik bigûn ek al de tael fen dit land to forstean end letter ek to praten, end do Sitstra, de skoallemaster fen Baerd, ris by ûs in de herberge wier end ûs ûtlei end fortelde dat disse selde friske sprake eren ek fen ûs egen â'faers in East-Frisland spritzen wier, like goed as hjir, krige ik der yette mear nucht oan end die min best um frisk to sprekken, sa goed as ik koe. Do wy hjir en jier wenne hieden krigen wy en litze puppe, dat nu ûs Hiltse is.

Hjir kniep Albert sin famke efkes in de handen; Hiltse krige en kleur end mem forfulge:

Fen dy tid of oan fielden Edzer end ik ûs alhiel end al hjir thûs, end Edzer waerd lenken wei wer de selde, like fleurich end wol as er eren in East-Frisland jimmer west hie. Mar hiel inkeld hied er nu end den yette ris en triste bui, binammen as wy 't iene ef ore hearden dat ûs dy moard up de postrider end dy freamde man in 't sin brochte, der 't ik nis fen spriek.

Sa fir wier de kastelefske mei hir forhael kumd, do de doar updien waerd end de kastelein in kaem.

»Wolkum! Albert!» seide er end skudde de jung man sin hand, end dat wier genoch for disse; hy wist nu alles wol. Mar hwette letter do hia mei 't hûsgesin 't jûndmiel iten hieden end mei hiar floweren yette efkes

neisieten, moast 't hege wird der út end frege Albert oan de kastelein as er him nu al ris neyer oer sin foarstel bi-thocht hie. De kastelein sei fen ja, end dat de junge liu, as hia 't upriucht end goed mei enoar mienden, enoar den mar hadde moasten; hy wier der net up tsjin end sin wif ek net, seide er. Albert thanke de alde liu, mar wier to lukkich um fulle wurden to finden, end de alde liu, dy wol bigriepen dat hia Albert end Hiltse nu egentlik in de wei sieten, seiden »nacht" end krúpten efter de bedsdoarren, wilt de junge liu yette sitten bleawen; hu lang wol wit ik net.

Lik as me wol neigean kin, hie Albert in de fulgende dagen neat nin hast um wer forth to kummen end nei Skillingen to gean ef nei Amsterdam um en skip to sikjen. Hy bleaw derum itlike dagen by en fründ fen de kastelein in 't dorpke der thichte by, mar dat er hast de hiele dei in de Wildeman siet, bigript elts-endien wol dy ek ris jung end foreale wier.

Hiltse wier al ris nysgierrich um Albert sin fuk end binammen Albert sin mem, dat en widduw wier, to siean end Hiltse mem net minder. Ek Albert sin mem hie al ris en brief skreawn as Albert nea wer up 't eiland kaem, end der stie ek in dat hiu woe sa graech ris mei hiar takummende skoandochter in de kinde reitsje.

Mar Hiltse dorst egentlik net oer sé, end Hiltse mem, en minske út de walden, diep in East-Friesland, yette fulle minder. Nu kaem Albert mei en moai útstel foar 't liacht; to sidzen: it wier mei gawens Harnser merke end Harnser hirsilen; den moasten de kastelein mei sin wif end Hiltse mei de wein nei Harns

ride end den moast Albert sin mem ek fen Skilingen to Harns kumme, end den koeden hia der de hiele dei by enoar wèse. Dat útstel like hiarren allegearre sa nuvere moai ta, dat it waerd in ienen sa bisletten. Albert skreaw der oer oan sin mem, mar fen dy kant scoe wol nin biswier wèse; Albert sin mem wier en eilander fen alder ta foaralder end der by hia wier en kapitein's-frou west; hiu wier net eang fen 't litze séreiske fen Skilingen nei de feste wal.

En bitsje letter gung Albert ek nei 't eiland um sin mem 'to heljen, hwent de dei fen 't Harnser hirdsilen wier oansteande.

Der is wis for Harns, sa lang as dy sted stieth, néa nin moyer dei west as Woansdei de 3e fen Haimoanne fen 't jier 1867, de dei fen 't hirdriden to Harns up sé. 't Moaiste end geskikste waer, as hie me 't útsikje kinnen, biginstige 'dat nationale fulksformaek, end fen heind end fir wieren de freamden oankumd, mei 't spoar end mei skippen oer sé, to foet end mei riddtugen. Thûsenden fen freamden, plesier-gasten end merke-halders end liu dy um hiar egen foardiel kamen, wieren in de sted, dy riklik mei flaggen uptoaid end upprunke wier. Elts-end-ien wier up sin best, elts-end-ien in de beste klean, elts-end-ien mei en nuflik sin. It wier suver wille oan alle siden end nucht hwer 't me mar seach. Mar wier de hiele sted al up en eind, oan de sékant bute 't alde havens-poartsje, up de haden (*hooften*) end up de sédik, der hie men earst 't riuchte libben, der hie 't feest fen de dei earst sin heechste treppen birikt.

De haden end de dik wieren swart fen minsken. Allerlei fulk seach me der: moye heren end jiffers út de sted fen Harns, út Liowerd end ore pleatsen; growe end brede boeren út de buw- end út de greidhoeke mei hiar frowen end dochters, de earsten mei reade wangen end tsiukke earmen, de lesten mei hiar wûnder-moye fine gesichtjes end allegearre oerdedich mei goud end juwielen upprunke; ienfaldige wald-liuwe end litze, borgers end arbeidersliu út de sted. Ek Grinsers mei hiar brede throanjen, de iene al lûder ruppende as de ore, end eilander-liu by de bult. Der seach me Amelander end Skilinger frouliu in hiar West-friske dracht, mei goudene nidlen end krultsjes swart hier oan de foarhullen, end oer alles hinne en greate swarte kaper; der wer Orker fiskerliu mei hiar wide, korte broeken; keardels as reusen, 't ûnforbastre neiteam fen ûs stoere âfears; hia kuyeren mei hiar greate end slanke frouliu, ek in hiar eigen ienfaldige, mar thige skildereftige dracht, der hiar alde beppen, iewen forlin, al like moai mei wieren, langsum end threftich end stil twiske 't fulk um end steurden hiar neat oan de boeren end ore liuwe midden út 't land, dy hiarren forwûndere oanseagen.

Der buppe up de sêdik tsjin de mûrre fen de Westertsjerke oan, hie me en greate tinte upslein end der in koe men fen alles krye fen iten end drinken. Der hie men ek 't moaiste gesicht oer de sé end up 't hirdsilen. Hwet wier it der moai te siean! It wier suver en lust um de eagen oer dat wide wetter weidje to litten, oer de alde Flie-stream end sa fir in de kimen up to digerjen unt men eindlings in 't noarden end noardwesten de wite dunen fen Skilingen end Flieland

seach. De goudene sinne geat sin suver liacht oer de wite end liacht-blawe sé út end de weagen, hwaems krunen mei tûfkes sniewit skum ditzen wieren, dûnsen bly in de frolike sinnestrielen. Huwol it in de midsimmertid wier, to waerm wier it der net, hwent en bul, luftich windtsje waeide der oer 't land end oer de dik, end mear up de rumte oer 't wide séflak triek en fixe bries, en stive bramseils-koeltme, seiden de séliuwe, dy de wite end brune seilen fen en greate float fen alderlei skippen bul út sette. Hwet seilden dy kante boeyers, dy sierlike jachten, dy flinke fearskippen, dy stevige fiskers-fartugen der moai hinne! Hwet wieren dy skippen allegearre net kreas end moai end himmel! Siuch! elts-end-ien fen de skippers ducht sin best um thruch kinstich silen end weinden sin maet foarút to kummen, um 't earst um de beakens, lik as hiarren uplein is, hinne to drayen end sa de pris to winnen. End hwet en great seil wirth der net byset up dy prunk-jachten. Hea! hia lidze hast alhiel up side end 't seil dipt in 't wetter end de skumjende weagen spatte oer 't skip end plufje der in del dat de skippers thruchwiet wirde. O, hwet gristh dat sumlike frouluden oan dy heech end droech up de dik steane, end binammen gristh it Hiltse sa danich oan: hiu ken it hast net siean end knipt fen binaudens Albert, dy niunke hir stieth, in de handen end seith: »hearink, Albert! moatte jimme ek sa wol ris? O, for nin noch sa fulle, krye hia my in sa 'n skip! Fy! dy earme séliu!» Mar Albert laketh um suk praet end heth wille by de rûs; sin eagen skitterje fen nucht end hy kin it hast net up de dik neist sin Hiltse, al hu graech er oars ek by hir is, hirde,

sa graech woed er in ien fen dy moye jachten oan 't roer sitte end mei sile. Albert moat alles oan Hiltse end hir mem ûtlidze end disse dugge thige dumme fragen, in sin each alteas, binammen oer dy flower greate end moye skippen, dy der up de rê lidze. Oarlochskippen binne it, seith Albert. »Echte oarlochskippen?» fregeth Hiltse, end Albert knikt laeitsjende fen ja, mar siucht skiftich um him hinne as der ek fen sin frjûnden ef bikenden út Harns ef fen Skilingen by steane, dy Hiltse fraech hearre koeden: hê, 't famke kin ek sa dum freegje! Mar siuch ris, hwet moye skippen binne dat dochs, hwet en great tûch end hwet en bulte flaggen derup! (*) Hia binne alhiel mei allerlei soarten fen flaggen bihungen, fen buppe in 't topke fen de mesten oan 't dek ta. De hirsilers moatte um dy beide oarlochskippen hinne sile end eltze kear dat ien fen de hirsilers der foarlans kumt, sjiette hia up 't oarlochskip mei de kanunnen dy oan dek steane, as en groete ef en salûtskot, dat it fir oer 't wide wetter rolleth end droanth. Mar nu rekketh Hiltse alhiel ûntskruve end út de liken: der giet en lits boatsje fen ien fen dy oarlochskippen of, en lits roeiboatsje end en stik ef tsien manliu sitte der in, end roeye nei de haven ta; 't boatsje skummelth as en swan up 't wetter, nu wer buppe up en weach, end den wer in en del twiske twa

(*) By 't Harnser hirsilen fen de 3de Juli 1867 layen der flower oarlochskippen ef riksartugen up de rê um 't feest to mear lûster by to setten. It wieren de Urania, de Ternate, de Claudius Civilis end de Pro Patria. De Ternate die thienst as bistidra-skip.

Dy hjir mear fen wite wol end fen dy hiele feest-dei, moat de Liowerter krante fen 5 Juli 1868 der mar ris oer nei lêse.

weagen, dat me 't hiele skipke net mear siucht fen de dik of. Hwet gristh dat Hiltse oan, hwent hiu mienth eltze kear det 't boatsje ûnder wetter giet end woe 't wol ûtgule, mar Albert halth hir en bitsje in bithwang um de minsken, hwent siuch, dy twa Harnser heren habbe der al nicheid oan dat Hiltse sa fulle freamds siucht. Likwol 't boatsje kumt al neyer end neyer by de haven end me kin de minsken nu ûnderskiede dy er in sitte. Seis matrosen, allegearre allik klaeid, mei wite broeken, blawe wullene himden end gledde swarte hoeden mei wapperjende lange linten deroan, roeye sa moai end sa krekt ta gelik, dat 't skipke as en mieu oer 't wetter fliucht; en stûrman mei en blau buis oan end goudene strepen up de mowe sit oan 't roer end en pear heren sitte efter in 't boat up de bank restich en cigaer to smookjen; hu is 't mugelik! thinkt Hiltse, mar hiu kin net litte um nei dy flinke matrosen to siean, nu hia in de haven oan wal springe. Hwet knappe manliu mei hiar gulle rûnde upslach fen 't each, hiar neakene halsen end brede ruge borsten! — — —

De kastelein út de Wildeman wier de moarns al by tid mei sin wif end sin dochter Hiltse mei de wein nei Harns riden, end Albert end sin mem wieren ek al ier mei en skipper dy mei hirdsle scoe, fen Skilingen kumd. Albert sin mem dat yette en thige knap frummiske wier, me scoe nea sidze, dat Albert hir soan al wier, bleaw sa lang in 't Severyn's hûs by de haven to wachtjen, wilt Albert nei 't hof fen Holland rûn by de Freantsjeter poarte um de kastelein end hiarre up to wachtjen. Hy wier der yette mar kort, do kaem de wein mei de liuwe dy 't er wachte, der al oan, end

nei dat de alde Edzer yette 't ien end ore in de herberge bisteld hie, brocht Albert sin famke end hiar alden al gau nei de haven end nei 't Severynshûs. De earste bigroetinge twiske de kastelein end hiarre end Albert sin mem wier thige friëndlik; likwol hia wieren alle-gearre al en bitsje freamd end Hiltsje seach al en bitsje raer up fen de swarte kaper dy de Skilinger frou oer hiar eariser end mûtze droech. Mar de beide memmen wieren ringen oan enoar wend end liken mei gawens al greate friëndinnen wurden to wêsen. Ek Albert end Hiltsje hieden it thige druk, sadat de alde kastelein der sa 'n bitsje oerskeat end al ringen foarstelde um ris fjirder to siean end nei 't hirdsilen to gean. Sa sein, sa dien; hia gungen mei enoar stean up de dik by de musiktinte end seagen der, lik as wy al fornumd hadde, hast de eagen út de hulle. Mar Albert koe sin sin um ek mei to farren, hast net bithwinge end fen 't stean up de dik hied er al gau sin nucht. Hy bigûn to praten um ris mei en steamboat en ûrke up sé um to farren; dat koe wol, hwent alle uren stieken der steamers mei plesier-gasten in sé. Dy boten, dy jimmer oan hinne end wer foeren, wieren sums mei minsken fulladen end it wier grif ek en nucht um ris mei sa 'n steamer de haven út to gean. It like Hiltsje end hir mem oars in 't earst al thige freamd ta, dat hia mei sa 'n fiûrskip up dy wide sé scoeden, mar 't oanstean end 't oanprisgjen fen Albert, end de frouliu hiar nysgierrigens oerwûn hiar skrutelens, end nei dat hia mei enoar yette in de musiktinte 't ien end oar brûkt hieden, joegen de frowen einlings ta end stoep Albert mei hiarren up sa 'n boat. Um alles likwol to biskriuwen

hu fulle freamds Hiltsje end hir mem up it boat seagen, hu hia skrilden end 't fen skrik hast ûtgûlden do 't lûd fen 't steamfluitsje hiarren thruch de hulle skûrde end hu hia ek en bitsje bleek um de noas end eindlings en bitsje wea end sésiek waerden, 'scoe al to umslachtich wêse.

De kastelein end Albert sin mem gingen net mei up 't steamboat; de leste hie der al sa, faken up west, for hir wier it suver nin nicheid; hiu woe lieaver oan de wal bliuwe end de kastelein ek, hwent dy socht en gelegenheid um ris allinne mei frou Duninga, sa hiet Albert sin mem, to praten. Hia gungen mei hiar beiden en eind de dik út fen de musik-tinte of end wieren mei korten in en thige druk petear. Frou Duninga hie nammers oan de kastelein forteld dat hir man en séman west hie, dat er en nye, moye kuf krige hie end der mei de earste reis dwaen scoe nei de East-sé ta um weet to heljen. Dat er up de werumreis sin skip forlern hie up de kust fen Jutland, dat hy mei 't fulk likwol redder wier end dat 't wrak fen 't skip end de lading birgen end forkoft wurden wieren. Kapitein Duninga wier do mei 't jild dat er for wrak end lading krige hie, oer Hamborch nei hûs reisge. Ut Hamborch hied er yette oan sin jungwif skreawn end in dy brief stie, dat der up dat pas to Hamborch krekt nin skipsgelegenheid nei Harns ef nei Amsterdam wier, end dat er derum mar oer land, oer Oldenborch, Lear, Grins, Liowerd end Harns nei Skilingen kumme woe.

Dat wier 't leste west dat frou Duninga ea fen hir man heard hie ef to witen kumd wier, hwent hy kaem net updaegjen end nei sin fortsiean út Hamborch hie hia

alle spoar fen hir man forlern. Hiu halde it derfoar, dat hir man thruch de iene ef ore umstandichheid, up en jammerlike² wise meiskien, oan sin eind kumd wier end do al hiar ûndersikjen end neifreegjen, sa fulle alteast as en frou sûnder fulle help dat dwaen kin, neat hulp, hie hiu mei hir litze berntsje, dat nu dy greate Albert wier, de rouklean oantein end hir man, dy hir in de libbensbloei sa ier untnumd wier, net allinne mei de klean mar ek mei 't herte biroud.

Fjirders hie hiu mei hir Albert stil end fredich up Skilingen wenne, end al hie hiu it wol ris krap hawn, um 't al 't jild fen hir man end hir wier in 't skip stitzen end wier mei hir man's dead forlern gien, hiu hie it nu bihoarlik goed, mar rum just net; likwol hiu moast sidze hiu wier lukkich, alteast sa lukkich as en widduw wese kin; end dat Albert, dy for hir en best soan wier end en stipe up hir alde dei, nu sa 'n beste faem as de kastelein's dochter wier, ta sin wif krye scoe, dat stie hiar thige skoan oan.

De kastelein hie mei oandacht lûstere nei 't forhael fen de widduw. Hy wist sels net hu raer ef er 't hie; thruch 't fortellen fen frou Duninga wier er mei sin thinzen tobek fierd nei dy alde tiden do er yette kastelein wier in dy litze Wildeman in East-Frisland, end der in ienen klunk it wer in sin earen as hearde er 't ruppen fen dy formoarde man in 't busk. Hy skrilde der fen; frou Duninga seach him oan mei hiar froede, blawe eagen end de kastelein koe dy iepene upslach fen 't each net fordrage end seach foardel, wilt in ienen 't thinkbild, hy wist sels net hu, by him upkaem dat de formoarde freamde, frou Duninga hir man west hie. —

Hia wieren nu by de stiennen man kumd, dy der en eindtsje fen Harns of up de sêdik stieth end frou Duninga woe werunkere, mar de kastelein sei: »lit ûs yette en bitsje fjirder gean, ik moat ju yette hwet freegje, frou Duninga! Hu hiette juw man egintlik?

»Wol! Tjaerd Albert's," sei de frou, »end hy skreaw him fen Duninga, lik as jy wol witte. Mar herink, kastelein! hwet wirde jy bleek! binne jy net goed? Fy man! gean en bitsje sitten hjir in de lyte efter de dik! Jy binne de sêluft sa net wend, lik as ik, det ducht it ju!

Né, frou Duninga! sei de kastelein mei en lits lûd end de triennen biggelen him oer de bleeke wangen; né, frou Duninga! it is de sêluft net, end ik bin ek net siek! Mar min siele is siek; der kumme my sukke freamde thinkbilden oan, ik moat ju sa fulle freegje end fortelle.

Kum, lit ûs yette en eindtsje fjirder de dik útgean, der is 't iensum end der kinne wy fry útprate.

Frou Duninga wist net hwet hiu fen de kastelein thinke moast; hy seach hir sa freamd oan end hy hie sa hastich nei hir mans riuchte namme frege! Der skeat it hir in ienen to binnen: de kastelein wêit hwet fen min mans dead. Alhiel forheard gungen dy beide minsken nu yette fjirder de dik út, end halden en druk petear. Mar hia praettefi sa sunich, dat wy 't net mear fornimme kinne hwet hia sidze. Wy siugge mar allinne dat frou Duninga nu end den en wite doek for de eagen halth as skriemde hiu.

Lêzers! wy binne wer tobek in de Wildeman. It is de jûnd fen Harnser hirdsilersdei; 't is al let in de jûnd, mar de kastelein end sin wif, frou Duninga end Albert end Hiltsje sitte yette by de tafel in de jachtweide; de tsienstboden lidze al lang to sliepen. Hia binne mei enoar tsjin de jûnd út Harns nei hûs ta riden, hwent um de jûnds in Harns to bliuwen um 't fûrwirk up de Suderhaven to siean, dat dûrre de alde liuwe to lang, al hu graech Albert end Hiltsje derum oars ek bliuwe woeden. Frou Duninga, dy earst wer mei 't fearskip nei Skilingen gean woe, hie hir likwol fen de kasteleinske biprate litten, um mei nei de Wildeman to gean end der en bitsje to út-fen-hûsjen. Up de werumreis wier 't selskip in de wein net hiel fleurich west, hwent de kastelein end frou Duninga beide wieren sa stil end sa freamd west end de leste skriemde sums in stilte efter hir hûsdoek út, sadat de kasteleinske al birou bigûn to kryen, [dat hia frou Duninga by hiarres út-fen-hûs frege hie; hwent hia thochte net oars as dat 't minske nu al ûnwennich waerd end derum sa stil wier. Ek Albert end Hiltsje seiden net fulle; dy sieten sa 'n bitsje to mûk to fryen in de wein.

Do hia mei enoar t' hûs kumd wieren in de Wildeman, hieden hia 't jûndsmiel iten end scoeden sa nei bed ta gean, do de kastelein sei: »né, friûnden! ik forsikje jimme um yette en bitsje to toefjen; bliuw yette en bitsje sitten, ik hab jimme eat bilangriks to sidzen!»—

De kasteleinske seach freamd up, hwent de stimme fen hir man thrille end sin lûd wier sa lits. Mar frou Duninga sei: »och! kastelein! wolle jy it nu al sidze? wol ik it moarn net lieaver oan juw wif end oan ûs bern fortelle?

»Né, frou Duninga!» andere de kastlein, »né; ik wol de nacht net ingean sûnder iepenbier to meitsjen, hwet my up 't herte leit, end oan jimme allegearre to fortellen, hwet ik al lang sein hadde moast. Ik kin it net langer swye, hwent ik kin net reste, foar dat ik alles wer to riuchte brocht hab. Derum min beste, trowe wif, min lieave dochter end jimme goe-friûnden! harkje nei min wurden. Nu bigûn de kastelein en forhael to dwaen fen dy moard up de postrider end up de freamde man der in East-Frisland, lik as wy dat allegearre al wite. Do er sa fir mei sin fortellen kumd wier dat de forsleine freamde man bigraven wier end dat hy de portefeuille mei jild binefter halden end net oerjown hie, forfulge de kastelein sin forhael mei disse wurden:

»Nu, ik hie fjirder nin reste noch wille noch frede in my selm end jimmeroan thocht ik in my selm oan al dat jild end oan de earme formoarde man end den hearde ik wer dat ruppen um help in min earen klinken. Birou oer min ûnriucht hie ik wol end ik forwinske my sels, mar 't riuchte birou wier it net, hwent ik thochte, as ik al dat stellene jild wer oerjoech oan de minsken dy 't takaem den wier alles wer to riuchte end scoe min gewisse wer fry wêse end ûnbilestge. Derum dich ik, in alle stillens, sa fulle wirk as ik koe, um út to finden hwa dy freamde formoarde man wier. Mar min sikjen, sa wol as 't ûndersikjen fen de riuchters in Lear bleaw sûnder ûtslach end nea in al dy jieren bin ik eat derfen to witen kumd, foar disse dei. In East-Frisland koe ik it net langer hirde end derum socht end fûnd ik en plak um to wenjen hjir in West-Frisland. Dat stellene jild bleaw jimmer oan en strukelblok for min frede end rest.

Faek thochte ik by my sels, ik scoe dy papierkes end dy portefeuille mar forbarne end faek ek um dat jild mar in 'alle stillens oan earme minsken to jaen. Den wer thochte ik, dat ik alles oan min wif sidze woe, end den wer woe ik alles oanjaen end oerjaen by 't riucht; mar for de iepenlike skande, dy den oer my kumme scoe, oer my dy de minsken for sa 'n frum man halden, skilde ik tobek, sa dat der kaem neat fen, sa min fen 't iene as fen 't ore end de portefeuille mei jild bleaw jier út jier in min jildlaedsje in 't kamenet lidzen, end der binne wol jierren forrûn det ik 't ding net ien kear in de handen naem. Mar al woe ik ek thige graech dat hiele foarfal forjitte, suks lukte my nea net, hwent al wier it sums dat ik in wiken end wiken der net um thocht hie, dan stie sums in ienen dy formoarde man wer foar min eagen end easke sin jild up. Jimme kinne dus wol bigripe hu 'n jammerlik libben dat ik hie end hu min wroechwerm my ier end let pinige. Mar nu scil ik, God thank! fen dukken lyen forlosse wirde, hwent ik kin wer to riuchte bringe hwet ik misdreawn hab. Frou Duninga end hir soan moatte dat stellene jild habbe; it kumt hiarren mei riucht ta, hwent dy formoarde freamde wier frou Duninga hir man, it wier de skipskaptein Tjaerd Albert's Duninga fen Skilingen!

Hjir halde de kastelein efkes mei fortellen up end sloech sin eagen foardel; de kasteleinske sloech de handen gear end rop út: »O, Edzer! Edzer! hwerum hest dat alles for my forswein?» Mar Albert sprung up fen sin stoel end balle de fûsten, wilst er ûtrop: »Min heit! min lieave heit formoarde end bistellen! dat is to slim! dat skreauth um wrake!»

»Stil, min berh!" sei frou Duninga, »stil, min soan! end bisundigje dy net! Oan my is de wrake, seith de Here! Bliuw sitten end harkje hwet de kastelein mear to sidzen heth."

Underwiles wier de kastelein upstean gien end krigè út 't kamenet en swarte portefeuille, dy er foar frou Duninga up de tafel lei end sei: »Hjir, frou! is 't jild en juw man; der mist nin pinning oan! Forjow my min quea, forjow it my dat ik ju juw egendum unt-numd hab end unthalden!

Frou Duninga wier sa oandien dat hiu nin inkeld wird uterje koe: hiu naem de portefeuille, dich him up, end seach de letters dy der binnen in skreawn wieren. T. A. D. stie der yette dúdelik. De frou patte dat skrift, wilst de triennen hir fen de wangen foelen end sei: »Godthank! dat ik dochs eat fen min trowe, beste man werum hab!"

Dernei stiek hiu hir hand út nei de kastelein, dy al-hiel forslein der hinne siet end spriek: »kum, kaste-lein! jow my juw hand, ik forjow ju ten fullen end ik thankje ju dat jy min man in sin leste eagenblikken yette bystien hadde end der for sorge hadde dat er en earlike bigraffenisse krige!" Do gung hiu nei Albert ta, dy midden oer de keamer stie end mei 'n tsiustere 'upslach fen 't each de kastelein oanseach, wilst Hiltse by him stie end skriemende end biskamme hir antlit jin sin borst threaw. »Kum, min soan!" sei frou Duninga, end loek Albert nei de kastelein ta, »wrokje net langer noch sin up wrake! Hwent de minsken hadde it ús wol ten queaden bithocht, mar de Here het it ten goeden beskikt."

Lésers! ik kin alles net fortelle 'hwet der dyselde jündtids yette al net ûnder dy fif minsken dy der in de Wildeman in de jachtweide sieten, foarfoel end bispritzen waerd. Ik hab ek net fulle mear to sidzen, hwent jimme kinne wol riede hu 't fjirder mei de liu fen de Wildeman kaem. De kastelein miste 't strukelblok for sin sielefrede end libbe alhiel wer up! End in de umstandichheid dat er up sa 'n bisundere end wonderlike wise mei de widduw end de soan fen de formoarde end fen him bistellene freamde man in de kinde kumnd wier, seach er mei riucht de finger Gods end en teiken dat sin birou fen de Here oannumd wier end dat sin sûnde him forjown wier. De kasteleinske hie yette lukkige dagen mei hir man, dy nu wol ris sûntsjes meisung, as hiu in de skimerjûnd en psalm sung. De kasteleinske is ek net mear eang fen en reiske oer sé mei 't fearskip nei Skilingen, hwent der wenneth hir dochter, dy nu 't wif fen Albert is. Albert sels heth mei 't jild fen sin heit en flinke skoe- yer krige end farth der mei nei de West-Indies. Hiltse wier in 't earst oan al fry hwet unwennich up 't eiland, binammen do Albert forth wier, mar hiu hie en beste friûndinne end oanhald oan de alde frou Duninga, dy net fir fen hir of, in en tsjep húske wenneth.

End Hiltse hir mem kumt mei gawens ek wer oer, hwent der is wol kans, det de namme fen dy sa jam- merlik in East-Frisland formoarde alde kaptein Duninga in wêsen bliuwe scil end dat en growe, sûnde eilan- der junge dy namme drage scil.

Liowerd.

GUNDEBALD.

De lêste helt fen 't »Frye Frisland.«

»t Is dien! 't is mei de fryheid dien!

»Us friské fulk, sa stoer,

»Sa kein iens up sin frydumsin,

»Is reddeleas forlern.

»O, heislik skeel fen Skier end Fet!

»Hwet hest' ús eindlings broud!

»De noarder grime herne sels

»Brocht nea sa 'n wea ús oan.

»Hwet wier 'n ús âfaer lukkich, fry,

»End eard oer hiel de wrald!

»De greate kening Karel sels

»Hie achting for sa'n fulk.

»Ja, wilt er alles heind end fir

»Sin haedstef ûnderwirp,

»It friske fulk dat bleaw mar fry,

»Halde egen wet end kar.

»End hwa der oan hiar frydum kaem,

»Ef der nei tale dorst,

»Dat hia him herich wêse scoe'n,

»De skande wier sin lean.

»End nu!.... earst oan 'e Sax forret,

»Forkoft oan Hollands graef,

»Bidragen fen 'e Gelderskman —

»Hwet bliuwt ús oer as slaef?" —

Sa klage, ofmed fen 'e strid
 For 't heilige âfaers erf,
 Bidragen in sin skienne hoop,
 En helt, ûs Greate Pier.

Sa klage er, ja, end sels en trien
 Sprung út sin manlik each,
 End bitt'rens wier der in sin hert,
 En wrok, dy 'm deye scoe.

End doch, dy man, dy selde man,
 Wier 'n freedsum hûsman iens,
 End buwde in stille warbrens 't land
 End thocht um wrok noch strid.

To Kimsword, up sin alders erf,
 Der wenne er fredich, stil
 End lukkich mei sin lieave wif;
 Mei 'n bern, hiar greatste skat.

Wol grisde 't him sa 't heiteland,.
 Thruch 't skeel fen Skier end Fet,
 In neafuldiene broerrewrok,
 Forheard, forheistre waerd;

Wol blette him 't frisksinnich hert,
 Do eindlings 't Skier'nger fulk,
 Forblinde thruch sin dulle haet,
 De Sax hjir helle in 't land,

Mar Pier oars ging dat skeel net oan,
 End hwa thruch dwase drift,

Him mei derin bihelje liet ,
Hy halde 'm by sin ploech. —

Mar hark ! hwet is dat-for 'n gedrûs ?
Hark ! hark ! de klok dy klipt !
De luft is read , sa read as fiûr !
D'r is brand ! God , ja , d'r is brand !

End Pier fliucht up , fliucht forth nei 't dorp :
Hiel Kimsverd in 'e brand !
En aeklik jamm'rjen fulth de luft ,
Mei 't knapperjen fen 't fiûr.

End luder as dat eangstgegûl
Klinkt yet it wild getier
Fen ruw end woest soldatefulk
End klett'rjend wapenark.

En binde kriichsfulk fen 'e Sax
Oerfoel it sliepend' dorp ,
End ear 't de dage in 't easten glum
Wier alles yeske end pûn.

Ek Pier sin hûs laei jin 'e grûnd ,
Sin diûrlieaf alderhûs ,
Der hy as berntsje al borte hie
'nd As man sa lukkich wier.

Mar né , der thocht er sels net um ,
Hy hie yet mear forlern :
Sin lieave wif , sin bern wier'n wei ,
Wier'n deid thruch 't Saxisk stiel.

Earst siet er hiel end al forslein ,
 Mar sterker as sin rou
 Wier yet sin haet jin 't ûthiemsk bret ,
 Sin hert for 't heiteland.

Hy swarde en eed , en heilige eed
 Fen iv'ge fyandskip
 Jin al hwet , freamd , up 'e uppermacht
 Oer Frisland 't hie forsiün.

Mei 'n tropke mannen , krekt as hy
 Fen haet jin d' útman ful ,
 Stie 'r tel in 't field end ful fen moed
 Fleach 'r up 'e fyand oan.

End mei de Gelderskman in bûnd ,
 Dy 't land bifrye scoe ,
 Bifucht er Hollander end Sax ,
 As nea hiar ien bifucht.

Nin ien dy him to land wearstoe ,
 End hwet er mette up sé —
 Wier 't ek en helte greater macht —
 't Wier bût ta Frislands ear.

Sa stried er ; — mar do 'r eindlings mirk ,
 Hwet as de Gelderskman ,
 Dy Frislands fryheid redde scoe ,
 Sin wier bedoelen wier ,

Dat al sin friûndskip neat as skin
 End falskens , sin geflaei

Mar wier, dat m' eindlings him as Hear
Fen Frisland hild'gje scoe,

Do, ja, ûntsunk de helt sin moed,
Mei swierder rowe in 't hert,
As 'r ea yet rowe dragen hie,
Forliet er 't krichsgewoel.

Tolesteld in sin skienne hoop,
Dat 'r iens en blieder dei
For 't lieave heitland daegje scoe,
End 't fry waerd as alear,

Forging him alle wille end fleur,
End ear 't en jier forrûn,
Hie him it libben al bijown:
Us leste helt wier wei.

G. COLMJon.

De buppetoan.

(En eind-foardracht by en jûnd ful foardrachten).

Ik leaw net, friûnden! dat hjir ien,
Dy 't »wird" hie — jown ef nummen. —
Just nei de buppetoan heth stien, —
End doch ... hu greatsk! ... ik bin bigien
Dy ere to bikummen.

Bigien, min libben lang dy toan —
O! hie 'k it nea forgotten! —

To hearren! — o, hy rupt aloan,
 End 'k wit it, 't is en best patroan,
 End fry fen misse setten.

En best patroan; hwent hy waerd leard
 Thruch 't heech Biwald der buppe: —
 Wollukkich, hwa him ivich earth,
 Hwa in sin leste snik net *bearth*,
 Mar »buppetoan!» mei ruppe,

»Du hest my sein hwet 't beste wie',
 »Hest my for leed biwarre,
 »Du joechst my altid goede rie,
 »End der, hwer ik sims twiv'le end die,
 »Lietst du my 't beste karre!»

Ja, mear wir'ch, as nei eat to wrald,
 Is 't nei dy toan to hearren;
 Bisibbe mei it heechst Biwald,
 Is hy in 't libben ûs bihald,
 Us sillichheid in 't stjerren!

»De buppetoan? de buppetoan?
 Dy, wit hwet kin bidjerre?» —
 Stop, friûnden! hear, my efkes oan;
 Ik wis jimme up en buppetoan,
 Hwer nei doch elk moat hearre!

»Hu nou! de buppetoan scoe best
 For alle minsken wêse?
 End hwet en ûnrest, hwet en lest

Sit oan dy toan in 't libben fest!

Wolle y *sa'n* les hjir lêse!

»Eft binne j' abbecaet meiskien

Fen famme- end kreambisiten,

Hwer oars nin toan hast wirth forstien —

End derum him sa'n ere oandien —

Um nulk de tid to sliten?

»De buppetoan en goede toan!

Och, nearne jowt er wille;

Al slaen' de berntsjes him mar oan,

Hwet is hiar bortjen gau bidoarn,

De nucht thruch ûnnucht stille!

»Musik end sang bidjert er faek,

Hu moai 't oars klunk in de earen,

Ja, harmony end goede smaek,

Forbanth de buppetoan to faek....

End jy woe'n oars 't ûs lere?

»Noch harmony, noch melody

Mei nulk end suver hiette,

Kumt der ien buppetoan-lûd by,

End jy forklearje hjir mar fry:

Dy *moat* him hearre litte?

Hu mannich friûndebûnd is net,

Thruch iendracht sterk, fortallen,

Um't ien de buppetoan insett'

Sin falskens mear end mear bismett'

Ta ûnk end wea for allen!

»Hwet's huwliksband, hwet huwliksluk,
Is de iendracht der forbritzen?
Bringt der de buppetoan nin fluk?
End... likwol wirth thruch ju yet suk
En toan for sein útspritzen?

»Ef kerre y't goed, dat 't seil sa heech
Buppe oren up wirth helle?
End lidz' jy de ienfald den sa leech? —
Né, friünd! juw les is al to dreech,
Hwet jy ús ek fortelle! —

»De buppetoan... — och, hu'n forthriet
Bringt dy al net up ierde: —
Hy is't, dy, hwet foriene is, skaet,
Dy de únskild faek ta lyen laet
End jy woll' der ta riede!?

»En woastling ha' for ju en ear,
As jy sa prate wolle;
Mar net en minske, dy sín ear'
Eat heechacht end stees rein end klear
Wol halde hert end hulle!

»De buppetoan... — hu kumm' j' er by! —
Scoe immen lukkich meitsje?
Sa lang dy hearsketh, leawe wy,
Is 't minskdum slaef fen dy en dy,
»End kin 't nin frede smeitsje!

»Dus: 't puchen neame jy en deugd,
Up kennis, kreft end gaven,

Dy luk ef tafal jowe — end jeugd
 End grïsheid finde beide freugd
 Derin? end neame y braven?

»Dus: 't pochen up en swier bisit
 Fen landen end fen grûnden,
 Up slumpen jild end ja, hwa wit,
 Up hwet al mear! — suk miene y yet
 Dwaen' just forstandich — sûnden?

»Dus 't ruppen oer de wiere lear
 End politik bumbarie,
 Fortsienje nei *jwo* insiean ear —
 Is contra 't dwaen — *wy* nimme it near
 Der fen end neame it... larie.

»Dus skûn for wêsen prîsgje y oan:
 Lof, dy mar 't lûdste ruppe.
 Dus spin for hout end strie for koarn,
 Hwet mear pohei, hwet better toan —
 In ien wîrd: *bumbast buppe!!* —

»Dus: 't moardjen um en bekful ear, —
 Dat forsten mei 'n oar dugge —
 Dat fuchtjen um en gristel mear —
Dy buppetoan — wralds gruwsumst' sear —
 Is 't, hwer *jy* sein in siugge!

»Né, buppetoan end kristendum,
 Nea wirde dy foriene.
 De buppetoan *en luk?* ci kum!

't Wier better, keard'n y't lexum um:
Nin buppetoan scoe 'k miene."

Fy! hwet en kneppels smiet me my
 Der al sa foar de skinen!
 End, likwol, friûnden! 'k bliuw 'er by:
 Ien buppetoan, for jimme end my,
 Is lukswiet in to finden!....

»Hu nu! is dat en buppetoan
 Thruich ûs den yet forgotten?
 End kumme jy mei dy hjir oan?
 End sett' ju mei him up 'e throan,
 Der wy sa leech him setten?"

Heech sette, friûnden! hoopje it net,
 Dat jimme ek *dy* toan dugge. —
 O! wier de hiele wrald bired!
 O! wier by alles, hwet me hearth,
 By alles hwet wy siugge —
Dy buppetoan de heechste toan, —
 End dy nin minsk kin misse —
 Dy nea nin gristel heth bidoarn,
 Ja! by nin minske alhiel is stoarn, —
 Spann', 'k rup it lûd út, dy de kroan, —
 Ik prisgje 'm jimme end my hjir oan; —
 Hy bringt ûs up 'e heechste throan. —
 End hwet it is, *dy* buppetoan,
 Dy nearne min kin misse?...

DE STIM FEN 'T FRY GEWISSE!

Dr. 27 Febr. 1869.

H. G. VAN DER VEEN.

En pear labels.

De fux end de hoanne.

En fux, dy danich fen 'e hunger pleage waerd, scoe gau up en hoanne mei sin hinnen ta. Do dat fultzen him oankummen seach, fleagen hia likwol hastich in en beam, der de fux nin rekken up makke hie. Do er dus sin earste doel miste, forore er sin plan, kaem hiel earbiedich end friûndskiplik nei hiarren ta, winske se sa glei as er koe goendei end frege hwerum 't hia sa hastich weifleagen end eft hia den yet it lukkige nys net fornumd hieden. — »Ik hab neat nin nys heard,” andere de hoanne, »end ik wit ek sadwaende net hwet jy miene.” — »It is krekt,” de fux wer, »um 't jimme mei to' diclen, dat jimme mei my jimme forblidje meye, dat ik hjir kum. Jy moatte den wite,” forfulge er, »dat er in en miene byienkumste, nu korthy halden, twiske alle dieren en ivige frede sletten is, up sa'n foet, dat wy mei enoar libje scille fry fen alle frese end oerginst, end sûnder enoar quea ta to foegjen. Jimme kinne dus mar gerest delkumme, um mei my disse lukkige dei to fierjen.” — De hoanne hie de fux likwol best in 'e gaten. »Jy bringe ûs,” sei er, »en thige oangenamme tiding,” end wiles stiek er de hulle umhegens sa fir as woed er earne nei siean, dat en hiel eind of wier. De fux frege him derum hwet der wier, der er sa nysgierrich nei digere. »Ik siuch der jinsen,” andere de hoanne en stikmannich jacht-hûnden, dy hjir hinne drigje end út hiar hastigens scoe

'k nu hast upmeitsje, dat hia hjir ek hinne wolle um ûs mei de ivige frede bikend to meitsjen." — »De di-ker! dan moat ik meitsje dat ik forth kum," sei de fux, »end siean dat ik en plak find der 'k my forskûlje kin. Goendei, Friûnden!" — »Hu nu?" frege de hoanne, »hwet hoege jy to eangjen, der 'er nu en miene frede ûnder alle bisten sletten is?" — »Dat is sa," andere it fuxke, »mar, wite jy? it koe ris wêse dat disse hûnden yet fen 'e frede net heard hieden."

Bywilen kin 't ris nedich wêse list mei list to biteljen.

De gershippert end de hînsers.

Okkerjiers in 'e hayinge hie en boer sa'n fracht hea up 'e wein laden, dat to lange lesten de hînsers der net mei forthkumme koeden. »Wachtje mar!" rop en gershippert, dy buppe up 't hea siet, »ik scil der gau ofspringe, den habbe jimme, earne bisten, it sa fulle lichter." — »Du stakkert," andere ien fen 'e hînsers. »Krekt aste wit hwet en bist wierste! It is ûs krekt like fulle as wy dy meilûke ef net."

Mannich sot bildeth him in dat er en great man is, end in died is er neat mear as de gershippert up 'e haiwein.

Forskate thinzen,

fen C. F. von Kleist, fry oerset

It forthriet ducht dat wy de wille fiele, lik as it quea makketh, dat wy it goede kenne. Is der den for ûs wol en tastand fen jimmerdûrjend nucht mugelik, der wy altid nei winskje end up hoopje?

Dy liu, dy by ofwixeling smerte end wille hadde, binne net sa lukkich, as hia, dy thruch hiar fulle drukte ef útter aerd fen hiar bistan beide net fiele. Hu lukkich is me, in sin bernskens, as me yet nin fiel fen yen sels heth! Hu lukkich is de man, dy jimmer de handen ful wirk heth!

Wier der nin smerte in 'e wrald, den scoe de dea alles fordilgje. As my en wûnde net sear die, ik liet him forslufje end scoe der oan stjerre.

Under de ûnlukkigen biklageth me dy it minste, dy it thruch hiar egen skild wurden binne. Hia binne likwol it meast to bikleyen, hwent de threast fen en suver gewisse misse hia.

Faken fordrage wy en greate ramp sûnder klachte, end kort dernei bringe en lits ûngemakje ûs al oerstiur. De siel heth den earder al ful smerte wesen, dy, nu der yet en bitsje mar bykumt, as en wild wetter oer sin wallen brústh end diken end dammen thruchbrekt.

It is net mugelik, dat en minske fen en goed bistean net mear binôge wêse scoe, as en oar fen en min bistean. Friûndskip, lieafde, woldiedigens, meilyen, thankberens end greatmoedigens, dy in en goed gemoed bar um bar hearskje, binne fjirst to oangenamme oandwaningen as dat hia it trurich litte scoeden.

Hu kumt it doch dat wy up en skeane siele minder to sidzen habbe, as up en skeah oankummen in en selskip?

It bleate uphalden fen de smerte is de greatste wille. Alle lyen is makliker to felen, as me leawth. Is it to slim, den kin 't net lang dûrje; is it dat net, den kin me 't ek ûthalde, al dûrreth it lang.

Der libbeth nin minske, dy der net up sinth um it eindlings ris restich to habben. Ek dy jinge, dy nacht end dei like warber skrippe um hiar fortûn to meitsjen habbe sa 'n foarnimmen; mar de dea lit hiar thruchstrings net ta hiar doel kumme.

Hwet mear forstand as immen heth, hwet better as sin hert wêse scil. Hwet is en goed bistean doch oars as en goed bigrip fen skienheid, deugd end luksilligens? fen dat jinge hwet eabel end great is end de harmony der wrald forhegeth? Forkeard wêse is 't selde as forkeard thinke.

Fororinge is oangenamme end nedich for ûs minske natûr, al wirth it for ûs der ek slimmer thruch.

Wirth forfulge.

R e i s g j e n .

(Forfrisking fen en handskrift út 'e neilittenskip fen

*DS. ARNOLDUS DE JONG, ín libben learaer by
de Ministe gemeente to Damwald.)*

De wrald is sa rum, sa moai, sa ful ôfwixeling in hir tonielen end bieth oeral sa fulle⁴nucht end foardielen oan, nin nîcheid dat fullen en ûntsjinsteanbre bijearte fiele, um hir rûndum to bireisgjen, oeral up to nimmen end út it skôgjen fen ien end oar sa wol fiedsel for de geast end it hert up to samljen, as um hiar tidlike bilangen to stipjen end stees nye nulkens oan to skaffen; — ja! de minske is in fulle upsichten as en fugel, dy rêst noch dûr heth up ien fest plak; mar de lichte end brede wiuken útslaen moat, um sukke krichten up to sikjen, hwer him al de niu end it foardiel fen sin forlitten heiteland up ny oanbean wirth eft oanbean wirde kin.

End scoe it in died ek wol stridich wêse mei de bi-doelingen, dy de wise Wirkmaster fen 't hielal mei de minske heth, dat er net jimmer end altid up it egenste steed him uphalth, hwer hy for 't earst it libbensliacht oanskôge; mar dat er ek nu end den, as thruch instinct oars earne sin wente upslacht end fen de ûnmietlike rûnte um him hinne brûkme makketh?

Siugge wy nammers net in 'e skiednis der fulken allegearre faken oan dy sucht ta landforhûsjen tajaen, net allinne by inkelde liu, mar by hiele stammen, bûn-

den, naties in 't gemien, end moatte wy derin net it bistiur fen en Almugende earbiedgje, dy wol, dat de hiele wrald biwenne wirde scil end hir derta oeral for sin redelike skepsels biwenber makke heth?

De geskiktheid, dy de minske bisit buppe de dieren um ûnder alle klimaten libje to kinnen, sa wol in it stiberjende noarden as ûnder de sinsjende ierdriem — de sikkerheid, dat hy oeral fiedsel finde scil, fuldwaende, for it biderf fen sin lichem; dat it him nearne net ûntbrekke scil oan wirksûmheden, dy sa wol sin fysike as morele kreften sterkje end ûntwikkelje kinne — wise dy ek der net hinne? Ja! treffe wy net riu biskieden oan fen minsken, wend um aloan end altdid to swalkjen end hinne end wer to swabjen, dy sa'n libbenswise as mear oerienkommende mei ûs natûr foarstelle end, as fulle nulker, der oan de kar jowe, fir buppe en libben up feste pleatsen, sels mids de finste biskaving end de heechste weelde? My thinkt, it kin by de wierheid fen dit alles, nimmen ny dwaen, dat *elke minske* sims de sucht ta reisgjen end swalkjen in him upkommen fieth, end dy him grif al fjirder end fjirder forthdriuwe scoe, wier it net, dat hy in ore bilangen, winsken end umstandichheden fen sin libben, hjir in en tsjinwicht fûnd.

Reisgje! ja, hwa fieth sin hert net fûlder klopjen, net uptillen, by it neamen fen dit toverwird? Hwaems eagen blierkje al net winters by de hird fen klearebare nucht, as hy him *dat* luk in 'e oansteande simmer ûnthiette mei? Hwa rummeth him sels net oerlukkich, as er mei de landkaart foar him, fen de kriten, hwer hy hinne drigeth, by foarrie mei sin goe

friünd ef stalke de plannen makketh, al is 't mar for en litze tocht, hwerin hy him it swietste tobinnen-bringen for sin takumst foarspegele siucht ? Ja, 't is eft er de forsterkjende luft der bergen al upsnûfth, as er in en waerme- faek smoarwaerme kachelkeamer, de tid. for sin plan end de pleatsen hwer hinne feststelth, — it is krekt, eft hy de forfriskjende séwinden him oanwaeyen fielth, dy him ny libben inblyese scille, as er mei sin reigeneaten kalteth oer de steam end de skippen, oer de marren end streamen, dy him drage end forfiere moatte.

De nuchlike end skienne side fen it hiele bîld stieth sa libben end helder for sin eagen, dat it skaed net up mirken wirth, dat meiskien oer de bliere takumst hinne smiten wirde scil ef kin. Né, neat oars siucht er in sin oanstalten end beusichheden, neat oars as it smeytsen fen ûnformungene freugde — en licht simmerwul-kentsje, wûnder moai end fen de treflikste kleuren blinkjende, — dat allinne scil him up sin tocht um utens drage end, mei er ien bithinking in him upkumme, dy in steat wese scoe kinne, de foarsmaek fen al sin wille to bidjerren, it is de inpressie, dat en fulle pung *nei* de tocht *leech* mei him torech kumme scil.

Jerne wol ik it leawe, dat it reisgjen foar en hûnderd jier twa, thrye, al dat útlokjende skienne der foarstelling miste, dy it in ûs deagen forkrige.

In de bydragen fen 't *Friske selskip for skied-, aldheid- end taelkinde* nammers lêse wy earne, dat en reis fen Liowerd nei Toutenburg, in 'e tiden fen Caspar Robles, en ûndernimming wier, hwerta en moed, fulhirding end

fornimstigens foreaske waerd, dy nu en tocht nei de Forienige Steaten fen N. Amerika lang net fregeth.

Gefaer fen in sudzen end moerassen to smoren, in poellen end petten to fortûteasjen, in en ûnbidich swiere landkarre up en ûnsliuchte wei de nekke to brekken, alteast oan alle ribben tokniesd to wurden — siuch! dat wier do hast oan eltze reis, faek nei en pleats thichte by, forbûn end hwer jy *eren* 30 deagen oan bistelle moasten, dat kinne jy *nu* in 30 uren dwaen.

Under sukke umstandichheden is 't sikerwier net to forwûnderjen, dat de lust ta reisgjen just net sa hiel hiem end gemien wier end er en swiden minsken fûn waerden, dy nea it plak, hwer se to wrald kamen, forlieten, dy thochten, lik as de Chinesen, dat de ierde net greater wier as hiar heiteland end dy hiar net foarstelle koeden, dat me in ore kriteren like goed end nulk libje koe as in 'e geaën, hwer hia upfokt wieren.

Sadwaende koeden den ek maklik alderhande fabels end mirakels for wierheid thruchgean — de freamdste end nuverste foarstellingen fen minsken, dieren end landen leawd wirde; sadwaende wier hy en man fen de heechste biwûndring, dy de greate sé oanskôge end up hir weagen umdubbere, de luft der bergen inamme, de top fen en hûnderd fiet ef hwet hege klinge bikladdere hie, — mei en boat en fûlstreamjende rivier ôfsakke wier, end... kaem er fir um utens wei, út unbikende kriteren — oer sêen end bergen tein, o goën! den waerd der by sa'n ien fulle heger upsiûn, as *nu* by de fjirst-foarneamde reisger fen ûs tiden.

Uneindich fulle slimmer yet as in de deagen, dy ûs tiden en ieu mannich foarof gungen, wier it reisgjen in de earste iewen fen 't minskdum.

De biswieren fen ûnsliuchte, minne ef wol alhiel nin bibaende wegen end ûnmietlike woastenyen, de hinderpeallen, dy streamen end marren, bergen end sêen in 'e wei setten, wieren ûnwtitend great.

Me wist hast, sa to sidzen, neat fen de helpmiddels end gemakken fen de letter mear thruch kinst end witskip ûntwikkele tiden. Derby wier de ierde for it greatste diel yet ûnbikind; fen fir forwidere kriter, hie me neat as de ûnsikerste teltsjes end biskriuwingen. Fjirder moast de forbilding oanfalle, hwet de wierheid in wesentlikheid ûntbriek to dwaen; de wegen, dy me lans moast, wieren natûrlik altid ûnfeilich thruch de smite tsieaven end wilde bisten; — de sêen, dy me oerstekke moast, jimmer bifulke mei de heislikste munsters, dy út de diepte uprisden um de dristmoedige, dy it weagje dorste er buppe to kummen, mei hûd end hier in to slukken endsfh. Nin greater tsiensten koeden derum ek de earne reisger dien wurde, as sukke fiten út to riuchtjen, as dy en Nimrod en Herkules, en Theseus eft en Cesar bistieden to dwaen.

Me micht ummers fen luk sprekke, as me nei jieren swalkjen yet de alderlike tinten wer seach, by sin sibste migen net ûnbikend ef thruchskreawn wurden wier, sa net alles, hwet me eren as yens earlik egendum besiet, in handen fen oren oergien fûnd end hwerup me simpel hiel wiffe ef wol gled forjierre riuchten jildje litte koe.

Ef miene jimme, dat wy oerdriuwe? Kum oan, hjir binne den iflike stealsjes ta forbilden.

Abraham út Chaldea de stap settende, kaem earst

nei *twa jier* umswabjen in Mesopotamien, de grinsen fen 't kanaänitische land; — *nu* leith me sûnder fulle moeite ef skrippen, mei en karavane dy selde reis in *inkelde deagen* of.

Fiertich jier swalke Israël um up it Arabiske skiereiland ear't it de neiste igge fen Palestina kaem to siean; — *nu* wirth in en *deimannich* dy tocht, hinne end werum, ofleid.

Do 't Salomon te Ezeon-Geber, oan de ingng fen de Reade sé, mei goedhelp fen Hiram, de kening fen Tirus, skippen boud hie — hieden disse *thrye ganske jierren* wirk um de skatten en produkten fen Ofer — nei me thinkt Ceylon — thûs to bringen; — *nu* wirth lans dy selde wei binnen en *wike mannich* dat doel bikt.

Ut de Iliade fen Homerus fornimme wy dat, nei de fal fen Trojen, Ulysses *tsien jier* wirk hie, um fen Troäs kusten in Lits Asiën, nei it rotzige Ithaca in de Egéiske sé by sin Pénélope en Telemachus (dy bûten dat oeral yet nei him fiskje moatten hie) to kummen — en steamboat in ûs deagen scoe in *net fulle near uren* as do jierren dy selde reis oflidze. End hu fulle bewieren end gefaren en reis oer de Middellandske sé eren inhie, learth ûs de tocht fen Paulus fen Cesarea nei Putéolien, en haven fen Italiën end hwerfen wy it forhael finde in 'e efterste haedstikken fen de Handlingen fen 'e Apostels.

Ek de skiednis fen de reisen der kriustarders in de tiden der middeleuwen, end wol út ûs egen kriter fen dinne, sa as wy der fen lêse by Occo fen Scarl end ore skiedskriuwers, scoe genoch in steat wêse,

um de ealste moed ta sa'n wit oan 't wankeljen to bringen, ja, elts foarnimmen ta reisgjen farre to litten end er alhiel ende al of to siean.

Hu hiel oars nu is dit allegearre in ûs tiden. Hwet al en helpmiddels — end hu'n butenwenstich forskaet— lidze nu net *for elts* as for 'e greep um feilich end gau to reisgjen. En reis um 'e ierdkleat is in ûs tiden hast, um sa to sidzen, en plesierreiske wurden. Nammers alle fearnsjierren kin me, as 't er him by leit, dat dwaen: in 75 deagen, sidze de Amerikanen!

Wolle jy nei de Eastindiën end oer it blawe field der baren, — binnen 90 deagen bringe ûs sterke mar flinke brikken end barken ju der hinne. In en tsjep inriuchte, meastal treflik meuble roef kinne jy al de nulkens end nuflikens der finste weelde smeitsje.

Gefaren binne er hast net oan forbûn end ear tsien moannen forrûn binne hawwe jy en reise oer 't Atlantiske hêf end de Indiske sêen hinne, nei 't Easten fulbrocht, — hawwe jy flower hiele moannen tid hawn um dy hearlik skienne streken to biwûnderjen end sitte jy feilich end wol wer in 't formidden fen juw hûsgesin ef by juw goekinders end friunden, mei 't net to biteljen geniet ien al hwet jy siûn hawwe to oerthinzen end to tellen.

»Ef ducht de sé ju eangjen?» lik as ridder Harold seith tjin sin boai, end wolle jy as en fugel sa gau nei de fire hearlike kriter hinne struse, wol nu! der stieth yet en ore wei for ju iepen.

Siuch! fen it Ingelske Southampton up Calcutta, in Hindostan, kinne jy mei steamboten end steamweinen oer de Franske sêhaven Marseille ef it Eastenrikske

Triëst binnen fiertich dagen dy selde reis derhinne fulbringe.

Under de bidriuwen kinne jy den yet it Egyptiske Alexandrye biloaitsje, dwars thruch de woastine fen Kahira, mei Europeske logementen forsiûn, end lans it nye kanael fen Suez, mei de greatste feart forfierd wurde, up en steamboat oer de hiele lingte fen de Reade sé end de kusten fen Aden end de striette fen Bab-el-mandeb bisteame; derfen dinne nei Ceylon binnen 5 deagen Point de Galle, en forsterke haven fen it krûdgeurige eiland, oandwaen end derwei binnen 9 deagen nei Calcutta, de haedsted fen Ingelsk-Indiën, juw reis forfulgje end fulbringe, um fjirder yet for itlike deagen, ta en útstapke en séreiske up en Nederlandske rikssteamboat to dwaen, um it hearlike end bikoarlike Java up to nimmen.

End in al dy tid ha jy oars neat to dwaen as to lêsen end to petearjen, to iten end to drinken, to smoken, to sliepen ef to siean. De fabels fen »De thusend end ien nacht» siugge jy in it Easten-selver forwesentlike, de baren der séen, dy jy oerstekke, drage ju, ûnder de lieaflikste geuren, dy jy fen 'e easterske stranden tomiette wayen kumme, mei lieafde end tagenegenheid. Nye end jimmeroan moayer nye tonielen rise er as út 'e diepte, fen eagenblik ta eagenblik for ju up; de sinne strieleth buppe juw hulle mei en prâcht end skiennens, dy jy in it disige noarden nea net oanskôgen end is it sims ek ris dat de sé, thruch de hand des Almugende oerstiûr end hia for en setsje hir wenstige bidaerdens forlittende, lik as en stimske boai tsjin 'e redden fen it fartûch upstiet, mar dat mei forachting end heech-

hertigens hir brúsjend skúm tobek arbeideth; 't is um doch sa mar! hwent storm noch balstiurige baren scille ju skrik oanjeje: 't is simpel en ofwixling fen smeitsjen to mear end dy de ientonigens fen en stees effene flakte en ritsje ofbrekt. De steam tryumfearret ûntsjinsteanber oer de forbulgen weagen end mids thruch hiar woedjend bortjen forfulgje jy ûnbiskrumme end feilich juw tocht, nei it fire end freamde strand, ef... kere jy der nei mei allike feste hope end de selde blide forwachting nei it ûnforjitlik heiteland to hern.

End neat oars is it up 'e tochten nei de landen thruch Columbus ûntditzjen. It is rûndum up 'e greate sêen loaitsjen end wer loaitsjen fen deselde kreften end gawens, — tapassing fen de selde middels end witskippen. De greatste ofstanden binne, um sa to sizzen, ta en litze rûnte in enoar krumpen; de ûnbidige stappen mei learsen fen saun miljen fen Lits Thumke, hwer mei wy us in 'e bernejierren formakken, binne nin phantasye ef upthinksel mear. Uttochten fen eren binne for ûs ta hoannestappen makke. It is derum ek net sa butenwenstich mear, dat in ûs deagen sa fulle thusenden dit land hwer men hiar widze heth" forlitte; — dat it mear en oanlaeitsjende as en ofskrikjende side heth, in 'e fierte en oar heiteland up to sikjen. End meye er fullen skipbrek lye, faek ûnbithocht end as up 'e dulle rûs, ta de stap oergien — o! der binne doch ek thusenden, dy lukkig slagje, it eagenblik seingjend end de himel thankjende, dat se it diep forlege end heal formôge Europa forlieten end to lande kamen in en steat, dy mei ûnbigriplik hirde forthgung him kreftich end bloeyend ûntjowt; — in en land, hwer se de sla-

vernye, it geweld end de oerhearsking, dy sa swier as lead in hiar egen berteland faek up hiar drukte, net mear siele, — mei bliere hope end greate forwachttingen foar hiar, de takumst to miette gunge end hwer se net thwungen wirde it sûr fortsienne deistich brea mei de machtigen end geweldners in 't alde Europa yet ful, ja! to ful gruwsume oermoed end aristocratiske heechhertigens to dielen....

Forlitte wy likwol it Neptuniske field, sa bisiele thruch kreften end wûnderen fen en stees selswirkjend foarûtstribjen, thruch nin rûnte ef ofstanden mear to keren fornimstigens end bitûftens fen it minskebrein — siuch! ek up it fêste land fen de measte wralddielen hawwe wy allike greate end forbaesjende dingen to biwûnderjen, as up 'e sêen, dy it oan alle iggen umslingerje. — Ja, in it fire Australiën sels, up 'e eilanden der stille sûdsé, hwer foar en lits oantal jierren yet neat oars as wilde barbaren hûsmannen, dy mankoar fornielden end ... forslinden — hwer misdiedigers hinne stiûrd waerden, út 'e maetskippy forband end to diep sunken for finzenis end skavot — ek der kinne jy nu in 't formidden fen en aloan heger kliuwende biskavinge, flink, feilich end oangenamme, umjown fen de greateste weelde end it nulkste gemak, nei hertelust end kar, reisgje end hinne end wer kumme nei bilieaven.

Siuch! fen sin bergen, oan de oeren der Canadiske marren ef oan 'e iggen der Mississippi, dy reusenstreamen der Forienige Steaten, up 'e iseren thrieden in 't ûnmietlike forlinge, stoareageth de koperkleurde wilde

fen skrik end binyinge oerstialpe — towile der de hate Yankee sa red as en blixemstriel him foarbyfliucht, in it land fen *sin* âfaers. — End doch, neat helpt it him, de wildeman, dat er de pile dy eren nea miste ôfsjiet up de forflukte freamdling, dy, as fryhear bygeliks, *sin* grûnd, *him* fordilgjend ef fordriuwend, innimt. Gawer as sin gefaerlik ark flitterth is de blanke man sin each ûntflein.

Der, hwer eren it wilde dierte ju up juw tocht bisprung, de Arabier fen 't Atlasberchtme ef fen de woastine Sahara up juw libben loerke lik as de tiger fen sin busken, wirde *nu* beide, as se it bistean dore ju binei to kummen, thruch de freeslike locomotief, dy siûr end lôge spyend end mei de feart fen en fallende stjer foarby fliucht, toknettere end jy-sels forfulgje, sûnder de minste noed eft earne en ûnk siûn to hawwen, ûnbihindere end bihalden juw wei, as wier er neat to reddan, dat ju neidiel dwaen scoe kinnen hawwe.

In 't Easten, foarhinne hast ûntagunklik for en Europeäen, swalkje tsjintwirsch thusenden reisgers um in maklike rid- eft ore forfiertugen, oer flinke end sliuchte wegen end wenne er de fanatike Muselman oan 't antlit fen de Gjouwer, hwaem hy oars nea as mei de freeslike yathagan ef en deyendê topheak bynei kumme mucht ef woe.

Alle geheimen der easterske landen lidze iepen end bleat; it ûnbikende skienne *der* halth net mear as eren en thicht gordin ditzan. De wûnderpaleisen, de bitoverjende dallan, de buskjes fen oliven end citroenen, de

hingjende tunen end iewenhûgjende pûnheapen, de obeliskens end harichs, de himelhege bergen, de brede end as silver glinsterjende streamen — ja! de Haremsels, foarhinne for eltze ûninwyde opsletten as en forbeaden beam — alles end alles iepneth him end noegeth fortroulik um binnen to kummen, to loaitsjen, to biloaitsjen end — to smeitsjen! —

De minske fen ûs tiden, oeral sûm end ûntsiûn end alles skôgjend heth de mûrren weibritzen, dy fulken fen fulken skaetten.

Net allinne heth de steam tryumfearre oer stoflike tsjinwirling — né, hy hofneth ek sin almugende infloed út sels up 'e sedelike kreften fen it minskdum. Hwet sids ik? De steam nimt de hiele minskebûnd ûnder sin bihandling: hy biarbeideth end forarbeideth, wolle ef net wolle — hwet neiby is end firof, al hwet redelik thinke kin end — hwet eren net allinne thruch ofstanden, oceänen end landen, mar ek hwet thruch sa neamde godtsienstige foaroardielen, ore seden end brôkmens, ja! thruch tirannye end haet sels for ivich skinde skaet to wêsen end bliuwe to moatten — dat alles lûkt de steam byenoar, thruch it inenoar rinne litten fen alle bilangen, dy bifredige wurde kinne up 'e wegen, dy ~~ste~~ stees tarimmente kreft ~~allinne~~ iepenje kinnen heth end by forthgung mear end mear yet ûntslute scil. End hwet skimpt end smeulth end racht end skelth me den yet up en tid as uses, dy sa fulle libben end biweging, sa fulle formeits end geniet inhalth, dy allinne machtich-enoch is de alde skiedsmûrren to sloopjen end en harich for allen up to buwen, en tid, dy ûs rûndloatzeth in it greate rik der Natûr end net ien

fen hir geheimen biditzen bliuwe lit, en tid dy elts end ien de tagung iepenth ta alles hwet greate, eale end himelske thinsbilden ûtwirkje kin!

Hu fulle ûngemakken, hu fulle inspanning wirth er net bisparre, by it forkryen fen sukke lukkige ûtkumsten. Hwer jy mar hinne wolle — in en amery, sa to sidzen, bringt er ju de steam!

Wolle jy nei Switzerland end Italiën, de majestueuse Rinfloed lans kinne jy er al de moayens fen sîn rotzige oeren, in en umsiuch ofwixeljend end lik as in en toverlantearne phantastisk foarbysnorjende tonielen biwûnderje! Ef — wolle jy dat lieaver — den kinne jy ek in en maklik ridtûch, thruch ûntsettende kreften forthbûne, binnen itlike deagen nei de fjirstforwidere kriter fen Europe kumme, forskate steaten end keningriken ef forstendummen thruchkriusje, — de rikste ofwixeling der natûr in 't Noarden of in 't Suden in forrin fen inkelde wiken smeitsje — in 'e simmer de oanfallige landsdowen fen Sweden biwûnderje end en deimannich der nei de Montblanc bikliuwe, de fiûrige reekwalmen fen de Etna hiar forheven ûtwreidjen siean oer it bikoarlike Siciliën; ja! jy kinne in 'e selde tid fen 't jier ju oan 'e isbergen fen 't Noarden biisjelje end oan 'e gloede fen 'e sudersinne ûnttheye litte end, sadwaende, ju de tsjinstridichste dingen in 't greate wraldrik as de ienfaldichste fiten foar eagen stelle.

Wetter end fiûr — siuch der de eleminten sa stridich in aerd en wesen, forienigje hiar 'up juw wink um in en umsiuch-mannich ju de moaiste end greatste panorama's foar to toverjen!

Is 't den nin wierheid — *reisgjen* — dat it thinken der oan forbûn, nu end den yen as en electrik fiûr as thruch ieren end sinen hinne gean moat?! Oerlukkich hy, hwaems umstandichheden, jeugd end kreften, hwaems tid end birup talitte sa'n oandrang inwilligje to kinnen.

Ef disse sucht ta reisgjen, de hei, thruch de natûr-selver ûs inprinte, ûs ek forlokje scoe kinne um mei en ballon ef en oanstead ûtfûne luftskip, de wrald uter hichte, buppe de wolken wei up to nimmen end hiar wûnderen to skôgjen . . . hwa scil 't sidze? Wis is disse leste wise fen reisgjen de minst bigearde, dy me in 't gemien for kar scoe nimme, mar it nimt net wei, dat it en hearlik thinsbild wêse moat, mei fûleindige feart um hegens stige — der wei dol to siean up steden end dorpen, sêen end streamen, bergen end dallen — fen alle siden fry end ûnbilemmere, thruch neat, neat in yens fierkjen forhindere to wurden, — dol to siean up tonielen dy ofwixeljend end himelsk moai in hiar hiele fulheid end thruch it liacht fen en libbenûtstrieljende sinne biskind, — up tonielen, dy dêr ûnder ju lidze, lik as jy sims dy flunkerjende stjerren buppe oanstoarje, towile jy mei it diepste ûntsach oandien binne for hir greate end nea to fetjen . . . Buwmaster.

Ja, it moat juw inwindige in en hege spanning bringe as jy itlike thusenden fiet heech, sims fir buppe de wulkens de woeljende mannichte fen en wraldsted ef de forsprate budders oer ikkers end fielden, as sa fulle eameler up en blinkende sandbult, ef as hast net to ûnderskieden stippen thruch-enoar wrimeljen siugge end de ierdkleat, huwol den yet in greater ofmiettingen

foar ju it selde wurden is, hwet de ballen binne, dy der buppe jy hulle hinne rolje, 'as jy sa min ta de stjerren as ta de ierde bihearre; mar simpel end alhiel in de ûnmietlike thruchskinende, unbigrinse rûnte — hwerin al dy oerhearlike kinstwirken fen en ûneindige kreft hiar biweegje.

Doch hu utermiette himelsk skien, weisleepjend end geastforhefjend oars — de gefaren er oan forbûn scille foarearst wol en bilimmerjende infloed halde, up disse wise fen reisgjen, end, huwol ek thruch deskindigen biwierre wurde mei (end dat biwierjen thruch fiten bi-festige is) dat de tocht mei en luftbal by de stand, hwer up de witskip hioeddeis stieth, neat mear gefaren inheth, as de reis oer en ûnmietlike sé, — sa lang as me net mear festheid jaen kin oan de slingeren, hweroan me der buppe bleat stieth, end de krankilste reisger elts eagenblik der to kampjen heth, mei de storm end dat in sa'n licht oftimmere fartûch, sa lang scil eltze forsikering fen feilichheid net fulle mear to bitsiutten hawwe as dat en ûndernimmer »Godthank» lukkich slagge is end net dielde in it lot fen sa fulle ore aëroniten (luftreisgers).

Lik as bikend is, binne de Montgolfiers in Frankrik de ûtfinders der luftballen end heth de moedigê Pilate des Rossiers de earste wêsen, dy er de bilangrikste reisen mei dien heth.

Scoe, likwol, disse wise fen buppe de wulkens to kluwen end de dampkring to thruchsnynen wol sa hiel ny wêse, as me dat algemien mienth?

Under de alde Kreken alteast heth en Skit wêsen, Si-

baris neamd, birumd um 't er him as en pilebout de loft thruchsnûrje litte koe end sûnder wer siûn to warden, indied in 'e rûmte fordwûn.

Ek de skiednis fen it toverhînsen in de teltsjes der »Thousand end ien nacht» — scoe se allinne en gril fen 'e forbilding wêse, ef bireste up en wierheid, dy in ûs deagen thruch madame Poitevin in praktik brocht is?...

Wêse it ek en foech priuwke fen poësy, ûtbret út 't brein fen en wise Heikar, in de deagen fen Sanherib de Assieriske kening, um mei twa earnten thruch it swirk to jeyen, ja! simpel easterske foarstelling — it *biwisk* likwol, dat me in 'e forige iuwen wol thige sa goed as nu oan it dwaenlike fen luftreisgjen thoct heth end fûnd it leawen derfen allike goed byfal as in ûs tiden, dat de kranten fen suk spil repten!

Inmoai end diepsinnich teffens is de wis upthochte foarstelling fen en luftreis oan 't hof fen Persiën to Teheran ûndernemd thruch de Franske ambassadeur korts nei de luftreisen fen Blanchard in Frankrik, end hwerfen it geruchte nei 't Easten oerwaeid wier. Hwa bilest is, dy reis to kennen, lêse se in de Geologie of Ierdkinde fen ûs greate Bilderdijk end hy scil de fornimstige wise, miend eft net miend — der wolle wy fen wêse — fornimme hu eft er thruch middel fen de ballon en mienskip twisken de ierde end de moanne ûnderhalden wirde scoe kinne end ienris.... in died sa'n tocht fulbrocht is.

Dat disse ûtfinding — to sidzen it wiere luftreisgjen — tsienne heth um natûrkindige forskinsels to ûndersikjen ef ta

klearrichheid to bringen, is bikend, — hwet se ûnder de echte, d. i. de earste Napoleon, thruch Courtbelle for stratêgiske operaties en ritsje wier, wite wy, end dat in ûs deagen de lust ta it dwaen fen^e lustreisen yet net útstoarn is — hwa fen ûs twifleth er oan! ja, dat er sels up ny dreamd wirth fen en feste luftfeart — siuch! dat is en fraechstik dat licht de neiste takumst uplosje scil.

In ofwachting der fen den, wolle wy ûs dus sa lang, by foarried alteast, hjir ûnder halde.

De ierde jowt, nei ûs insiean, by minder noed, hwet mear sikerheid, mear formeits end geniet, end lukkich hia, for hwa't de gelegenheid bistieft um en sucht bifredigje to kinnen, dy de krite der minsklike kennis útwreidje kin end 't nulkste neithinzen in de siel efterlit.

Der is likwol yet ien wise fen reisgjen; hwer fen wy oan 't lest ta wol swye moasten, um 't it ek de leste reis is, dy wy dugge, mar ienders grif ien for ien dwaen scille end... der mei it libben *hji*r slute; it is de tocht fen disse ierde nei ... it ûnbikende heiteland, ûs foarspegele as yet moayer to wêsen as ûs skienne ierdbal, ûs Foarland allegearre! —

It alde »Boek" neamth ûs hjir bywenners end freamdlingen end alles um ûs hinne rupt ûs ta (end de ûnderfinding set er it segel up) dat wy hjir nin bliuwende sted hawwe, mar en takummende upsikje moatte, *scille* wy yet ris libje! Oannimd, dat it sa wol wêse scil, likme allinne up 'e grûnd dat wy der allegearre — antik end modern — sa hwet nei ef foar stande to kipjen, is it de fraech: *hu scil dat tagean?*

En slach nei slein wirth der altid; dus wy nimme de fryheid, dat hjir ek to dwaen.

Siuch! as it lichem de geast ûntfalt, spraet disse sin wiuken út, kreftiger, alteast mear ûnbilemmere as eren, do 't er finzen siet in 'e fleskklumpe. Net mear in boeyen biknipt; fen alle ûs bikende stoffen fry end ûntdien, biweecht er him in en krite hwer fen de grin-sen allike ûneindich binne as sin kreften. Der bistiet nin witskip ef kinst — end scil er licht nea hjir ûnder bistan — dy it girdin uptilt fen 't jinge de ivichheid for ûs biditzen halth, mar meye wy net fest stelle dat it upstigten fen 'e geast nei ore kriter, mei like feart pleats hawwe scil as hwermei de strielen der sinne ûs wrald bisjette, end huwol ûs eagen hjir de finens end gawens derfen net upmerke, allike min as wy de liachtstrielen sels sian kinne, huwol se doch en sikere selsstandichheid bisitte — eagen moatte er »der buppe» doch wêse for hwa de geast, bliuwt er bistan, net ûnsieanber wêse kin!

Hiu wêse ûs den ûnbikend — de wise hwerup de geast, fen it lichem ûntdien, de tocht nei heger sfaeren fulbringt, it bliuwt for de minske en riedling *hu* — krekt as de wirding in him, it ûntjaen end de útteart fen sin geast, en riedling, *hu* disse geast it lichem ûntflein, thruch de dead, heger pleatsen, derta thruch God wêsene, innimme kin, — ûs wêse it nôch, dat en bliere forwachting ûs forheft, dy al it skienne end hearlike to buppe giet, dy de sterkste forbilding him hjir fen foarspegelje mei.

Der den hinne, nei dat greate ûnbikende, dat fest mei wisheid for ûs biditzen is, end hwer wei me.... lukkig! net nei de ierde toerech tsiucht.

Net eange dus, um de wiuken fen de geast fry út

to slaen nei dat ûneindige, dat thruch de geast fen de Alfader alhiel upfulle, alles forienigje scil, hwet Him tabihearth end fen Him ûtgien is.

Neiby ef fierof wêse den it eind fen ûs tocht *hji*, de oanfang *der jinsen* — hope, lieafde, fortrowen end moed, bringe ûs ûnder de biskerming fen de Fader der geasten sels ta de hiele fulmekkenis fen ûs bistimming!

Dr. 15 Juni 1869.

H. G. VAN DER VEEN.

De eargierrige bandit.

En Napolitaenske storie.

Fulle reisgers habbe de upmerking makke, dat de oarden, dy me suver en paradys up ierde scoe neame kinne, faken biwenne wurde fen minsken, dy der fir of binne sukke foarstellingen in 'e hand to wirkjen, wilst dweperye, haet, nîd, eargierrigens end oerginst sukke landen ta en net hiel winskelike forbliuwpleats meitsje.

Dat is ek it gefal mei Napels, dy pearle fen Italien, ien fen de moaiste plakken fen ûs ierde, mar derby en earste broeïnest fen de tsiusterste intrigues, de wildste tochten, de ofgrislike stories, der dulken en forgift de haedrol in spilje, end it dumste bygelove, sa 't en freamde der net graech lang bliuwt, huwol oars en bikend Italiaensk, sprekward seith: *primo veder Napoli e poi muoris*, siuch earst Napels end stjer den.

It scil nu lik-enoch twahûnderd jier lin wêse, do up en moarntid ier en yette junghaftich, moai great manminske, mei skerpe, in 't each fallende wesentrekken end en dunker ûtsiean, as en ienfaldige boer út 'e umkrite, ien fen 'e porten fen Napels binnenstoep. Hy like ûnforskillich for it bûnte, wimeljende libben dat rûndum op 'e striette him umjoech, end sûnder up to siean nei de prachtige paleisen in 'e *Toledo*-striette end de *Strada-Nuova*, rûn er thruch it rikste end skitterendste diel fen 'e sted end sloech en earmtlike smoarge dwersstriette in up 'e skeante nei *St. Elmo*, der er de egener upsochte fen en ûnsiuch lits hûske, dat er in bisit naem, mei 't er de egener en heal jier hier foarût bitelle.

Dat litze hûs hie in lange tid net biwenne wêsen, um 't it praet gîng dat der spoeken hûshalden, end de egener hie unt dis tid ta umdoch alle moeite dien um it to forkeapjen ef to forhieren, hwent nimmen woe der sîn lif end siele oan weagje thruch in en hûs, dat up sa'n rare namme laei wenjen to gean. End nu kaem der in ienen dy boer um it to hieren, end harke restich end laeitsjende nei de freeslike stories, dy de bûrliu him fen de weinje forhellen, sûnder him derthruch fen sîn foarnimmen ofhalde to litten.

Nei 't er fen it hûs bisit numd hie, bigûn er for hûsrie to sorgjen, alles ienfaldich mar geriflik.

By eltze stik hûsrie, dat er in dat geheimsinnige hûs dragen waerd, skudden de bûrliu mei de hulle oer dy malle tsierl, der him suk en hinnekummen ûtsocht. Fen dy dei of, dat er him der in to plak set hie, wier er it wit der beskôgingen fen alle rabbel-

skuten in 'e hiele bûrren end allegearre mûskoppen se der oer, hwa 't er doch wêse muchte; hwer er wei kummen wier end hwet er egentlik der woe; hwent nin minske koe de nje bûrman.

Sa forgingen dagen end wiken nei sin oankumste, end it nysgierrichste wier, dat me nimmen, hû nau der ek up past waerd; ea út ef in it forspritzene hûs gean seach, wilt de nje biwenner him ek net ienkear siean liet. De nysgierrige liu waerden derthruich oermastere fen en ûnrestigens, dy hia net langer bidapperje kouden; hia gingen derum nei de politie, dy bisleat um by de ûnbikende man ris hûsbisiking to dwaen.

Up en dei kamen der den en pear politiemannen, dy kloppen by de freamde oan. Hy dié hiar sels de doar up end ûntfung hiar sa friûndlik as 't ea koe. Dô hia him mei it doel fen hiar kumste bikend makke hieden, andere er dat er út Spanjen fen dinne wier end dat er sin wirk makke fen studie, hwer for er nedich wier iensum to wêsen, end graech de umgung mei selskip upofferje woe. Netjinstearde waerd er doch for de politie-oerman laet, dy it ûndersik bifelle hie, end skient dy neat oan 't deiliacht brocht, hwerum er in 't minste fen quea bithocht wurde koe, waerd doch de freamde, alhiel sûnder skin fen riucht, doemd ta en jildboete end en deimannich finzenis, um 't er de bûrren in uproer brocht hie.

»Dy mei uppasje, dy my sa jin alle riucht bihandlath end my straffe doar, sûnder dat ik eat útfierd hab,» rop de freamde lûd. »Skielik scil de heechste riuchter him upruppe end dy scil den mûlk ek like ûnbarmhertich tsjin him wêse!»

Disse foarsidzinge hearden alle liu dy der tsjinwirdich wieren, end do in died de politie-oerman tsien deagen nei de tid dat de finzenman wer loslitten wier, nei en korte sieakne up en moarn dead in sin bedsté fûn waerd, do forspraette him en algemiene eangstme. 't Geruffte hu de saek him tadragen hie woe hadde dat de geheimnisfulle ûnbikende buppenatûrlike kreften bisiet, end it dûrre net lang as der kamen forskate byleawige liu him upsikjen, dy fen him to witen forlangen, hu lang as hia sels ef oren yet to libjen hadde scoeden. Hy wegere nin minske de tagung, end joech hiarren it ien eft ore riedselhafte andwird, dat sîn forsikers ûtlidze koeden sa 't hia lieafst woeden.

Sa kaem der ek up en jûndtid, al ridlik let, en frouminske in manliusklean up it forneamde hûs ta; hiu tikke up 'e doar end andere up 'e frege: hwa is der?

»Ik woe Signor Gonzaga wol sprekke.”

»Wol, dat bin ik; lit ûs in min keamer gean; der kinne wy sûnder hinder mei enoar prate.”

De man joech de forklaeide jiffrou en stoel, ging mei de rech nei de hird ta sitten end liet sîn thruchboarend each up hir oanlit reste.

»Signor Gonzaga! hia sidze dat jy de takumst wite end dat al juw foarsidzingen neikumme. As dat sikersunk wier is, den kin it tsjinwirdige ek net for juw biditzen wêse. Sids my derum hwet it is dat my hjir hinne fierd heth.”

»Och, dat is hiel ienfaldich,” andere de man, wilt en seldsum glimke him um en mule spile, »jy binne hjir kummen um wis to warden hu lang as greef Verhini yet heth to libjen.”

De dame trille end waerd sa bleek as en witting;
 » hu is 't mulik," stammere hiu, dat jy sawier de heimlikste thinzen thruchskôge?"

» Ja, dy gave bisit ik, end it is mar jammer dat er net mear sukken binne, hwent den scoe mannich moarddiedige hand tobekhalden wirde it deyende stiel up to nimmén."

» Mar hwa binne jy den egentlik?" sei de forklaeide juffrou wilt hiu him oanstoarre. Hwet langer as ik ju oansiuch hwet mear it my taliketh dat ik ju earder up en oar plak siûn hadde moat." Dermei sprong hiu oereind end ging flak for him stean.

» Hwer miene jy den my earder siûn to hebben?" seide er mei en koele bidaerdens.

» Dat sikje ik umdoch my tobinnen to bringen; it wol my net in 't sin kumme."

» Wol ik jow gehûch hwet to help kumme?" sei er mei en forore lûd.

» Ja wol, dat lûd ken ik! Jy binne Cantarelli, de banditehaedman, dy by 't Celano-mar min wein oanhalde."

» Krekt sa, Signora, dy bin ik. Hadde jy my sa goed ûnthalden, dat jy my nu yet kenne?"

» Signora," spriek hiu; » hwerum neame jy my sa?"

» Um 't ik anstûnds al siûn hie hwa 't jy wieren, grevinne Verbini."

» Lit dat sa wêse," andere de grevinne, wilt hiu hir up 'e lippen biet; » it liketh dat wy allebeide mankoars geheimen ret hadde."

» Mûlk dat wy derum safulle to better togearre wirkje kinne. Lit ûs der nu den ris oer prate, hwerum 't jy

hjr by my kamen. Hwermei kin ik de skienne grevinne Verbini tsienje?"

»Kin ik my up ju bitrowe?"

»Grif, hear! end ik hoopje it selde fen ju!"

»Ja, as ik up ju oan kin. Mar der jy wite, hwerum ik hjir kumd bin, sa scille jy ek riede kinne hwet ik forlangje."

»Kum oan, lit ûs iepenhertich tsjin enoar wese. Jy woeden wol dat juw man ut 'e wei wier, lik as ek de greatske hertochinne Civantes."

»Min ginst, jy binne better up 'e hichte as ik thochte, minhear Cantarelli; ik moat sidze dat jy en thige beste politie der up neihalde."

»Ja, ik hab min liu in 'e paleisen fen alle foarname liu hjir, ek in juwes, end by juw lieafste, de hertoch — ja sels by de kening."

»Mar hwet is den egentlik juw bidoeling hjir?"

»Dat is min geheim, sa lang ik goed achtje it to iepenbierjen."

»Nu goed, ik forlangje it net to witen. It is nysgierrichheid, der my hjir hinne fierd heth; ik hearde en bulte praet fen de sûnderlinge ienlike hûsman, der hjir kumd wier to wenjen, end dy sin foarsidzinge fen de dead fen 'e politieruochter sa skielik neikumd wier. Ik thochte ik woe my ek ris fen him wiersidze litte, um 't ik halde my oertsuige, dat as it mei sin foardiel oerienkaem, um en forstjerren to foarsidzen, den scoe de dead ek al ridlik skielik fulgje."

»Wolle jy der mei sidze dat ik der en breawinning fen meitsje um de liu fen kant to meitsjen?"

»Ik biken dat ik fen suk eat formoedings ha."

»Jy prate moai iepen, end moai drist, min grevinne; mar dat is dat, ik hab der net en bult jin in to bringen. Wy forsteane mankoarren — mûlk sels wol al to goed. Jy forlangje dus fen my de greef end de hertochinne hiar dead?»

»Ja, Cantarelli, end jy scille alles hwet jy easkje ta bileanning habbe; dat ûnthiet ik ju.»

»Habbe jy dernei in 't sin um mei de hertoch Cianti to boaskjen, min skienne grevinne?»

»Lit dat min saek bliuwe. Mar jy wolle my alsa helpe um min plan ta 'n útfiering to bringen?»

»Ik wol ju it middel jaen, dat jy it sels útfiere kinne. Ik hab en forgift dat langsum mar grif wirketh, end dat net it minste spoar efterlit. It bigjint earst en dei twa, thrye nei 't it innumd is to wirkjen, end der is nin dokter; dy der eat tsjin dwaen kin.»

»Dat is krekt hwet ik habbe moat; jow up mar dat gûd.»

De handel waard sletten; de bandit forkoft it forgift for en ûntsettende pris; mar woe him for yet sa fulle net biwege litte, um it middel der tsjin bikend to meitsjen, skient er de grevinne to kennen joech, dat as hiu ea by immen, der hir lieaf wier, de wirkjen fen it forgift mirk, hiu sa ringen as 't dwaenlik wier by him kumme moast, end dat er hir den en tsjingift jaen scoe.

Cantarelli bleaw yet en wike mannich nei dy tid sin ienlik libben fulhalden, sûnder dat ea en minske him oer sin drumpel kummen seach. De upmerksumheid fen 'e politie waard wer hannelitzen nei him end nei it geheim dat bute twivel oan it litze hûs wier forbûn.

Der scoe wer en ûndersik pleats hadde; mar en machtige infloed, der licht nei to gean wier, forhindere dat de freamde in sin ienlikheid forsteurd waerd.

Hwersa der en nau ûndersik in 't wirk steld wier, den scoe me skielik en lange gung ûntditzten hadde, hwerthruch de saneamde wissiuchtigert gemienskip hie mei fulk fen sin binde; hwent al lange tid to forren hie hy end sin banditen it alde hûs forsocht, end sadwaende oanlieding jown ta it gerufte dat it er spoeke. Mar hy hie it hûs iepentlik in bisit nimme wold end der sels net tsjin hawn dat er finzen numd end upbrocht waerd, um 't dat mei sin plan sa útkaem; mar for de twade kear moast nimmen it weage hadde um him to nei to kummen.

De banditehaedman Cantarelli, hwaems namme dytids hiel Italien mei skrik upfulde, hie nammentlik en wol oerthocht plan. Hy wier to Napels kumd allinne um in 'e adel upnumd to wurden, end de iene eft ore hege titel to bikummen, hwerthruch er in steat steld wirde scoe um sin rikdom, dy er mei sin tsieavery by enoar helle hie in frede to genietjen end en rol to spiljen ûnder de foarname liu. Um dat doel to birikken woed er him bitsienje fen en soarte fen forgift, dat er in sin bisit hie, mar oars net bikend wier; hwent hy wiste, dat er ûnder de machtige adelike liu en hopen wieren, dy de iene eft ore, en meifryer, ien fen hiar fulk ef man ef wif, wol graech út 'e wei hadde woeden, end hy makke der rekken up dat me, um derin sin winsk to kryen, wol by him scoe kumme wolle mei ûnthiet fen en growe bileanning. It libben fen al dy greate liu hied er in sin macht, hwent ek nimmen

oars as hy koe it, tsjingift. It iene sawol as 't ore hied er klearmeitsjen leard fen en ald arabisk dokter, dy er it libben skunken hie, do sin fulk der mei dwaende wier him to plunderjen end him formoordje woe.

»As ris,» sa redenearre er, »de iene eft ore fen 'e heechste rang, dy him fen min forgift tsjin en oren bitsienne heth, kort der nei by him ef by en oar, dy sin libben him lieaf is, de selde teikens fen 't forgift merkt, scoe it den to fulle easke wêse, as ik en markiese- ef en hertochtittel forlange for 't redden fen de patient?»

End de eargierrige dogeneat hie him net forrekkene; hwent de grevinne Verbini, der hir misdiedige plannen útsierde, waerd for him it middel um to kummen ta de greatheid, der er it each up hie. Hir jierige man end de jonge hertochinne Civanti rekken beide thruch it langsumme forgift út 'e tid, dat dy deale fen en frommis hiar injoech, wilt hia derby nau lette up 'e teikens dy mei de útwirking mank gingen.

Cantarelli wist grif dat it hir doel wier um to boaskjen mei de machtige hertoch Civanti, end thocht it nu de riuchte tid um de slach to dwaen, dy er foarhie. Thruch help fen sin feinten, dy er lang al in tsienst by de hertoch gean litten hie, liet er en drip mannich fen 't forgift in 'e hertoch sin win minge.

En dei twa der nei mirk de grevinne de selde teikens fen forjaen, dy hiu sa goed siûn hie by hiar egen slachtoffers, end rasend end fyl keltme fleach se in ienen nei Cantarelli ta.

»Du freeslik minske!» gûlde hiu, mei en flamjend

each; »de hertoch Civanti heth fen diu forgift innumd; sids, is 't net sa?"

»Dat kin hiel wol wier wêse," andere de bandit, alhiel restich, »hwent dat sparreth jung noch ald, rang noch rikdum."

»Ha, du bist er dus mei bikend! Red him, in ienen, ef ik jow dy oer oan 'e boal!"

»Seft en hitsje, min skienne meiplichtige!" andere hy mei en forhunjende laeits. »It scoe ju better pasje min help to forsikjen, as my to drigjen. Hwennear jy my oan 'e boal oerjoegen, ef it mar bisochten um my oan to bringen — hwent ik ûntkaem it altd — den scoe de hertoch sûnder help nei de ivichheid gean end jy waerden nimmer sin hertochinne. Mar as ik der sums ris nucht oan hie um to forheljen, dat jy juw efteman end de hertochinne forjown hadde, den scoe juw lot net wakker to binidjen wêse. Jy scille dus bi-gripe kinne, dat jy alhiel ende al in min macht binne, end jy scille sels net ienris sûnder dat ik it lye wol dit hûs forlittê kinne. Nu wite jy mei hwa 't jy to dwaen hadde; jy scille my fest wol forstien ha. Likwol wol ik up my nimme um de hertoch in 't libben to biholden end dat ûnder 't fulgjende bithingst: de bandit Cantarelli moat by en keninklike acte forjiffenis skunken wirde fen al it jinge er misdien heth end butendat bineamd ta markies. De hertoch heth sa'n bulte to sidzen dat er dat maklik biwirkje kin."

In 't earste amery wier 't as de grevinne en slach foar de hulle krige, mar skielik ûnthiet hiu um de hertoch de saek foar to stellen.

It bisloech alhiel nei Cantarelli sin winsk. Al it quea

dat er útset hie waerd him forjown, end ta de greatste forwûndering fen hiel Napels waerd er ta markies forhege. Alle liu fen adel wieren bang end hieden en ofgris fen him; mar hia sochten likwol doch sin umgung, hwent hia seagen him oan for en *Iettatori* — immen dy queade eagen heth end bleat thruch se oan to siean ûnk oer sin fyanden bringe ef se sels deye kin, en bygelove, dat algemien hearsketh in Sûd-Italien. Hy koft en prachtich paleis, joech skitterjende feesten, end laette en moanne ef hwet en libben as en wesentlik great hear. Mar up en nacht, do er fen en foarnaem selskip nei hûs ta scoe, krige er en deadlike stek mei en dulke — mulk wol fen ien fen sin forige binde, mûlk ek wol thruch bistel fen ien fen sin foarname goekinders.

De hertoch Civanti boaske de grevinne Verbini; mar hia koeden mei korten sa min mei mankoar oer 'e wei, dat hia frywillich fen enoer skaetten. Do de hertoch kort dernei in en ûttarrende sieakme foel, waerd de grevinne oanklage, dat hiu him forjown hie, end der hiu hir sels um 't libben brochte um it proces to ûntgean, bleaw it ûnûtmakke, hu fir as dy oanklacht al ef net wier wier.

Hu romantisk en fantastisk disse storie ek liketh to wesen, sa hirst dy doch up saken dy wier bard binne, wilt se tritzen is út en alde kronik, dy in ien fen de uphefte Napelske kleasters fûn is.

G. P.

Dead end Libben.**Rhapsodie.****I.**

Wea dy, datstu it libben lietst'!
 Du scilst de moarntid net wer siean,
 Sa 't hiu, in goud end porper klacid;
 Bly glimkjend ûs to miette kumt;
 Net mear it field as 't blinkt fen dau,
 Net mear it stille, koele busk;
 Der blummen swietrûk scil dy net
 Forquikje end ek it windtsje net,
 As 't, derten bortjend up 'e mar,
 De weachjes foar him hinne driuwt;
 Du wirdst net oændien mear as jûnds
 It gealtsje lieth in 't buskje klingt
 End alles swyend harkjend bith;
 Nin hill'ge fieling gript dy oan
 By 's dichter lieth, as hy, de tulk
 Der Godheid, hir geboden sprekt,
 Ef 't hege loflieth hearre lit.

Mar ek du scilst it net mear siean,
 Hu'n deugdsum minske faek hjir lit,
 Him um sin bleatens skammeth end
 Mar heuk'rich thruch it libben kumt;
 Towil' 't mei moye klean end goud
 De doachneat prunk'th end wille het;
 Du scilst net siean hu'n thwingboal drist

't Fryberne fulk fordrukke doar ,
 De foet it up 'e nekke set ,
 Wilst hy der sels fen libje moat ;
 Du scilst nin lest er mear fen ha
 Hwennear 't en rikeling , en sot
 Fen 't dumme fulk forere wirth ,
 As wie' 'r de wisse man fen 't land ;
 Nin wraeksiucht grimeth dy mear oan
 Mei wulveloaits ; nin sirakme ef pest ,
 Nin miswier , wetterfloed ef krich
 Jowt dy mear sorch. Allik en stip
 Fordwint for dy ûs hiele wrald ,
 Diep ûnder dy forsinkt se in 't nea
 Mei al hir leed end lest end skeel ;
 Fir ûnder dy is 't thungerlûd ,
 End 't stormgebear dat let dy net ,
 End frede end rest forquikt din hert ,
 In oarden ful fen scillichheid ,
 Heil dy , datstu it libben lietst !

II.

Wea dy , datstu hjir berne bist !
 It greate gikkehûs , de wrald ,
 Forwachteth ta din quelling dy ;
 Nin witskip , nin deugd scil dy
 Biskermje for 't geweld , hwermei
 De ûndogenskheid dy fulgje scil ;
 Fortsientlikheid wirth achte as hûn ,
 As skeining fen 'e majesteit
 Der dumheid , end wirth sikerwier
 — Forsierth din hulle ienkear hir kran—

Dy tarekk'ne as it slimste quea ;
 De minste misset, dyste hest' ,
 Scil — hest ek hûnderd deugden oars —
 Dy Lasters fliebit helje up 't lif ;
 End kearst' dy , kôkjend in 't gemoed ,
 Mei dristens nei de skeinbek ta ,
 Den is der neat ; de finger , dy
 Dy neiwies sinkt , en hulleknik
 Forreth pas hwet er geande wier ;
 Mar skielik , kearst' dy mar wer um ,
 Den brekt de ûnsinnichheid wer los ;
 Astu net bulderste as de storm ;
 Net bearste allik de thower bearth ,
 Net trilleste sa 't it ierdrik trill'th ,
 As 't fiûr , dat in din ieren brûsth ,
 Net alles slinth , den hest' nin moed ;
 End wit din rech fen bugen net ,
 End hest' nin gleye wurden leard ,
 Den bist' net upfed nei de traut ;
 Astu nin nucht oan spiljen hest' ,
 Dermei dy sels , din 'tid net deist' ,
 Astu in hill'ge reinens mar
 It libben fen din libben siuchst' ,
 Min goede man , den bist' net wis.
 Neat , neat as dwaesheid scilstu siean ,
 End ûnk ; scilst hiele landen siean ,
 Forwoestge thruch it oarlochsfiûr ,
 To bût oan hungersneed end pest ,
 Dy de oarloch stees to side geant' .
 De sé jiet wild oer 't land him út ,
 End up sin weagen silth de dea

End slierth fordjerren oeral mei;
 En ûnderierdske thunger brumth,
 End 't ierdriks ofgrûnd iepneth him,
 Ien. lôge oerstreameth field end wald
 End hwet in field end wald der hûs'th.
 End hast nin deugdsom man scilst' siean,
 Dy fen droefgeast'gens net forgiet,
 Ef sûnder buchel, lamme skunk,
 Ef stich it libben reisgje mei;
 Swiersett'gens quelth him um 't er is.
 Dit alles scilstu siean end mear.

Mær doch du scilst ek de natûr
 Ful seafte skienheid siean. De sé,
 Der 't moarnrea him in spegelth, scil
 Sa inlik bly dy meitsje, end du
 Ful sill'ge fieling uptein stean,
 By 't hege lieth fen 't weachgebrûs;
 End as de simmersinne barnth
 Oerskadeth dy, in griene nacht
 Biskule, it hingjend beamteleaf;
 It blumkjend field dat rupt dy oan,
 End winkt dy in sîn stille rest;
 Du amnest lust end libben in,
 As 't michje dat er um dy gûnsth,
 As 't bûnte flinterke, dat blid
 Der fludderwiukt fen blum ta blum,
 Hwaems swietrûk dy it herte uptilt
 Hwaems ferweprunk din each bitsioenth.
 End up it eff'ne marke, dat
 It sinnebild wearkeatzeth, silth

De wite swan end de einde-moer
 Mei 'n team fen piken dy foarby,
 Wilst up it wetters kant de pau
 Mei al hir skiente for dy prunk'th.
 Du scilst sa blid dy thinke as der
 Din each oer frucht'b're landen sweefth,
 Up 't moaist in bloei, ef as tonei
 It koarn in thûs'nden ieren weag'th,
 Forgilde thruch de sinneskin,
 Wilst 't liurkje, lang net in 't gesicht
 Mar jimmer in 't gehear, heech út
 De wulkens, thruch sîn eabel lieth
 Din wille jimmer heger driuwt.
 End ek de skienne deugd is yet
 For goed net út 'e wrald fordwûn,
 End d'r is ek ien yet dy se leanth,
 Ek bringt se sels hir lean stees mei:
 Meilyen, thankbrens, eabelmoed,
 Greathertigens end minskémin
 Jaen blidens, dat 's to sidzen: luk.
 Hwa 't fiel heth, dat er deugdsum is
 Hy fielth ek dat er lukkich is.
 End lieafde end friûndskip libje yet
 End scille en threast dy wêse, as faek
 De falskens dy fordjerre wol.
 Lit nîd end oerginst gule den;
 Drink du it reine sinneliacht,
 Allik as de earn; end as de storm
 Din hutte unrûsth end skudjen ducht,
 Krûp ûnd're wrine fen din deugd.
 Mar mear kryst' sinneskin as rein;

It libben heth mear lust as leed ;
O lukkich du , datst' berne bist' !

Nei C. F. von Kleist.

G. C.

Wouterswoudster Almanach.

*Naar den Nieuwen verbeterden stijl. Op 't schrikkel-jaar
onzes Heeren Jezus Christus 1784.*

Door MARTEN JOUKES, Math.

*Te Leeuwarden, ter drukkerij van Johannes Seydel, op
den hoek van de Koningstraat over de Cancelarie..*

Siea der, achte Lêsers fen Iduna ! de titel fen en almanak, ûnder ûs birestende. Al hieden wy dy *titel allinne* mar upjown, wy scoeden mienen, for en hopen al en thige nyske meidielt to hawwen end dat mannichien nea thocht hie to bistan, alteast net in 'e Dokkumerwalden. — In ûs tid doch, ful tidskriften, jierboekjes, kranten end almanakken kinne wy ûs hast net oars foarstelle as dat it steden end foarname dorpen wêse moatte, hwer suk spil fen útgean moat ; alteast fen en ienfaldich boeredorpke as Wouterswald scoe me dat *nu*, litstean fen in 'e forige ieu, alhielendal net forwachtje.

End as wy thinke oan de skriuwers en upmakkers fen suk ding as buppeneamd wirk — in ûs deagen binne it meastal learden, sa neamde »geletterden» mrs. ef drs. ef wol en selskip biwitenskippe mannen, dy der efter sitte end oan arbeidje, end hjir siugge wy de namme

fen en ienfaldich skoalmaster, sûnder acte — eft acten in wit hu fulle fakken fen witenkip! — end man sûnder „fan” sels as auteur....

Likwol wieren almanakken for disse ef jinge litze pleatzen ef dorpen upmakke — alteast dy der nei hieten — in 'e forige iewen net seldsum, sa finth me in 'e Catalogus der bibliotheek van het Friesch genootschap van geschied-, oudheid- en taalkunde, s. 365 en 366 de fulgjende: *Oprecht Ylster almanak*, 1671 end 1672, Leeuw. Lamb. Coumans; *Oprecht Jouster almanach*, 1671, Leeuw. Schelte Jochems; *Ackrumer Friesche boere almanach*, 1671, Leeuw. Lamb. Coumans; *Nieuw dubbeld Heerenfeenster almanach*, 1694; *Nieuw Ylster almanach*; *Nieuw Huizumer almanach*, 1791, Leeuw. W. Reinalda, end oren. Wy miene likwol dat uses al riu seldsum is, end nu woeden wy um'e nichheid end ek foaral um 't it ûs de man, dy it as mathematicus fabricearre end der wy mei iens ien end oar oer mei to dielen winskje, to better kennen lere scil, it hwet neyer skôgje.

Wy twivelje der net en amery oan, ef jimme scille ûs thank sidze for disse litze hydrage, ja, wy hoopje, er thruch oanfitere wirde, prikken in 't wirk to stellen um in jimme kriten ek sukke alde nyskes for 't liacht to heljen ef up to skeuken; — der litten, de upmerkingen, der by to meitsjen oangeande *wiere* heitelandslieafde, *echte* oranjegesindheid end *suver* liberalismus, dy fullen plichten, ja! yet in ûs deagen (lestige liu, um net to sidzen ûnforstanden, der se binne!) ûnforienigber halde; der litten de miening fen partie bioeddeiske pedanten, dat de iepenbiere ûnderwisers fen ûs tid *per se* sa fulle heger stande in sûnd forstand end

drege witenkip as alle skoalmasters foarhinne; der litten, it heech upjaen fen it fulle mear leren der bern-tsjes in ûs deagen as foarhinne; der litten hwet Halbertsma's heiling-hoanne seith: »De berntsjes waerden wis end great, hia wisten fulle end 't like neat; der litten de ier-ripen fen de 19e ieuske jeugd; der litten it ruppen end bearen oer it sûndige fen it ûnderwis in 'e natûrkinde, *nu* by de wet foarskreaawn end *by alds* út lieafhabberij it jungfulk fprinte; — der litten doch, né, wy litte al disse end alle ore up- end oanmerkingen mear to bjmimerjen end to meitzen der, d. i. oan de biskieden lêzers-sels oer end sidze fjirder

1. EAT OER IT ALMANAK.

It foarste diel der fen bifetteth de gewone kalender, mei oanwising fen thinkwirdige fiten, by eltze datum hast, greatendiels út de skiednis fen Frisland, berte end dead fen forneamde Friesen endsf. — Den fulgeth it mingelwirk:

a. *Natuurlyke Astrologie, ofte voorzeggingsen van weer. Uit de vertoninge aan zon, maan en sterren, mitsgaders uit wateren, vogels, visschen en andere zaken, waargenomen en geobserveert, enz.*

b. *Recepten voor veeziekten: a. voor paarden; b. voor runderen. — Skansearre.*

c. *Ien saemenspræk tusschin ien Friesche boer en ien Grenser studint. Der mey de boer kaâm ta ryden fin de Ryp ney Frentjer; Korts op ien Tongersdey te moon, oer verschillende onnerwurpen. Ta Frentjer, by D. fen der Sluus. — Skansearre.*

d. *Nieuwe Nederlandsche Hovenier. Aanwijzende de*

tijden van zaaijen en planten. Alsmeeede hoe men bequaam winnen kan allerhande zaat en boomen. Te Franeker, gedrukt by D. v. d. Slius, boekdrukker by de Yser-Lennings Pyp. Disse beide leste ofdielingen likje net mei upset for it almanak upmakke to wesen, der se by en ore printer printe binne.

e. En samling meast putsige rimkes, hwer ûnder fulle saneamde »Glasschriften.» — Skansearre.

Inkelde priuwkes meye der de geast fen kinnen lere

Glasschrift.

Wil je zien man syn grond,
Slaat syn wyf of slaat syn hond.

Grafschrift op de Heer Joande Wit.
Sta reiziger! hier rust de romp van d' Heer de Wit,
Wiens onbevleete ziel by God in vreugde zit.
Sta reiziger! en doe 't geen niemand laten kan,
Vervloek de Moordenaars van zulk een vromen Man.

Glasschrift.

Vond men ooit een oprechten christen
Onder Papen of Juristen?

Neen. Geen.

Idem.

Wie kan maken, dat hy perfect is?
Een vogel zingt zo hy gebekt is.

Glasschrift te Rotterdam, tot Kryns-
baas, in de kuil.

Die een wolf vertrouwt in 't velt,
En een Jood zijn geld,

En een Paap zijn ziel,
Dat is wel een groote K...k hiel.

Idem te Haarlem.

Toen Adam spitte en Eva span,
Waar vond men toen den Edelman?

Op 't Krat van een wagen.

Die op hooge paarden wil rijden,
En slaapen aan schoone vrouwen haar zijden,
En drinken de wijn die klaar is,
Moet hebben een buidel, die zwaar is.

Tegen 't Pasquin te Romen stond geplakt.

Gezont te zijn, en zonder geld,
Wordt erger als half ziek gestelt.

f. Kronik fen A° 1 oan 't 1783. »In dit jaar is de Brol uitgeslat.»

g. Is en »brokstik,” nei my foarkumt fen en ltk-prekaesje fen en pastoar up en koster, end hwer fen it thema is: »hy wier de *omnis homo* fen ûs hiele dorp!” Beide *f* en *g* skansearre.

h. De oprechte onvervalschte Italiaansche waarzegger. Op 't schrikkeljaar onzes Heeren 1784. Gepractiseert door Don Anthonio Magino, professor en mathematicus der stad Bononien in Lombardy. Gedrukt na de kopy van Bononien uit des Auteurs eigen schriften 1784.

i. Verzameling van eene menigte konsten en wetenschappen. Zeer nuttig voor een ieder. Opgesteld door N. N. Gedrukt voor de Liefhebbers, sa slût it almanak.

Dit leste is en soarte fen skatkeamer for alle standen

end bifetteth ûnder fullen mear yet: Om te weeten of een meisje maagd is; om zout water versch te maaken; om haar van eenige plaatsen te verdrijven; om moeiheid van gaan te verdrijven; om vloojen te vangen; om lang leeven te hebben; om een klare stemme te maaken, om zagt vel te krijgen; om zijn waaren gelukkig te verkoopen; om te maaken dat de honden op u niet en blaffen; om licht te maaken voor altijd; om te weeten, of een vrouw en knegtje of een meisje draagt.

Safulle oer end út it almanak, um sin geast to fien. Eft nu alles, hwet der in by- enoar brocht is, út 'e pin end it brein kaem fen *Marten Joukes, Math.* der oan twivelje wy (*). Doch de kalender sels (hwer in allinne de sinnecirkel ûntbrekt) end de *lijst van de vastenavond-, Paasch- en Pinxtergetijden, in de navolgende jaaren* — fen 1784 oan 1801 — end meiskien mear yet is, nei ûs feste miening, fen nimmen oars as fen him.

't Is wier, sumliken to uses sidze dat en Evert Sjerps (Ferwerda), weinmakker to Driesum, de meiarbeider west heth oan de almanakken up Marten Joukes namme in 't liacht jown, end bipaeld ek fen dy jierren, dat Marten Joukes to Driesum skoalmaster wier; mar... nei my foarkunt binne hia, dy hjir up út wolle, sukken, dy ûs almanakmakker um sin liberalens in 't godstienstige jerne hwet leech sette wolle, sukken, dy oer alles, hwet net fen hiar kleur is, it: »kriusgje him! kriusgje him!» útruppe, as wirde se ek oertsuogje

(*) Wy miene sels in de *Koddige en ernstige opschriften op luifels*, enz. guden fen de meidielde rimkes lêsen to hebben, doch blikk út it upnimmen derfen in 't almanak doch alid it sin fen de man.

thruich de goede wirken fen de goede geast, dy in hiar fyand wenneth. »Fader! forjow it hiar!» sidze wy mei de greatste liberael, dy de wrald unt nu ta ea kend heth end gunge er ta oer eat mear to sidzen

2. OER MARTEN JOUKES.

Hwa 't hy den wier, hwaems namme as auteur foar-oan stieth up it earste bled? En simpele boeresoan, hwaems alden to Wouterswald wennen; dy thruich egen ûndersik — hwer for hy sin nachrest upoffere faek — ta mear den gewone letterkeinnisse kaem; dy sa hwet, nei ûs gissing 23 jier ald, troude end do skoalmaster waerd to Burum in Kollumerland, hwer hy en Louwe Gerbens, 12 Oct. 1787, upfulge.

Twa jier skraech heth er der stien. Alleast de tsjerk-foudy rekkening to Burum, de 29 April 1789, heth *Marten Jukes* yet mei teikene, sadat er do nei Driessum tein is; dat ek goed oerienkumt mei it ûnder ûs birestende »*Contra-boek der huwelycksproclomation*,» up to meitzen nei de ore hand fen skriuwen — dy fen Marten Jukes — up end nei dat jier unt 1796 derin to finden.

Mear as wierskinlik is it, dat ûs »Almanach» makke is, wilt Marten yet in 't aldershûs wier, end hwer hy, sa as wy seiden, him extra end fulle beusich halde mei wis- end stjerrekinde. Wy scoeden hast wol oannimmere, dat it petear twiske en boer end en studint (ûnder c upneamd), huwol den ek net apart for 't almanak makke, ek fen him is.

Hu dit ek wêse mei, to oardielen nei de biskieden, ûs dat oangeande meidield fen alde, yet libjende lear-

lingen fen him, wier master Marten mear as gewoan knap in de buppeneamde witskippen. Hy makke nammers do, altomets al brûkme fen de globe in 'e skoalle; forklearre, by pleats habbende sinne- end moanne-clip-sen it *hu* derfen oan 'e skoalbern end »wist foarût to sidzen hufulle end huneat er ien kumme moast." End dat seith fulle 60, 70 jier foar ûs deagen! Kortum: »master makke almanakken end liet dy útgean" end dy, net nei sin standpleatsen Burumer ef Driesumer, mar nei sin beriepleats »Wouterswoudster almanach" doopt waerden. Der moatte, fulgens 't sidzen to uses, ienige jiergungen bistien hawwe.

Oangenamme scoe it ûs derum wêse, as me in disse ef jinge forgetten herne fen Frisland ien ef mear ore jiergungen fen de »*Wouterswoudster almanach* door *Marten Joukes*, *Math.*," upsnûsje koe. Us exemplaer is ôfkumstich út de neilittenskip fen de sa miene as heech achte dokter R. van der Ley to Ferwerd, in 'e wandling »master Rienk" neamd. Oan 'e binnekant fen 't francin umslach, efter, stieth de handteikening fen G. Brugmans 17²/₂₇84. (Georg Brugmans, med. doct. end borgemaster to Dokkum? Wy halde it er foar.)

Fjirder wier *Master Joukes* net, lik as wy al fiele lieten, hwet sin foargunger west hie, end sa mannich skoalmaster by alds plichte to wêsen, de freechbeaken in de riuchtsinnige lere. End mei ek al *echt oranjeman* end *suver gereformeard* by fullen synonym halden wirde, ek in ûs deagen yet — *Marten Joukes* makke derup en ginstige útsûndering. Hy wegere iepentlik, nei 't ûs alden fen deagen hjir telle, fulstandich it ofswarren fen it edel stamhûs, nei sin sidzen »ût wiere lieafde for it

heiteland." Mar dit net allinne: de 4 en 5 Februarie 1797 naem er mei ore waldtsjers diel, ja! skinth wol en haedman west to hawwen, in 't Kollumeruprøer; doch ek dielde er derthruch net en bitsje in de trurige fulgen fen de ûnbirette stap der Prinsmannen. Hwent hy waerd in »arrest" nummen, nei Liowerd »transportearre," in 't blokhûs upsletten end kaem as... lik in 'e Dokkumerwalden wer, nei dat er, up en dei twa nei, de thrye jier straf; dy er ûndergean moast, thruchstien hie.

In 't tichthûs stoarn wier de liberale prinsman end kindige skoalmaster fen Driesum, *Marten Joukes*! Sin lotgeneaten Jan Binnes fen Westergeast, dy ek dielnummen hie in 'e ûndernimming for de Prins, forlear sin libben ûnder de guillotine, towil en thredde compagnon in 't lyen, Gjalt Bodzes fen Mûntsjesil dy foar itlike jierren yet libbe end bikend stie as en man, dy nin blau foar 'e eagen fele koe end neat as oranje siean woe — bigenedige waerd.

Jerne hrieden wy ènd um de skiednis fen 't Kollumeruproer, ènd um de gung fen 't riucht nei to gean in dy roerige tiden, ènd um mear fen de leste deagen fen master *Marten Joukes* as finzen held gewaer to wurden, mear echte biskieden ûnder eagen hawwe wollen; mar nòch oan de Siktery to Rinsumageast nòch oan 'e Canselary wist me ûs eat mei to dielen, um 't fen dy jierren oer ûs held der neat boeke stie.

Driesum, 1 Juni 1869.

V.

Forskate Thinzen.

Nei C. F. von Kleist.

Forfulch.

Wollustige liu hadde thruchstrings mar krekt sa fulle forstand as hia ta hir wolluste nedich hadde.

En hopen liu, dy miene dat hia en bulte forstand hadde end it net ha, end dy thruch hiar egen tochten end driften end ûndogenskheid ûnlukkich wurden binne, skuwe de skild fen hiar ûnk jimmer up hiar forstand. Gikken dat hia binne! Makketh de deugd ûs net lukkich, end is deugdsom handeljen end forstandich handeljen net ienderlei?

Dy ha wol dat me him um sin rikdum forereth, dy heth ek riucht to easkjen dat me en berch forereth, dy goud in him heth.

Liu, dy as me for 't earst kennisse mei hiar makket, al hiar witnis ûtkreamje, binne thruchstrings minne selskipslu. Fen hiar egen hadde se meast net fulle fornimstogens, end as hia den it fen en oar oernumde oan 'e man brocht hadde, den binne hia en bitsje mear.

It is en forkeard bigrip, dat me alle quea for de earste kear seaft bistraffe moat. It tsienneth strang straffe to wurden, dat de foarstelling fen 'e straffe sterker wirketh, as de foarstelling fen de wille, dy it quea joech. As 't quea en wenst wurden is, is 't net út to

roegjen, To let bistraffen jowt like fulle as to let medicinearjen.

Dy to fulle mei listen pielth, rekketh er sels in finzen. Me krigeth him in 'e gaten end laketh him út.

Eltz minske heth fen natuere en ofgris fen 'e dea. As dus en krichsman ef oars immen him forachteth, den moat de ere him der ta driuwe. Greate moedigens is dus greate bangens um sin ere quit to reitsjen.

Der binne learde liu, dy hiar faek raer bidrage in hiar oardiel oer minsken. Hia habbe 't sa druk mei hiar ûnstjerlikens, dat it hiar net wachtje kin it inerlike fen 'e minske to ûndersikjen.

It bistean fen en minske is up sin antlit útdrukt. Alle hertstochten meitsje hiar egen trekken in 't oansicht; binne hia fen lange dûr, den geane se der nea wer út.

Eltz minske heth fen'e natûr de miette fen forstand, dy er ha moat. De upfieding kin meitsje, dat de forstandskreften, dy in 'e siele binne, hiar ûntjowe, mar hiu kin der nin in lidze, dy der net in binne.

Up oermiette fen blidens moat, nei de minske natûr, fen sels trurigens fulgje. De freugde makketh it bloed al to siedend, end derthruch ûnstieth en ûnplesierige, pinlike fieling, dy thrurichheid útwirkje moat. Dy for heftige hertstochten fetber is, scil wite, dat er to mids

ten 'e ûnbidichste nucht him al ûntofreden field heth.
 End krekt sa is 't mei alle ore heftige hertstochten.
 En biwis dat de deugd allinne lukkich makketh, dy in
 'e middenwei leit.

Friûndskip hingeth of fen heechachting end sadwaen-
 de ek fen egenskippen fen 't gemoed; mar de lieafde fen
 egenskippen fen 't lichem. Me kin for immen, dy
 en skienne siele heth, hawol er lilc fen uterlik is, wol
 fulle friûndskip ha, mar nim lieafde. De pea, dy de
 keninginne Margriete fen Skotland de learde mar wan-
 staltige Alain Chartier joech, wier neat as en toniel-
 forteaning.

Der binne nin ûnbûchsummer end hirder minsken as
 dy jimmer mei de biskôging fen hiar ûnk to set binne.

Greate geasten wirde faken thruch de need berne.
 De ûnfruchtberste landen ef dy meast in 't nau sitte,
 hadde de greateste bihearskers. En biwis is Moses, Pe-
 ter I fen Rusland end Prins Willem I.

Ek de greateste mannen moatte forachting end hûn
 ûtstean, binammen fen liu, dy net in steat binne um
 hiar fortsienstlikens in to siean end dy ore bigripen end
 en ore thinkwise hadde. Fen nimmen wirde se likwol
 leger leid as fen hiar sels.

Hwet minder as immen is, hwet mear heechhertigens
 er ha scil, end hwet mear it him hiem wêse scil um lek
 end brek in oren, end nin goede egenskippen, to bimerken.

Hwet deugdsummer as immen is, hwet oangenamer end friûndliker end guller er in 'e umgung thruchstrings wêse scil.

En minske fen en goed bistean, end dy sûnder heftige gemoedsoandwaningen is hoeft hie nin stap to dwaen um lukkich to wêsen. De natûr bieth hie riu oangenammens oan, dy him net lang ûntofreden litte kin. Mar wea it minske, dy him oan felle hertstochten oerjowt! Hy kin net lukkich wêse, end ûntwivelber scil, oer lang ef kort, de wanhope it eind fen sin ûnk wêse. It moye fen it gebuw fen 'e wrald is to seft for him, as dat er der fiel fen ha scoe. For him is 't net dat de himel him spegelth in 'e mar end de blummen hie swiete rook ûtasemje; for him ferveht de sinne de wulkens net; for him is de skepping dead.

Frolike hie bigeane mear sotheden as swiersettige, mar swiersettige bigeane greater.

It is en greate threast ûnder tsjinrampen, dat me yen en jiermannich âlder thinkt. Hwa de wrald ken, dy wit hwet fororingen en jier mannich makketh.

Fulle habbe net de swakheden end de lekken en brekken fen greate mannen oan hie; dat kumt, dat hie hie forstand net habbe.

Hwa in 't selskip fen sin friûnden sin wurden weacht, is selde en wiere friûnd, end selde fetber for de friûnd-

skip: hy thinkt jimmer oan him sels end halth to fulle fen him sels. Me moat great-enoch wêse um yen oan sin friûnden to teanen sa 't me is. Forliest me se um 't me swak is, den is 't en lukkich forlies, hwent hia habbe den nea in wierheid friûnden wêsen.

En keattingrigel.

Der is en ald sprekward dat seith: Amsterdam waerd bistiûrd fen en koetsier; dat wier sa: de koetsier regearre de skriuwer fen 'e borgemaster, de skriuwer de faem, de faem de borgemasterske, de borgemasterske hir man end hiar man de sted Amsterdam. B.

Yet en keattingrigel.

Goede win makketh goed bloed, goed bloed makketh goede lumen, goede lumen meitsje goede thinzen, goede thinzen goede wirken, goede wirken meitsje lukkich, end sa laet goede win ta luk. B.

Up Germen.

Scoe Germen thinke foar 't er sprekt!

Hu scoed er dat forkrye!

Né, né, dy eask is al to slim,

Den moast er ivich swye. B.

Snoad.

Twa junge liu praetten oer it jild dat hia hieden. De heit fen ien fen beiden hie der gans thruchjage. »Leaw my,” sei disse, »as ûs heit net in ûs familie west hie, den hie ik fiftich thusend gunne riker wêsen.”

B.

Feestgialp.

*Up it 25jierrich bistean fen 't Selskip foar fryscje tael in
scriftenkinnisse, útbrocht in de butengewone miene gear-
kumste, halden de 18e fen Hjerstmoanne 1869, to
Liowerd in 't Frisk koffiehús.*

Wy fiere feest! end 't ducht ús goed 't to fieren
Up egen hiem, end... mei en selskip, dat net dielth
In 't »geastelik» biwald — eft minsken wieren
Net like geastlik, al... nei 't elts him minske fielth!

Wy fiere feest! — Godthank, dat wy 't yet meye
Ut *egen kreft*, der 't wea rupt oer *dy* hearskippy
To wrald, dy 't ivich ik der deugd wol deye....
Wy fiere feest as Friesen, sliucht end riucht end... fry!

Wy fiere feest! — September!.... o! wy hieden
't Net better fiere kind, echt frisk, as just in *dy*,
Do eren de âfaers ek hiar thinkdei fierden, (*)
Der Holland sels waerd slein, end 't woe hiar
slaverny. (**)

Tsien dubelde oermacht woe hiar do bispringe;
Mar iendracht stipe it fulk, dat fryheid woe ef dead...

(*) Hiar Frowendei, 17 Sept. (By alda.)

(**) Slach in de fielden fen Læxum, Warns end Skarl 25, 26 end
27 Sept. 1845 tsjin Greef Willem de IV.

Is 't minder fyand nu, dy ûs wol thwinge
Ta ûtmans spraek, as... wier ûs memmesprake neat?

Us bûnd heth mei for disse smaed biwarre...
Hu lits — him sterke end heilge aloan dy stoere geast,
Dy skerper wirth, al nei 't er mear wirth harre.
Dy friske geast, dy ûs ûtnoege ta dit feest!

Wy fiere feest! end... dugge dat mei ere:
Us stamme, ûs tael, ûs wit ha yet en goede klang! —
Wy fiere feest!... de hiele wrald mei here
De jubel fen ûs wirk, fulbrocht en quart-ieu lang.

Wy fiere feest!... meye ek en trien him minge
In 't fulle freugdegles, um't... oan ûs friûdebûnd
Sa mannich stalke ûntfoel, dy kreftich thinge
Nei de erekroan der deugd, de kroan... hjir buppe fûnd.

Moat 'k *Dykstra* neame end *Sitstra*? Beide learden,
Sa froed as dreech, mar ek sa inlik sliucht en riucht,
Ef *Camstra*, gul en rûnd as *Stoffels*? Earden,
Hiar allen net as ealen, as me selden sjocht?

Wy fiere feest!... al moatt' wy sûnder allen,
Dy wy sa jerne hjir ek jûb'ljen hearden yet, —
Der net hiar geast alhiel ûs is ûntfallen...
Né! himelsk hioed *sîn* galmen mei ûs hearre lit! —

Wy fiere feest! hwent siugge w' up ûs stamme...
O! 't skiedboek sprekt der fen as fen en eale beam;
Dy fruchten forthbrocht fen en *goede* namme...
End — wy, wy diele in de ear fen 't alde friske team! —

Wy fiere feest in memmetael! — O! 't herte
 Tilth up fen nucht, der 't *yet* d'r in thinke end kaltje
 mei! —

Mei de ûnfries *der* sin tusk ta moard in sette...
 Wy sprekke... FRISK! end reagje 'm ringen skeamread
 wei!...

Wy fiere feest!... ûs wit is: stean to bliuwen
 As Friesen, frank end fry; — in âfaers nummel paed,
 By 't liocht der ieu, de leuse mei to driuwen:
»It luk fen 't minske bern; allinne... God ta Hear!«

Wy fiere feest! end... dugge dat mei ere:
 Us stâfme, ûs tael, ûs wit ha yete en goede klang.
 De tidgeast kearde ûs net — scoen' wy him kere! —
 De leus bliuwt: »mei foarût" end wier 't net iewen
 lang?

Wy fiere feest! end... siugge, as Friesen, 't jerne
 Hu fulk oan fulk to wrâld al nawer wirth forbûnd;
 Wy jûb'lje it ta, um't w' ek as Friesen kenne —
 Eat wolle end meye dwaen — ta luk fen 't greate bûnd.

Wy fiere feest...! um't ek ûs tael scil klinke
 In 't greate frye bûnd, hweroan foarûtgung buwth, —
Us tael — as 't de ûtring jilth, dy 't luk scil skinke.
 Dat 't heilich standfrisk, al hwat fryheid lieafsieth
 jowt.

Wy fiere feest! — It wit fen alle braven,
 Fen 't earste moarnread of oan 't hioed de dei ta
 stien, —

Us wit is: »nea wird' minsken minske slaven''

End: *»nea en hear hjir kend as hear buppe al as... IEN.''*

Wy fiere feest! — Forliochting tryumfearreth

Oer al 't binapte formeskeel; end... land by land —

Der 't aller in'ge leus for *goed* forklearreth

Rupt lûd: *»ien wrald, ien thûs, ien sprake — ien
broerreband.''*

Wy fiere feest! — De steamkreft buketh ringen

Al 't mûrwirk plat, dat fulk fen fulk nu yete skaet; —
Biskavingsliocht scil ûs...en wralddael bringe,

End... al hwa fry him fielh, fry thinkt, finth der
in baet.

Us frye stam scil ek sin stipe oanbringe,

Us rike end skienne tael der mei hir part ta dwaen.
Us eabelst wit — it *standfrisk* — oren thwingen...

Us frisk, yet nea fordreawn, derin en plak to jaen.

Dus: forthbuwd oan ûs tael, hoask hir biwarre,

End ta it heger wit — ien wraldbûnd, great en fry—
Biskerme in wille end leed, sa mey' wy karre

Ta jubel disse dei: »STANDFRIESEN BLIUWE WY!"

In tsjerke end steat... in alles scil dochs de ierde,

As frye Friesen 't measte end nulkste nucht ûs jaen,
Oan 't heechste bûnd, der neat ûs fen kin skiede,

Oan de Algeast-Fader-bornwall' fen ûs hiele dwaen.

Oan 't ivich iep'ne boek, Natûr, ûs halden;

't Gewisse skien; — in wiere witehskip end kinst

Us ere socht as de *ealsten* fen ûs alden ;
 Nin wraldgloar flaeid, nea krûpt um ereefnamme ef ginst

Us skaei de upriichtens leard fen de alde stamme,
 End 't stille hûslik luk as heechste wraldske nucht,
 Dy, *hu* him 't lot forlegeth, ta *hwet* makketh !
 Nea oarmans foetwisk wirth, 't minst for... hansworst
 wol stean !

Nin geil formeits, um 't heilige to smaedjen,
 Wêse ek 't formeits fen de iewenalde stam ! —
 Né, lieaver stean ta spot as *sa* to ûntaerdjen,
 As wier'n w'.... en basterd laech, de deugd fen de
 âfaers gram !

Nin hûchelgeast, bimumme mei »it goede"
 Fen farisieusk forgild, al sprekt er »kana'nstael,"
 Mei 't selsdwaend »sliucht end riucht" fen ûs oanroerde...
 En ûnfries neam it elts, finth suk ien by him hael !

By ramp end freugd bliuw' jimmer 't ûs fornoegen
 To halden oan de deugd, ûs stamme end sprakesier ;
 Den kinne wy nin fal, nin wea, nin boeyen...
 Den jowt ûs frisk ûs wrald end... letter neiteam tierl

Sa kliuwt ûs wit ta 't heechste hjir op ierde,
 Sa knotteth hjir ûs stamme oan heger wrald him fest.
 Hwaems jubel uses for Gods throan scil liede,
 Der hy in 't Godlieaf *FRY* sin ere fûnd end rest.

In 't *Godlieaf fry* is ivich luk to smeitsjen ;
 Hia is 't dy up 'e baen fen wiere graetme laet : —

Nin oansiean jowt — noch earmoed kin ûntmeitsje :
 Dy *wiere fryheid* ; hwent se is deugd , — heth God
 ta baet ! —

Wy fiere feest ! end... mei 't it leste ek wêse —
 Us stamme , ûs tael , ûs wit forliese nea hiar klang ,
 Sa lang m' ien boekstaef frisk scil sprekke ef lêse ;
 't: »Sliucht-riucht'' wierheids itichmark mei wêse —
 Sa lang bliuw' friske deugd end friske nucht in swang.

Hwa wit — as , nei forrin fen itlike iewen ,
 De hiele wrald forien'th ta ien great mienebest —
 Eft net de wraldgalm klinkt : »Siuch der ! hia bleawen ,
 » Hia , hia , dy nea up oarmans wiukken dreawen —
 » De Friesen ! — 't fulk , thruch deugd end ienfald
 great en fest.

» Siuch der it fulk , dat nea up oermacht flamme ,
 » Oan elts , hwer mei 't in mienskip kumme mucht ,
 heth leard :
 » Dat berte end jild wol aed'lje kinne in namme ,
 » Mar... lottre deugd *in died* ! — *Derthruch* sin stamme
 » Forneamd end great ! end... yet , hu lits as fulk ,
 sa eard !

» Siuch der it fulk , dat , mucht sin grûnd fordwine ,
 » Nea bûgde mei sin geast for 't ûnkswea fen it lot ,
 » As willekar end thwang dy geast woe'n binde , —
 » Siuch der it fulk , 't ald friske fulk , dat in 'e
 » End thruch 'e heechste wet sin greatme stees mucht
 • finde ,

• » Dat knibb'le *it frye fulk* — allinne mar for... God !—

» 't Fulk, dat sin tael achte as fen God ûntstutzen,
 » Ieu ût, ieu in biwarre end suv're as't heilichst pand—
 » In 't greate bûnd forstien, ja! Godlieaf spritzen
 » Fen elts, thruch 't skiene end rike nei him litzen...

— — — — —
 — — — — —

» Sa *neamde* » heil'ge bûnden" binn' forbritzen...
 » Mar — hwermei 't *standfrisk* bûnd, dat wier en
 iv'ge band."

Ik siuch en harich glinst'rjen in 'e fjirte,
 Mei pilders fen albast end listwirk suver goud,
 Hwer koren heech end blier sa'n lofgalm hearre litte....

— — — — —
 — — — — —

Iduna lit, ta lean, er de iv'ge jeugd bisitte...

— — — — —
 — — — — —

Dat is de *takumst*, dy wy gean' to miette...

't WALHALLA FEN DE FRIES end... hwer oan yete —
 't For God bitsiuge! — ek 't *Friske Selskip* trou end
 earlik buwth!

H. G. VAN DER VEEN.

De stek mei de dulk.

In 'e steat B. in 't westen fen Amerika barden in 'e
 hjerst fen 1865 faken moarderyen, sûnder dat me eat

fen 'e dieders wis wirde koe. Spoorwegen end telegra-fen hie me der yet net, sa 't hia net sa gau it quea fults, dat thruchstrings moai slim is, up it spoor wieren. It bistiûr fen 'e sted. stiûrde en boadskip nei de haed-sted Newyork um en geheime politie-agent. Derup waerd er ien, mei namme Lewis. der hinne stiûrd.

Dit wier oars wol en geskikt keardel um ris en ge-wone tsieafte ef en growe gnubbery nei to gean; mar hy wier to iepen fen aerd end to great up sin bitûf-tens for en saek der ris thige hwet efter siet. De echte slimme dogeneaten wieren him to gau.

Do er en goed wike to B. west hie, skreaw er den ek nei Newyork dat er der yet neat útsette kinnen hie. Derup waerd en oaren, Jims, útnoege um ris to siean hwet as hy koe, end dy reisge den nei B. Wy scille him sels fortelle litte, hu it him forging.

Ik ging — sa forhelleth er — up 'e spoorwein nei Erie, end der wei reisge ik fjirder mei en postsjeas. It wier en kalde Februariedei, de wind noardeast end ik danich forklumme, do wy nei acht uren riden de beide tsjerketuren fen B. kamen to siean, end skielik dernei rieden wy de sted binnen. Wy halden foar de foar-naemste herberch stil end ik ging in 'e rumme tap-keamer der en great fiûr stie to barnen.

Nei't ik hwet iten hie, socht ik min maet Lewis up, dy thûslaei in Fontein-hotel, ek en greate herberch. Ik fûnd him in 'e hûs end sei him hwerum 't ik der kumd wier. Hy brocht my do up 'e hichte fen it jinge der al sa hwet bard wier. Dat kaem hjir up del.

En wike foar 'e tid dat Lewis to B. kummen wier, wieren de biwenners fen 'e sted up en moarntid thige kel wurden, thruch it gerufte — end dat ek blikte wier

to wesen — dat Jasper Koopman, en nachtwacht, dy by Russel end Soan, jildwixelers, in tsienst wier, formoarde wier.

De ijerne jildkisté fen 't kantoar wier iepenbritzen end tsien thusend dollars der út numd. B. bifetteth mar um ende by de 3000 minsken, nin nichheid dat dit gefal al gau rûndum bikend wier.

Thrye dagen nei dy tid wier der in it hûs fen en keapman, dy nu stil fen sin rinten libbe, inbritzen end alles hwet fen wirdye wier weirâve. De keapman end sin beide fammen hieden neat heard ef siûn end doch hieden de tsieaven ek in 'e keamer west der hia sliepen, der 't hia hiel gnep end foarsichtich de slotten fen 'e doarren 'britzen hieden.

En mannich nachten dernei barde der eat dat alle biwenners fen B. wer fen nyen en keltme up 't lif jagge. En widduw, dy mids in 'e sted wenne, waerd de moarns formoarde up hir bedsté fûn, end hia hie en stek mei en dulk in 'e rech krige, dy hir thruch it hert gien wier. Al hwet er wier fen goud ef silver wier weistellen end nin spoar fen 'e dieder ûntditzten. Do hie me nei Newyork skreawn um ien fen 'e geheime politie.

Dit wier in 'e haedsaek itjinge ik fen Lewis kaem to fornimmen. Hy forhelle my fjirder alles hwet er dien hie, mar dat nin bit hulpen hie. It like my ta dat er al to iepentlik to wirk gien wier, end derthruch oan 'e hiele wrald teand hie hwet er in sin skild fierde.

Ik naem it bislût um oars to wirk to gean. Lewis reisge dy selde nachts of end ik socht de herberch wer up, der ik min forbliuw numd hie.

De liu, dy der in 'e herberch kamen hieden it alle-gearre wakkere druk oer it jinge der bard wier, mar ik paste wol up dat ik my net in hiar petear mung. De ore moarns socht ik it hûs ris up fen it leste slacht-offer, fen de widduw. It wier lits en laei oan 'e haed-striete. It like my mal ta, hu 't sa'n died barre koe, sûnder dat de bûrliu eat mirken. Ik seach oan alles dat it nin misdeder fen 't wenstike soarte wier, dy dit útset hie. Binammen foel it my in it each dat al-les sa stil tagien wier. dat nimmen eat fornumd hie. Ik begriep dat de selde persoan, dy dit wirk forriuchte hie, ek in 'e sliepkeamer fen 'e keapman west hie, mar dat disse sûnder wekker wurden forthsleipt hie.

Dit thocht ik by mîn earste upnimen. De tsieaf moast en sefte foetbiklaying hawn ha. Wilst ik it hûs fen binnen nau thruchkipe, fûnd ik in 'e flier en spi-ker, dy mei de kop thruch it tapit hinne siet, end der oan en mannich thriedtsjes wite wul, fen grou weef-sel. Scoe de moardner faek witwullene sokken oan hawn habbe, um to meitsjen dat me sin treden net here koe?

Buten dat ûntdiek ik dat de dieder — hwent ik twi-vele net langer ef der hie mar ien west — lits fen postûr wier end liacht hier hie. Dat seach ik oan it gat in it hûs fen 'e widduw, der er ta inkumd wier, end der en ridlik great man nea thruch koe. Dy iepen-ing wier makke thruch it útbrekken fen en iserne roede, end oan it ramt buppe, sieten twa lange liachte hieren.

Ik makke my nu bikend mei alle winkels in 'e sted, der wite foetsokken to keap wieren, end socht sa ûnder 't petear mei dy liu wei wis to wurden, hwa 't er in 'e leste wike thrye, flower sokken koft hieden.

Hia liken der net en bulte fen to forkeapjen, al-
teast in 'e flower earste winkels forhellen se my, dat
se in thrye moannen nin sliten hieden; in 'e fiftē lik-
wol hie ik mear luk.

Der fornaem ik dat en man, hwaems namme ik
earst forswye wol, hjir net lang liden thrye pear koft
hie. Thruich nower neifreegjen fornaem ik ek dat it en
lits persoan wier end dat er liacht hier hie.

Dat wier en ding der ik haldfest oan hie, thoct
my. Dat dy man thrye pear sokken keape hie, sei up
him selm neat, mar dat er lits wier end dat er suk hier
hie as my biskreawn waerd, dat die dat ik my siker fen
mīn saek halde, dat ik de riuchte man fūn hie.

Dy man hearde likwol ta de foarnaemste, de theftich-
ste end meast achte biwenners fen it stedtsje, end ik
hald it er foar, as ik oan immen mīn vermoedings mei-
diel hie, hy scoe my hwet ūtlake hadde.

Derum halde ik alles for my sels. It wier let, ik
gīng nei mīn herberch end makke it plan um de ore
moarns neyer prikken in 't wirk to stellen. Ik gīng to
bed, goed mei mīn deiwirk in order, end sliepte sa
restlik, as hie ik de dogeneat al in 'e finzenis.

De ore moarns waerd ik to wekker do der oan de
doar fen mīn keamer kloppe waerd. Ik rop fen kum
in, de doar gīng up, end de faem ūt 'e herberch kaem
in um my en krūk mei waerm wetter to bringen.

Hiu wier biuster bleek, end forhelle my triljende dat
er in 'e nacht al wer en moard dien wier.

Mefrou Adams ūnder 'e olmen wier in 'e boekekeamer
fen hir man formoarde. Nei de moard hie de dieder
it hiele hūs ūtplundere.

Minhear Adams wier, lik as er wend wier, de jûnds nei bed gien end hie de moarns earst fornumd hwet der in sin hûs bard wier.

Maryke — sa hiette de faem — dieelde my yet al it ien end oar mei, lik as ek dat minhear Adams umtrint steapel gik wier fen aeklikens.

Derup ging se forth end ik klaeide my sa hastich as ik koe oan.

Dit leste foarfal smiet al min berekkeningen umfir, end fierde my up 'e ny in en sé fen twivel end ûnwissichheid.

Under it thêdrinken seach ik up elkmes antlit eangstme end keltme; it wier sa fir hinne dat mé bang wier um by dei allinne oer 'e striette to gean. Rûndum seach me thropkes frouliu end bern by mankoarren stean end sunich en skrutel mei enoar praten.

Up 'e hoeken fen 'e strietten waerden pumpieren oanplakt, der it fulk mei upûntbean waerd um mei it bistiûr byien to kummen um middels in 't wirk to stellen ta better feiligens.

Minhear Adams, de man fen it minske dat nu formoarde wier, waerd thige achte end eard in B., end wenne sa hwet en tsien minuten bute de sted, in en hûs dat »Under de olmen» hiette.

De liu seyen dat er rik wier end kortby hied er yet gans land oankoft. Sin wif wier amperoan fifendtwyntich jier ald, end hiu gung thruch for en thige best minske, dy en bulte goed oan 'e earmen die.

De liu wennen nu sawet en thrye moannen to B. Der se beste tsiûchnissen meibrochten, wieren se in ienen in 'e oansieanlikste selskippen talitten. Hia hie-

den nin bern end waerden fen twa fammen bitsienne. Dat minhear Adam wakker oerstiur wier thruch it forlies dat er litte, end dat up suk en frealike wise, dat wier neat nin nichheid; it wier alhiel natûr egen.

Do ik hwet thédrunken hie, makke ik my klear um nei it hûs fen minhear Adams to gean; ik miende derta wichtige reden to hebben.

Ik fûnd en great oansieanlik gebuw, yet út forige tiden ofkumstich. Um it hiele hûs wier en hege mûrre uptrizen. En swiere doar fen getten iser, laette nei it hûs ta. Foar it hûs stoe en hiel keppel minsken, dy graech der in kringe scoeden; mar de politie dy oan 'e doar de wacht halde, wegere elts, dy net as en friûnd fen minhear Adams end hiar bikend wier, de tagung.

Bifoar 't ik in 'e hûs gung ûndersocht ik mei en keken each de boel fen buten. De mûrre, der ik nis fen sei, wier sa heech dat it hast ûndwaenlik wier um oars as thruch de doar oan hûs to kummen.

Hjirup ging ik nei as it slot ek fen 'e doar britzen wier; ik fornaem likwol al gau, dat do de moard ûntditzten wier, de doar yet up it slot siet. Derup forhelle ik de politiemân hwa 't ik wier end hwet min kummen wier, end waerd do dalik in 'e hûs litten.

De keamer, der it junge frouminske formoarde wier, laei yet in 'e selde tastand as up it eagenblik do de moard ûntditzten wier. Hiu hie by de tafel dwaende west mei skriuwen end hie fen 't inkummen fen de moardner neat mirken. It wier net to merken, dat hiu heftich hir forward hie: alles like up sin plak to stean, sa as 't hearde; end it slachtoffer koe net kierme ef ruppen hadde. Ek by dit gefal wier de died fen

efteren thruch en stek mei en dulk bard; end it minske wier up slach dead bleawn.

Up 'e grûnd fûnd ik litze flardtsjes pumpier, krekt as fen en brief dy mei upset sin stikken skûrd wier.

In 'e yeske up 'e hird fûnd ik ek itlike heal forbarnde stikjes pumpier. Ik bisocht um dy sa goed as ik koe by 'enoar to passen end ûntcifere mei en hopen moeite de neifulgjende ofbritzene sinnen: Islike ûntdekking.... en moardners dead....mîn man....libben end lest.... O God!....hwet scil ik.... mîn ma.... ofgrislik!.... ofgris!....moat.... forlitte....

Do forhearde ik de fammen fen de forstoarne end fornaem, dat hiu sels de hiele dei in hir keamer sitten hie; dat hiu danige bikummere end trurich like end se hast nin wird praet hie. Derup forlange ik de ûnlukkige man to siean, mar ik krige it biskie dat er thruch de slach al to fel oandien end to moeilik wier um immen to siean end to reden to stean.

Ik forsocht de bode um oan mînhear Adams to sidzen hwet it wit fen mîn kumste wier, end him der by to sidzen dat ik, um de dieder to finden, him fulstrekt sprekke moast.

Nei en tûchje wachte to hebben waerd ik by him litten. Hy wier thige bleek end dat wier in sîn umstandichheden ek wis nin nichheid. Ik spriek mei him oer it jinge der in sîn hûs bard wier.

Hy forhelle my dat er jisterjunde um tsien ure to bed gien wier, end dat sîn wif sein hie, dat hiu him anstûnds fulgje scoe. Hy wier likwol in 'e sliep rekke, end de faem, dy hir frou in 'e boekekeamer fûn hie, hie it him bikend makke.

Do gîng ik by him wei end nei de beide politie-tsienners, dy by doar de wacht halden.

Ik forsocht hiarren um my to fulgjen end my in min tsienstplicht by to stean. Disse minsken seagen my freamd oan, mar hia wieren doch in ienen klear um to dwaen hwet ik hiar gebea.

Fen hiar fulge, gîng ik nei minhear Adams sin keamer torech, end dieldde him min winske mei um him yet ien frege to dwaen. Hy die de doar up, end mei lei ik min hand up sin skouder end sei:

» Hear Adams ik nim ju finzen um it formoardjen fen juw hûsfrou. — Ik moat ek fen ju oanbringe, dat jy de widduw fen Roetmer en de nachtwacht fen Russel end Soan fen kant makke habbe.”

It antlit fen minhear Adams waard giel.

» Hwet miene jy?” rop er út mei en skokkerich lûd.

» Dat ik sein hab,” wier min anderd.

» Hwette!” sei er, end naem en feart nei de tafel, der en seislopige revolver laei. Mar ik wier op min iepenst end pakte him mei kreft by sin earm.

» Bidarje, man!” sei ik » ik bin wis fen min saek. Wolle jy biwis der fen ha? Hjir is ’t, dy foetsokken.”

» Ik loek him mei nei en hoeke fen ’e kamer ta; der layen thrye pear witwullene foetsokken.

» End hwet sidze jy fen it brief, dat juw ûnlukkige frou krekt foar hiar dead siet to skriuwen?”

» Dat brief bistiech net mear!” sei Adams alhiel der in wei end fen ’e wise.

» Ut dit anderd blikt, dat er en brief bistoe, dy hy leawth út ’e wei makke to hebben, end dat barde

dalik nei de, moard fen sin wif," sei ik tsjin de politiemannen.

» End hwer kumme disse bloedplakken wei?" frege ik fjirder, wilst ik up en slieprok wisde, dy oer en leningstoel hinge end der bloed oansiet.

Alhiel fen him sels foel er up en stoel del.

Ik wier nu grif up min saek: ik hie de wullene foetsokken fûn; minhear Adams wier lits fen postûr end hy hie liacht hier; ik hie derby teikens fen sin skild in sin fortrek fûnd.

Ik liet him dalik upbringe.

By 't earste forhear bikende er sin misdieden. Hy hie de namme fen rik to wêsen end hy wier earm; thruch stellen end moardjen bisocht er oan jild to kummen.

Sin wif waerd tafallich mei sin dwaen bikend, end spriek der him oer oan. Hy fornêke hir mar naem in ienen it bislût um hiar ek fen kant to meitsjen.

Hu 't er dat to'n útfler brocht is forhelle.

Wilst hiu en ofskiedsbrief oan him skreaw, um 't se by him wei gean woe, waerd se fen him oerfallen. Nei it fulbringen fen 'e died, skûrde Adams it brief oan flarden end smiet it sa 't er miende in 't fûr; dat dit mar mei en part it fal wier habbe wy siûn.

De reden dat er sin wif formoarde, wier dat er wakker in noed siet, dat sin dwaen thruch hir út-kumme scoe.

Sin eangste derfor hie de oerhand up sin lieafde ta hir.

Hwet sin lot waerd is to thinken.

B.

Itlike merkwardige fiten út de friske skiednis.

It liketh wis al en freamde sake to wêsen det en bern sin moaike lieaver heth as sin men, eft dat er better bikend is mei sin bûrliu as mei sin egen fulk. Likwol sa is it mei ûs friske fulk. Us bern lere up skoalle de skiednis fen Nederland sa 't it hiet, mar it is egentlik neat oars as de skiednis fen Holland. In dy skiednis-boeken for de skoallen is alles biskreawn hwet der in Holland foarfoel, al giet it ûs Friesen suver neat oan end al is it út de tid do wy nin bit mei de Hollanders to dwaen hieden, end disse faeks up fyandlike foet mei de Friesen libben. Sa wite en hopen minsken in Frisland al fry hwet to fortellen fen de hollandske greven, fen de hoekske en kabeljauske partyskippen, fen de wapenfiten der Spanjaerts in Holland end fen de hollandske steden, dy hia bilegeren end útmoarden, mar fen de alde friske keningen end hartôgen end potestaten, fen 't skeel twiske Skieringers end Fetkeapers, fen de saxiske regearringe end fen de wise hwerup de Spanjaerts in Frisland hûshal-den hadde, wite hia al en bisunder lîts bitsje end sumliken suver neat. Dit sidzen liketh al hwette bout, end dochs kin elts-end-ien fen ûs de wierheid der fen ûnderfinde, as er siucht nei de liuwe um him hinne.

Derum kaem it my net untstienstich foar um sumlike fiten end merkwardige foarfallen út de skiednis fen ûs

heiteland, dy wol oannimmelik binne um to lêsen end to witen, út de alde Chroniken up to skriuwen end fen tid ta tid in Iduna printje to litten. Net umdet ik think dat dy bisunderheden alhiel-end-al oan de Iduna-lêzers unbikend binne, mar um se hiarren ek ris in en frisk klaed oan to bieden, um se hiarren ris up ny for de geast to bringen end oan hiarren, as it wêse mei, for itlike ameryen en oangenamme lêsing to jaen. Ek moat nimmen hjir en oersicht oer ûs hiele skiednis forwachtje; det is alhiel mîn wît net, end sukscoe meiskien en al to drege end thorre lectûr jaen. Hjir end der hab ik mar hwet útkippe end it krekt sa upskreawn as ik it fûn hab, sûnder der eat oan to foroarjen eft der eat by to meitsjen; sûnder 't quea to forblumjen end 't goed to fulle útkumme to litten.

Ek bin ik, lik as de lêser siean scil, net bleawn binne de peallen fen ûs tsjintwirdich Frisland twiske Fli end Lawers. Né, mar ik hab 't friske land numd in de alde end riuchte biteikenis as al't land bifetjende twiske de alde Rekere by Alkmaer unt de Widau end 't Lister-diep up de grinsen fen Jutland. De skiednis fen East-Frisland end fen Noard-Frisland dochs is sa nau forbûn end sa nei bisibbe oan de skiednis fen ûs egen eft West-Frisland det hiu der net fen skaet, eft ofsonderlik bihandele wurde ken.

In ien wird, um mei de dichter to sidzen:

»Frisk end rûnd,
Hab ik jown
Hwet ik fûn.»

Hawar, lésers! der habbe jimme numer

1.

In alde tiden stie ûnder Hallum 't kleaster Mariëngaerd, hwer fen hiôed-de-dai de saneamde Mariëngaerder mûnle yette en oerbliuwsel is, eft alteas de namme der fen heth. Det kleaster wier thige rik end oansieanlik end hie en bulte egendummen, hwer ta ek 't eiland Merken in de Sudersé hearde. 't Kleaster hie det eiland in 'tjier 1234 for de iene helte as en jefte krige end for de ore helte koft fen de hollandske edelliu Johan end Nicolaes van Persyn. Mar umtrint 'tjier 1346 rekke 't eiland dit kleaster wer quit, hwent do untnaem grevinne Margriet fen Holland, 't wif fen greve Lodewik fen Beyeren, 't eiland oan de kleasterliu end liet de warlease friske mûntzen, dy up 't eiland wieren, allegearre in sé smite end fordrinke. Dit bose end skandelijke wif waerd ta dy ûnminskelike died oanfitere thruch en ûnedele wraeksuchte, um de dead fen hir broer, greve Willem fen Holland, dy in en earlike slach in 'tjier 1345 mei sin hiele krichsmacht fen de diappere Friesen forslein wier, to wreckjen.

Jierren dernei, in 1474, woeden de abt Wilhelmus end de mûntzen fen 't kleaster Mariëngaerd hiar riucht up 't eiland Merken wer jilde litte; de keapbrieven end ore papieren, hwer út hiar goed riucht up 't eiland blike koe, wieren yette in 't bisit fen 't kleaster. Abt Wilhelmus teach alsa mei dy bilangrike brieven nei de sted fen Brussel, hwer in dy tid 't hof wier end de hollandske greve, Karel fen Bûrgundiën, wenne, um 't egendum fen 't kleaster wer to easkjen.

Sin sake wier earlik end sin papieren sprieken sa delik, det der neat tsjin in to bringen wier end sa koe men hast wol foarút for fest sidze det der oan abt Wilhelmus sin eask fuldien wirde scoe end 't eiland wer oan 't kleaster kumme. Mar sin tsjinstanders dy 't eiland, al wier it den ek up en unriuchte wise, wol oan hiar self halde woeden, wieren thige up hiar iepenst. Hia begen de abt, dy fulle fen en goede tafel end fen en stevig gles win skinde to halden, to gast up en great feest-miel end pyden de man safulle win ta, dat er drunken waerd end in sliep rekke end in 't hûs, der de mieltid halden wirde, bliuwe moast. Mar ûnderwiles hieden dy falske Hollanders de abt sin feint umkoft det er hiarren de brieven end ore papieren, der 't egendumsriucht fen 't kleaster út blikte, oerjoech, hwerup de untrowe feint up de flecht teach. Abt Wilhelmus dy de ore moarns sin rûs útslept hie end wer nei sin egen went gung, fûn sin feint net, like min as sin papieren. Der wier goe-ried diûr. Jammerjende end kleyende rûn er de striete up end wist net hwet er biginne scoe. Der kaem hartoch Karel self him to miette end frege him nei de reden, hwerum er him sa oanstelde. De earne abt wier sa biskamme, det er nin wird sidze dorst. Mar de hartoch, dy alles al fornumd hie, foel hird út tsjin de abt end sei: »O drunkaert, drunkaert! du skelm! hu dronken hestu, boef! dy drunken!" Dermei koe de abt upkroadje; hy teach ringen wer nei Frisland tobek. Mar 't eiland Merken is nea wer in egendum oan 't kleaster Mariëngaerd kumd.

2.

Dat de Noarliu in alde tiden, do hia yette heidens wieren end de Friesen yette net lange lin earst ta 't Kerstendum oergean wieren, greate tochten ûndernamen end oer de Noardsé teagen mei hiar krichskippen um de fulken in 't west end in 't sudelik diel fen Europa út to plunderjen, hiar bloeyende steden to sliuchtjen end hiar ekers end buwfielden to fornielen, is wol bikend. De Friesen moasten in dy tiden end binammen in de 9de ieu ek riu oerlest end wea ûnderfinde fen dy ruwe râvers end moardners út de »grime herne," lik as me do de skandinaviske landen wol neamde. O, hu mannich eale Fries moast do net for de oermacht wike ef goed end bloed sa jaen! Alden end jungen, manliu, frouliu end bern waerden fen dy woeste keppels lik as fiesla slachte end formoarde; steden en dorpen alhiel forbarnd end alle, hwet ma faek mei fulle moeite end sorgen by enoar brocht ef útsierd ef upriuchte hie, waerd mei ruwe skeindershanden forniel; hast de hiele krite, hwer dy Noarliu mei hiar skippen oankamen, waerd by tiden útmoarde, útbarnd end útplundere. End as dat fulk sin nucht krige fen dukken wirk, den teagen hia wer mei en rike bût, nei hiar noarske landen tobek. Wis nin wûnder dat de skrik for dy unminskelike râvers, moardners end skeinders sa great wier ûnder de liu, dy meast fen hiar to lyen hieden, dat hia as hia 't »Fader use" beaden, by de bea »end fen dy queade forlos ûs," yette disse bea deden: »end fen de Noarliu, o Hear!"

End dochs, hwer oeral ûnder alle Europiske fulken,

de minsken for de oermacht wike moasten end de nekke for 't undragelike thwangjûk fen de Noarliu buge moasten, der wieren it ûs eale a'fears, der wieren it dy eale, frye Friesen, dy ienris dy ûnbandige swarmen fen stoere end ruwe sékeningen forsloegen end up de slecht dreawen.

It wier in ef umtrint 't jier 879 dat wer sa'n bandlease heap Noarliu dy hiele rike end wolfarrende krite bitwischen de Seine end de Rin mei swird end fiûr skeinden, fjirders de sted fen Utert, dy do al wid forneamd end for dy tid thige oansieanlik wier, alhiel to neat brochten, end dernei, wilt hia al in 't noarden en noardeasten up teagen, ek in ûs Frisland foelen end der hiar skandelik bidriuw net minder wreed útfierden. Do hia likwol kumd wieren oan de alde sted fen Norden in East-Frisland, sloech for hiarren 't luk um. In dy sted wier en friske biskup, dy Rembert hiet end det en man wier hwaems moed end heitelands-lieafde like great wieren as sin frummens. By 't friske fults wier er ek thige in oansiean end achtinge. Ek wieren fulle Friesen mei wif end bern út 't land um Norden hinne, nei dy sted tein, um 't hia hiar der feiliger achten as in hiar egen wenten up 't rumme fjild. Sa wier der en thige great tal warbre mannen to Norden in de sted. Biskup Rembert forsamm'le de mannen by enoar end spriek hiarren ta in en treflike rede; hy wisde hiarren derup hu 't se faek sein hieden for de frydum end 't heiteland hiar libben end hiar bloed oer to hebben. Nu wier de tid kumd dat hia dukken sidzen mei dieden wier meitsje koeden. Nu moasten hia biwise hwet hia faken sein hieden. Hia hieden en ear-

like sake, sei de biskup fierder, hia koeden fluchtje for hiar goed riucht, for hiar heiteland, hiar frydum, hiar kerstengelove, hiar bisittingen end eindummen, hiar wif end bern. Dy sa as en eale, frye Fries tsjin oer de noarske fyne stie, koe mei riucht de goedkar-ringe, de seine, end de help fen God Almachtich for-wachtje. — Up sa'n wise wist biskup Rembert de moed der Friesen wer oan to bliesen end oan to fiter-jen, unt eindlings alle mannen mei de wapens in de hand de fyne to miette teagen. Rembert selfs fierde hiarren oan end brocht 't fulk tsjinoer 't leger fen de Noarman. Do gung er up en plak stean, hwer 't er bei-de legers goed oersiean koe, end, lik as in de chro-nik stieth, *»riep tot Iesum Christum met anstighe ver-suchtingen om de Victorie.»* De Noarliu fen hiar kant sieten ek net stil, mar gungen de Friesen to miette, um lik as hia for fest thochten, de Friesen ringen to forslaen. Hwet scoe dochs sa'n heapke fulk ûtriucht-je tsjin 't machtige leger fen de oeral oerwinnende, stridbre Noarliu? Mar hu hiel oars pakte dit net út: De Friesen fuchten sa diapper end wisten fen nin wi-ken ef oerjaen! Lang moasten hia stride tsjin de oer-macht fen de Noren, mar hiar moed bleaw standfes-tich. Eindlings bigûnen de Noarliu to wiken end teagen up de flecht, wilt de Friesen hiarren yet efterfulgen. By greate heapen waerden de fluchtjende fynen yette fen de Friesen formoarde; hwent disse dreawen de Noren nei plakken, hwer hia by 't wetter kamen end net fjirder koeden, end den foelen de Friesen hiar-ren fen efteren oan. En great tal forsleine Noarliu laei forspraet oer fjilden end wegen. 't Oerskot fen

't noarske leger waerd fen d'oerwinnende Friesen al fjirder in 't noarden updreawn end upjagge, unt hia oan de wadden kamen. In dit undieppe mar forriederlike wetter fordrunken se yette allegearre, dy 't swird fen de Friesen untkumd wieren. Bavo, abt fen Corvei, en skriuwer, dy in dy tid libbe, fortelth ûs dat er tsien thusend fliower hûnderd Noren fen de Friesen forslein waerden, mar dat er yette fulle mear in de poellen end sumpen end in de wadden fordrunken. Ek wier de krichsbût dy de Friesen in handen foel sa rik en great, dat er bynei alle skea forgoede, dy de Friesen eren fen de Noarliu lit hieden.

3

De biwenners fen 't eiland Silt, 't noardlikste fen de noardfriske eilanden, geane hearstmis end winterdei fulle up de skilfiskfangst in de Noardsé biwesten hiar eiland. Inkeld geane de frouliu ek wol mei up de fiskery. Sa gungen up thungersdei de 21ste fen slachtmooanne fen 't jier 1686 fif liuwe fen Silt mei 'n skipke út to fiskjen. It wieren twa mannen út 't dorp Keitum end twa mannen mei en faem út 't dorp Westerland. Disse faem hiet Karen Knût Teides; hiu hie en fryer, en séman út 't dorp Tinum, Nikkels Iensen mei namme. Mar disse Nikkels hie al jierren foarth west end de earne faem hie in lange tid nin tael noch teiken fen him hawn. Lik as ik sei, gungen fliower mannen mei dy faem in sé um to fiskjen. Do hia en moai goede fangst skilfisk hieden, scoeden hia wer tobek nei hiar eiland, mar de wind kaem up út 't easten end forhefte him ringen mei sa'n kreft, dat hia net wer to

lande kumme koeden, mar al fjirder weidreawen fen 't land of. De jünd foel end de hirde wind wakkere oan ta'n swiere storm. Elts end ien up 't eiland thoachte det ûs fiskerliu in de storm bleawn wieren, mar dissen dreawen al fjirder end fjirder in de iepene Noardsé up foar de wind wei. Iten ef drinken hieden hia neat oan board; neat as dy rawe skilfisk. Der laei ek nin fordek in hiar fartûchje, sadet hia ek suver neat nin forskûl hieden for de kalde eastewind end 't oerstuwende séwetter. De storm halde mei ûnformindere kreft thrye dagen end thrye nachten oan, end al dy tid dreawen dy earme liu al fjirder end fjirder de sé in. Sûnder uphalden sloegen de weagen fen de wilde Noardsé binne board fen 't iepene skipke, ef pluften de hege stortséen fen buppen derin del, sadet 't fartûchje thryeris alhiel ûnder wetter wier. Alle ameryen moasten disse earme minsken thinke dat it hiar leste wêse scoed, end hia forlangen nei de dea um út hiar lyen forlost to warden, hwent hia hieden alle hope, um wer to lande to kummen, oerjowa. Sa sieten hia der, thruchwiet end iskald up en bit rawe fisk to koagjen, wilst, de unfordragelike thoarst yette hiar swierste pleach wier, do hia de snein-to-moarns, do it liacht bigûn to warden, en skip unt dieken, net fir fen hiarren of. De liuwe up dat skip hearden, nei 't like, 't ruppen end gulen fen de healdeade fiskers, hwent 't skip draeide by end en line waerd fen 't skip of hiarren tasmiten. Likwol it halde, mei dy heechroljende weagen end 't swiere stormwaer yette unt middei ta oan, ear dat de fiskers bihalden up 't greate skip kumme koeden. Dit skip hearde to Hînlippen thûs, end kaem fen Dant-

zich mei en lading hweet. De skipper hiet Tsjearð Sibbele's (*Sübbelszen* stieth er, nei tsiúske boekstaveringe, in de alde chronik dy in 't tsiúsk skreawn is) end de namme fen 't skip wier »*t vergulden hart*." De séliu namen mei lieafde ús earme fiskers up end forpligen end forsorgen hiarren, sa goed as hia koeden. De fulgjende deis kaem 't skip bihalden 't Fli binnen end to Hinlippen in de haven. Us fif fiskerliu gungen do fen Hinlippen nei Harns, in de hope det hia der gelegenheid finde scoeden um nei hiar eiland Silt tobek to kummen. Wilst hia der to Harns oer de striette gungen end fry hwet nysgierrige liuwe efter hir oan kringen, dy foaral mei forwûndering nei de freamde Silter dracht fen Karen de fiskersfaem seagen, mette hiarren en landsman. Dit wier nimmen oars as Nikkels Iensen, Karen hir fryer, dy mei sîn skip fen Inkhusen kumd wier end der to Harns in de haven laei. Det de forwûndering end de blidskip oan beide siden, mar binammen by Karen great wier, hoecht net sein to wurden. Nikkels naem de fiskerliu by him oan board end silde mei hiarren nei Silt, hwer hia up de fierde ten slachtmoanne by 't dorp Rantum oankamen. Nei 't forhael det de liu up Silt yette fen dit foarfal dugge, is Nikkels Iensen ringen der nei mei Karen Knût Teide's troud.

4.

In alde tiden wieren der, lik as oeral, ek up 't eiland Silt, fulle bygelovige minsken. Hia fortelden enoar allerlei mearkes end ségen, end de measten leaw-

den dy teltsjes ek. Sa waerd der ek wol sein dat de swiere klok in de tûr fen 't dorp Keitum scoe delfalle up de moaiste end moedwillichste jungkeardel fen 't eiland end de hiele tûr scoe ienris delfalle up de moaiste end idelste jungfaem. Dat wier en alde prophecye, seiden hia. Dy klok waerd fen de liuwe Ing-dung neamd, umdet twa sisters dy klok oan de Keitummer tsjerke jown hieden; de iene fen dy sisters hie Ing hietten end de ore Dung, seiden hia. Ek fortelden de minsken up Silt oan enoar dat dy klok Ing-dung hie eren sa'n swier lûd hawn, dat me koe him to Hoyer, en stedsje oan de feste wal, thrye milen fen Silt of, lieden hearre. De liu fen Hoyer krigen sa'n sin oan de Keitummer klok, dat hia ûndernamen um dy klok út de tûr to stellen. Mar de foarsichtige tsjerke-fouden fen Keitum krigen dukken foarnimmen in de rekken; hia bûnden krekt by tids en hingstehier um de klepel, sadet de klok mei 't lieden derfen en barst krige. Dermei wier hir lûd nu alhiel duf wurden, end hiu wekke de nid end de oerginst fen de liu út Hoyer nu net mear up.

Likwol, hu 't al disse saken ek wêse muchten end as al disse mearkes wier wieren ef net, de bisfeinten end binammen de jonge skippersfeinten end sêliu fen Silt bimoeiden hiar der net mei. Mar as dit fulkje winterdei oer thûs wier, end as se út forfelinghe allerlei kattequea ûtfierdene, end allerlei malle fiten ûtriuchtene, den hieden se ek en hopen wille mei dy swiere Keitummer klok. Hia fûnden nin hingstehier um de klepel end nin barst in de klok end letten der as dullen up los um to siean as de liu fen Hoyer ek wer kumme scoeden um de klok to stellen. Foaral up heilige dagen

end sneins as de tsjerke oangung, hieden hia en hopen wille mei hiar klokkelieden; den gung it er wol ris raer um wei. Summigen fen dy bisfeinten klanteren den buppe in de tûr, end trapen up de balke der 't de klok oan hung, sadat hiu sukke greate swungen end swayen makke, dat hiu eindlings alhiel oer de kop fleach. Den wier de wille up 't heechste. Up St. Steffen's moarn (26e fen wintermoanne) fen 't jier 1739 wieren de Silter jungfeinten wer mei borstend geweld oan 't kloklieden. Der sprung de klok út de hingels, foel thruch thrye souders hinne nei ûnderen, sloech en moai end en flink jungkeardel út Keitum, dy Sören Sörensen hiet, kroandea end toplettiere en oren de beide skunken. Do wier de wille in ienen up.

Do leawden en hopen liu up Silt yette fulle fester oan dy sa bere alde prophecy, end hioed-de-dei moat der up dat eiland yet manich moai jungfaem wêse dy derum net thichte by de alde tûr fen Keitum kumme doar.

Liowerd.

GUNDEBALD.

Wirth forfulge.

De storie fen Genoveva.

In 't jier ^oûs Here 558 waerden de flower keninkriken fen de East- en West-Franken, Bûrgundiën en Tsiusland ta ien rîk forienige ûnder de hearskippy fen Clotarius, de jungste soan fen Chlodwich ef Clodius, de grûndlidzer fen 't Frankiske rîk, by it forstjerren fen sîn thrye broerren, Theodoar, Chlodomir end Childebert sûnder bêrn fen 't manlik slachte, ald-enoch um hiar up to fulgjen. Um 't nu dit rîk hast al to great wier um thruch ien minske bistiûrd to wurden, gîng de kening Clotarius hinne end dielded sumlike sfikken der fen út ûnder sîn foarnaemste wapenmannen, end eltze gau, go ef krite, hie en greve, dy der it bistiûr oer hie. In dy tid bispielde de Rîn de oeren fen Austrasiën — de fruchtbere kontry twishe dy rivier, de Maes end Moesel hiette sa — end makke der de grins fen út, do ien fen 'e bilangkrikste landen fen 't Keninkrik.

Twa iewen letter, do Austrasiën in namme yet regearre waerd thruch de leste ûnlukkige sprût fen 't Merovingiske keningshûs, Dirk (Theodoric) de Fierde, mar in died thruch de forneamde Karel Martel, sîn hofmaster end de stifter fen it Karlovingiske stamhûs, do waerd sîn forlittene twade haedsted Andernach, bisset thruch ien fen disse go-greven, dy fen de wanorder fen 'e tid brûkme makke hie, um him de ûnbipaelde hearskippy oer dat diel fen it keninkrik oan to egenjen, end allinne in skîn yet herich bleaw oan de swakke, goddelease monark, dy dytids in Paris sîn hofhalding hie. De

oerlevering — hwent oar biskie hadde wy der net fen — telth ûs dat sin namme wier Siegfried ; dat it en diappere , stoere tsierl wier ; dat er berne wier út iep fen 'e edelste end aldste slachten ûnder de Ripuariske Franken ; dat sin macht great wier , wilt er mei ore machtige mannen in bûndskip wier ; dat sin hear Dirk fulle die um him ta friûnd to hebben ; dat er it fortrowen bissiet fen sin oerhear Karel Martel, hwaems earsuchtige plannen er stipe end ta'n útflering hulp , end eindlings dat er en thige tsjep end deugdsum frouminske , Genovova , en dochter fen 'e hartoch fen Braband , ta sin wif hie. It is fen hir , hwa hir namme wy as bern al hearden , end der wy sa faek en skildery ef en print fen siûn hadde, lik as dy thruch ûs hiele Nederland end België, in 't westen fen Tsiuskland end in 't noarden end easten fen Frankrik yet sa fulle fûn wirde , mar hwa hir skiednis niunkelitzen in 't forjittelboek rekketh , dat it forhael dat hjir fulgeth ûs telth.

En tidlang nei hiar boaskjen libben Siegfried end Genoveva lukkich end tofreden mei enoar huwol 't hia nin bern kriegen. It wier um disse tid dat de Saracenen ûnder hiar emir Abderrahman oer de Pyrenéen teagen , wilt hia en infal dieden in 't hert fen 't Frankiske gebied end oan Tours ta noardoan krungen , mei it wit um de hiele kristenheid ûnder hiar bithwang to kryen. Under de ridders end edelingen , dy upruppen waerden ta fordigening fen 't kristen gelove end fen 't keninkrik tsjin de ûngelovigen , wier Siegfried ien fen 'e earsten , end oan 't haed fen al de ridders , dy him herich wieren , teach er anstûnds út um him by it miene leger to jaen end de

fyand to miette to tsiean. Genoveva, dy hir man sa lieaf hie, woe him graech in 'e krich fulge hadde, end willich hie hiu de noed end 't ûngemak fen 'e tocht, end 't gefaer end de islikheid fen 't slachfield mei him dield; mar hy woe der neat fen hearre, huwol er der in sin hert greatsk up wier, dat er sa'n wif hie, end hy woe net lye dat hiu Andernach forlitten scoe, foar 't de krichstocht up 'e iene eft ore wise bisliuchte wier. Um hir to biskirmjen sa lang as er fen hûs wêse scoe, keas er út sin ûnderherigen, der er meast mei up hie, en junge edele ridder, Golo fen Drachenfels, dy er gebea alle sorch for hir to hebben, wilt er mei hir it regear oer sin land hadde scoe, salang unt Siegfried sels wêr út it suden toreckkeard wêse scoe, um sels it biwald der oer wer up to nimmen. It foel it eabele pear hird um ta skieden to kummen, mar it moast doch wêse. Siegfried skûrde him eindlings los út hir earmen end reisge forth ful fen moed en hope, wilt sin jonge breid in hir ienlikheid skriemde oer hir trurige forlittenheid.

Dagen en wiken woe de skienne Genoveva fen nin threast wite; wiken end moannen wier se oerstiur end ful hertsear oer hir swier forlies. Hir ienichste threast wier it swiete thinken oan 'e toreckkumste fen hir man, end oer him to praten tsjin hir tsienstfammen as hiu, elts mei hir spinwiele ef naiwirk in 't priiel ef in 'e seale um hir hinne sieten; hir ienichste wille wier to bidden for sin bihald, hir ienichste nucht hir to forhûgjen in de rum dy er winne scoe. Underwiles bistiurde ridder Golo it land mei wisdum end riuchtlikens, end thruch sin seftens end eabelhertigens wûn er it hert fen alle liu in 't land. Mar lik as it

alde sprekward seith: it is allegearre nin goud dat blinkt, sa wier it ek mei ridder Golo fen Drachenfels. Sin hert barnde fen lieafde, dy him sin hiele libben forbittere, um 't der net oan fuldien wirde koe, sûnder dat er ofstand die fen sin ere end en forrieder waerd fen sin hear, dy him sin hiele fortrowen end friûndskip skunken hie: — hy wier foreale, hy wier alhiel mal um de skienne Genoveva.

»It kin wêse dat mîn nederige tsiensten hir plesier dugge,” sa earne er by him sels, ear 't er de erepost oannaem, der sin friûnd en lienhear him ta ûtsiûn hie, »end in alle gefallen scil ik al dy tid jimmer by hir wêse.” By tiden as it by him upkaem hwet fulgen as it wol hadde koe, as er sin wilde tochten gewirde liet sa 't se him eindlings baes waerden, den rop er út: »Scoe ik misbrûk meitsje fen Siegfried sin fortrowen! my sels sa fornederje, dat ik en forrieder waerd fen mîn hear end friûnd! né, dat nimmer! Ta suks scoe allinne en mienberne feint forfalle kinne. Ik bin en edele ridder end en edele ridder sin soan. Ik wol my waermje in 'e sinneskin fen hir skienheid; ik wol it leed siean to forlichtjen dat ik fiel by hir minlik glimkjen — mar mîn friûnd end hear forriede, der scil ik nea ta kumme! — né, fen mîn libben net!”

Likwol, lik as sa mannich oar mei alle goede foar-nimmens, liet er sin wilde tochten oer sin deugdsom hert de baes spilje; sin better oardiel joech er ûnder 'e hearskippy fen sin sielings, dy er oars, hied er wolden, faek wol in bithwang krige hie.

De skienne Genoveva, dy der neat nin erch in hie, end dy fjirst to ûnskildich fen hert wier as dat it hir

in 't sin kumme scoe dat hir mans friënd, dy er meast fortroude, ea ûnearlike thinzen hadde koe, libbe mei de junge ridder up 'e friëndskiplikste foet, for sa fir as dat hir as jung troude wif paste, end hy die fen sin kant alles hwet hir mar plesier dwaen koe. Sa woex sin lieafde ta hir mei de dei oan, hwent lik as it thruchstrings al mei ûs driften giet, hwet mear as se fuldien wirde, hwet mear as se easkje. Likwol thruch wird noch died joech er hir de minste reden ta forthinking, dat er eat mear as friëndskip for hir fiede. Mar doch ûntgung it net oan dy jinge dy mei hiarren forkearden, dat de ridder up de junge grevinne foreale wier; huwoldy der ûnder enoar nu ek wol oer praetten, it wier alhiel tafallich dat hiu der sels efter kaem.

Up en moarntid do Genoveva, lik as hiu alle dagen wend wier to dwaen, en kuyerke makke in 'e tûn fen 't paleis, hearde se Golo, dy miende dat er alhiel allinne wier end 't nimmen him hearde, siungen. Hy sung en sang, hwerin er up en weamoedige tean biskreaw hwet er in him umging, end hiu waerd kel, hiu stoe forbawerearre end dieppe droefheid oermastere hir, do hiu in dat lieth hir namme hearde, do hiu fornaem dat se it wit wier fen de ûnheilige lôge, dy him fortarde, him, dy sin plicht it wier hir for elts oar to biskirmjen. Fen dy tid of woe it deugdsomme frouminske him mar selde mear siean, end it wier allinne as wichtige saken it easken, dat hiu 't talitte woe, dat er by hir kaem; end den makke se altdat dat er fen hir tsienstfrowen by wieren.

In en kastiel, net fir fen it paleis fen Andernach, der wenne en edelfrou, de widduw fen en baron, dy sa lang as ridder Golo yet net mündich wier, sin foud west hie, end oan hwa, der de baron stoar do de junge Golo yet mar en bern wier, letter it foudyskip kumd wier. Hiu hiette Mathilde. In hir tid hie hiu en thige tsjep frouminske west, sa 't er by de bult um hir stikken; mar de jierren hieden al lang en great diel fen hir tsjeppens weirave, end hieden hir listigens der for in 't plak jown. Huwol ald end net moai mear, hiu wier do fulle gikker as in 't best fen hir junkheid. As der en fieling, dy net in selssucht wortele, for eat ef immen in hir hert wenne, it wier for hir hertlapke, hir Golo, dy se lieaf hie mear as en egen bern, as dat mûglik wier. En earst bitûft frouminske, thruchleard in alle liepe kinsten fen dy tid, wist hiu hu 't hiu 't ha moast, dat de pil dy hiu for hir slachtoffer klear hie, festheakke in 't flesk; hiu koe hir proai aeikje end flaye, wilt hiu 't forsiûn hie up sin fordjer. Suk ien wier it, dy up en lang bisik oan 't hof fen Genoveva kaem: it wier lik as de wulf end it laem in ien hok, sa min pasten dy twa by mankoarren.

De wulken fen droefheid, dy der him forteande up 'e foarhulle fen hir lieave Golo, wier it earste der hir each up foel; it oarde wier de thwang, dy de deugdsumme forstinne hir sels uplei, as ridder Golo mei hir in 't selskip wier. For sa'n slim frouminske as hiu wier koe 't net lang en geheim bliuwe hwet hjir geande wier; thruch flaeikjen end ore kinstmiddeltsjes slagge hiu der in earst fen de ridder to witen to kummen, hwet er in sin hert for it jung wif fen sin hear umging,

end do fen Genoveva, dat hiu der mei bikend wier.

»End nu,» sei ridder Golo, do er hir alles forhelle hie, »der sit oars neat for my up, ik moat de flecht nimme ef ik moat stjerre.»

»De flecht nimme ef stjerre!» sei it slimme wif, mei en spothaftich glimke; »dat hoeft net ien fen beiden. Lit it ding mar oan my oer.»

»Ik scil min man mei de fielings fen ridder Golo bikend meitsje,» sei de skienne Genoveva en hortsje letter tsjin hir; »ik mei nin geheimen hadde for de hear fen min hert end min libben: hy moat alles wite.»

»Fy né!» sei it ûndogensk wif, »suk eat moatte jy net bigjinne. Scoeden jy hadde wolle dat mîn earme junge thruch de greve in sin nidigens deid waerd? Né, dat kinne jy doch net oer juw hert bringe.» End sadwaende wist hiu de sefte Genoveva oer to heljen um it gefal for hir man geheim to halden.

End sa lik as en njirre in 't gers, ef earder as en slang twisken 'e blummen, fortoeve dit goddelease wif in 't paleis fen Andernach. Fen dy tid of makke hiu alderhande plannen end brûkte se alderhande kinsten um de lieafde fen 'e grevinne fen hir efteman of to lieden end dy oer to bringen up hir friûnd, ridder Golo fen Drachenfels; mar al hir plannen mislearren, end fen al hir gemiene streken hie se neat oars as skande. De ûnskildigens end reinens fen herte fen de skienne Genoveva wieren hir beste biskirmers; hiu libbe in alle deugd end ear; hiu gîng sûnder of to dwalen it riuchte paed, um 't hiu net wist dat er en oar bistoe. Umdoch die de baronnesse hir uterste best, um to meitsjen dat hiu

de forlieafde tael fen hir ridder oanhearde; umdoch prisge se sin eabelens, sin tsjeppens, sin friëndlikens; hwet hiu ek die end hu 't hiu ek flaeike, it hulp neat; it die allegearre allike min fortuten by it deugdsumme wif, dy hiu sa graech hir slachtoffer meitsje woe. Hiu makke likwol hir meiplichtige end minner, hwent dat wier Golo in died wurden, net bikend mei it wegerjen fen 'e grevinne end mei de nederlagen, dy se ûnderfûn hie, mar hiu wist it sa oan to lidzen, dat er jimmer de hoop bihalde, dat eindlings hir goddelease plannen slagje scoeden. Sa gingen de dingen en hortsje hiar gung.

Under de geringste tsienners fen 't kastiel wier der ien dy hiette Dragonen, en man dy in alles buppe sin lege steat forheven wier. De grevinne halde en boel fen him, thruch dat er jimmer sin best sa die, end hiu achte him um sin kennisse fen de wrald end al hwet er bifetteth, minsken end saken. It wier sin greateste plesier dat er hir de moaiste ruker jaen koe, lik as er der ek up út wier um hir de moaiste fugels út it busk to bringen, towile 't de edelfrowe sin jesten altid friëndlik oannaem end him wakker der um prisge, um 't hiu wist dat hwet er die, hu'n nederich man er oars wier, it forthkaem út en upriucht hert, út en hert dat mei de frumste iver oan hir end hir man forbûn wier. Sa barde 't ris do disse nummele man up en iere moarn in 'e tûn fen 't paleis to set wier um en ruker for sin frou to meitsjen, dat er en gearsprek kaem to hearren twiske de baronesse Mathilde end ridder Golo, hwerût him sa fulle dûdlik waerd oangeande it forried dat dy twa pligen tsjin sin frowe dat him de grise oer 'e growe ging. Sûnder en amery him to bisinnen socht er Ge-

noveva up end telde hir alles, hwet er heard hie. It eale wif stie forslein fen 't jinge se hearde; mar hiu wier to goedlik um sels fen hiar fyanden it queade to leawen: by fjirder neithinken thocht hiu dat Dragonen it licht forkeard heard hie, end dat hia mûlk oer hiel hwet oars praet hieden, end dat er in sin iver for hir der en forkearde ûtlidzing oan jown hie. Dat die dat hiu hir net fjirder mei dy saek bimoeide; hiu stiurde Mathilde net fen 't hof wei end likemin forbease Golo dat er langer in hir bywêsen forskinde; mar hiu koe net neilitte hir hwet koel to halden tsjin de earste dat hiu oars nea net wend west hie; end tsjin-oer 'e leste halde hiu hir sa up en ofstand, end de inkelde keren dat hiu him sprekke moast den ging it mei sa'n deftigens, dat er fen sels wol mear up en ofstand fen hir bliuwe moast. En godleas minske is al eangstich as nimmen him neisit, hufulle to mear moat er in him umgean as er wit dat sin quea ûntditzten is? Sa wier 't mei Golo end de ald ûndogensk baronesse. Hia hieden dalik en quea each up Dragonen. Der de oergung fen dwase min ta dulle haet mar um en stap to dwaen is, sa wieren de grevinne end hir trowe tsienstman al skielik ta en hastige ûndergung doemd, end eltze plan, dat toleurstelde spitigens end fornedere queawilligens útthinke koe, waerd up proppen set um hiar gruwlik wit to birikken.

Greve Siegfried, dy neat nin erch der in hie hwet gefaer as sin lieave wif drige noch hwet gemiene planen as der tsjin sin egen rest end luk smeid waerden, wûn ûnderwilens swide rum end ere in 'e strid jin de miene fyand fen 't Kristendum. By de greate oerwin-

ning fen Tours, hwer de macht fen 'e Saracenen, lik as en stik rotze ûnder 'e smids foarhammer, thruch Karel Martel (*) foplettere wier, hie Siegfried mei foar-oan west. Um sin diapperens end oerlijs up dy dei hie de bifelhabber him iepentlik prisge end it hiel leger spriek fen him. En wûnde fen en pik, dy er in 't gesucht krige, die likwol dat er net lang in 't field blitwe koe, end sin betterskip waerd danich tsjinwirke thruch dat Genoveva suver neat fen hir hearre liet, dat er sa net wend wier: in en jier lik-enoch hied er doch nin tiding fen hir hawn. Nacht en dei thocht er um hir end um hir mar allinne; sin siele wier ful fen bikummernisse for hir wolwêsen; dat hiu him ea ûntrou wirde koe, dat kaem net by him up. De ûnsikerheid fen 't jinge der doch mei hîr bard wêse muchte, koed er net langer ûtstean, end wilt er dus handle waerd oer de frede, stiurde er en bitroude bode, de ridder fen Rheingrafenstein, nei Andernach, um biskie to heljen hu 't mei sin biminde wif stie.

It wier en moye simmerjûnd, de roeken sochten hiar nesten up, de siungfugels lieten hiar jûndlieth hearre, it imerke pipe sin ofskied oan 'e dei, end de tere blummen, dy for de nachtdawe hiar tsielken thicht dwane, stieden in hiar moaiste prunk, as um yet en pea of to bidden fen 'e ûndergeande sinne, do Genoveva trurich, mar doch ek upgerumd, — as upgerumdens end trurigens up 't selde amery in ien hert birstean kinne — allinne in hir prieel siet, oan 'e igge fen 'e machtige rivier, de skienne Rîn. De deis wier

(*) *Martel* bitsiuth hammer.

de bode fen hir man oankumd; end hir siel wier ful fen de meast tsjinstridige fielings. Thruich hir lieafde for him thoct hiu hir binaud oer sin wunden end stelde se him hir foar as de dead neiby; wilt hir hert sloech fen niu by it nye biwis, dat hiu thruich disse seinding wer krige hie, dat er, hwet er ek barde, doch altid ful lieafde um hir thocte. Hiu hie net lang der sa sitten, do se in hir ienlikens steurd waerd thruich de swiere tred fen en manminske. En amery letter hearde end fielde hiu sin hiette asem oan hir wang, sa thicht wier er by hir. Kel end ûtdien sloech hiu hir eagen up, end hir eangste wier net minder as hir forwûndering do se ridder Golo fen Drachenfels for hir seach. Hiu hoefde hir net to bithinken um to witen, hwet hiu dwaen scoe, hiu fleach oereind end mei 't hiu hir ûnbeskamme forsiker tobek threaw make hiu hir ré um forth to gean. Mar dat woe ridder Golo um noch sa fulle net lye; hy hie him al to diep in 'e skild jown: sin ere, né, sin libben sels hinge der oan: hy hie alles up it spil set — it wier libben ef dea mei him up dat eagenblik. Mei 't de grevinne him foarby scoe, utere'er en mannich ûnforsteanbere wurden end sprung twiske hir end de ingung fen 'e simmerhutte.

»Ellendich tsierl!» rop Genoveva, read fen skamte end nidigens: »ellendich tsierl! hwet wolle jy? Wolle jy hir to live, dy 't jy sward hadde to biskirmjen end to fordigenjen tsjin eltze fyand? Scoeden jy 't wif fen juw friûnd quea wolle end hiar ûntearje, dy er mei 't measte fortrowen oan ju oerjown heth? Forth, ellendich minske! forth! end lit my thruich nei 't paleis ta!»

De forrieder liet him likwol net bang meitsje fen de

weardichheid der ûnskild ef fen de kreftige tael der deugd. Hy wier to fir gien um tobek to tsiean; mei nu werum to keren scoed er 't fordjer in 'e mule rinne; tominsten sa redenearre er in him sels. Ging er forth sa 't er bigûn wier, licht wûn er 't spil; ging er to-rech, den moast er mar up dea rekkenje.

»Der is neat oan to dwaen,» seide er, wilt er de earmen um 'e grevinne hinne slaen woe, end sin eagen flikkeren fen 't fiûr in sin binnenste; »jy moatte mines wêse. Wolle jy? Wolle jy?»

»Nè, nimmer!» gûlde hiu; »help! help!»

Hir gulen wier net umdoch; hwent de man, dy der de oersaek fen wier, wier al siûn wurden. Dragones, de trowe Dragones, jimmer in noed oer sin biminde frowe, wier in 'e amery oan hir side. Hy hie siûn dat hear Golo in 'e simmerhutte gien wier, wilt er in 'e tûn oan 't wirk wier, end hy wier him stiltsjes efternei slûpt um by der hand to wêsen as de grevinne him nedich hie."

»Lit de grevinne los, skarlûn, dyste biste, of ik scil dy dalik dea dwaen!» balte er tsjin Golo, mei en forheftich lûd. »Ha nin sorch, min frowe!» spriek er tsjin Genoveva, up 'e friûndlikste tean, »mei min libben stean ik borch for ju."

»Gemiene slaef, hjir wei!» gûlde de woedende forrieder, mei 't er sin swird ûthelle, end en raem die up sin oanfaller.

»Dy 't seith!» gûlde Dragones wer, wilt er up sin bar en deadlike útfal up de ridder die.

Genoveva foel fen hir sels up 'e grûnd del by 't gefucht dat nu en bigin naem.

»Help! help!» gûlde de baronesse Mathilde, dy efter en buskje up 'e loer stien hie um to siean hwet útwirking as de ridders oanfal up Genoveva hir ere hadde scoe. »Help! help! help!»

De alde Adam, de tûnman, mei en stikmannich wachten fen 't paleis wieren skielik by der hand.

»Fetje dy gemiene dogeneat!» sei it goddelease wif, mei 't se up Dragones wisde. »Fetje him! fetje him! It is sin doel um de greve, jinme here, for iwich en skandekroan up to setten, end wier de edele ridder Golo der net tidich up oan kumd, it hie al fulbrocht west mei it wif, dat hir al alhiel oan him oerjown hie; end, siuch; hy hêth it sels weage it swird út to heljen jin sin oerman! Wier der ea en slaef dy suk eat dwaen dorst?»

It hulp neat hwet de ûnlukkige Dragones ek sidze mucht um him fen skild fry to sprekken; hwent hwa scoe en gemiene teint earder leawe as en edele ridder, dy butendat yet it heechste fortrowen fen sin hear hie, end as en edele frowe, sin friûndinne? Wis nimmen dy mei hiarren in stand allik wier end fuller minder dus dy fir ûnder hiar stieden. End de grevinne, dy allinne sin ûnskildigens fordigene hadde koe, wier alhiel fen hir sels nei hir keamer brocht. Up sin bidden end forsikerjen waerd nin acht slein, ef tsiennen allinne um sin skild in de eagen fen de liu, dy him finzen namen yet slimmer to meitsjen. Hy waerd sûnder widers nei 't paleis sleept end in de tsiusterste tsjerker upsletten. Um oan dy biskildigingen yet mear skin fen wierheid to jaen, waerd der en wacht steld foar de keamer fen de grevinne, bisteande út ridder

Golo end feinten fen de baronesse Mathilde, end de skandelikste forhalen um de ere fen 't eabele frouminske to bigriemen waerden der útstruid, wilt hiu sels thruch dy gruwlike oanfal up hir deugd in en swiere sieachtme foel.

Mar dat wier yet net alles. De dogeneaten gingen hinne end praktisearren end skrift by enoar, der in stie dat it fen Dragones selm upmakke end ûnderteikene wier end der er in bikende dat er in en skandelijke gemienskip mei de grevinne libbe hie; end um to foarkommen dat er him ea mûndling by de greve fordigenje scoe kinne, waard er thruch forgift um hals brocht, dat de baronesse sels klearmakke hie. Dit bikentenis-brief, mei de handteikening fen ridder Golo bikreftige, waard nei 't kamp fen Tours stiurd, end de ridder fen Rheingrafenstein, dy krekt um disse tid to Andernach kumd wier, waard mei it oerbringen der fen oan sin here, de greve Siegfried, bilestige. Underwiles waard de ûnskildige Genoveva as en finzene in hir keamer upsletten halden, wilt der nimmen fen hiar tsienners, dy ienichsins up hir hand like to wesen, by hir talitten waerd, unt sa lang as der en andwird fen hir efteman kumd wese scoe.

In dy iensumme upsluting, delbûgd fen droefheid, sûnder hope — hwent hiu wier to witen kummen dat Dragones dea wier end hwet skildbikentenis as er dien hie — dat hiu ea forlost wurde scoe, brocht hiu en jonge soan, en fixe boai to wrald, de earste frucht fen hir ûnlukkich huwlik. It wier alhiel it evenbîld fen de greve; de eagen, it ûtsicht, it hier, de kleur, it wier allegearre sines, end nimmen, dy it bern mar

efkes seach, koe twivelje fen hwa dat bern wier, sa fulle hie 't fen 'e heit. Mar it ûndogenske twatal, Golo end Mathilde, dat forblinde wier thruch hiar egen godleasens, bisleat um krekt disse umstandichheid to bruken um sa fulle to wisser de earme grevinne for goed in 't ûngeluk to bringen. It bern waerd doopt mei de nammen fen Schmerzenreich (rik oan smerte), um 't it in ellinde up 'e wrald kumd wier end bistind like um mei lyen thruch 't libben to tsiean. Foar 't it pand fen sin lieafde yet en moanne ald wier, kaem der en bode mei it boadskip dat de greve up wei wier nei Andernach end dat er mei en mïnnich dagen oankumme scoe, end mei orders um alles for sin kummen klear to meitsjen. Up 'e stelde tid kaem er oan.

In en deftige gearkumste fen al de lienmannen fen 't greefskip, dy Siegfried for dy gelegentheid byien ruppen hie, stie Golo fen Drachenfels up as de oan-klager fen de grevinne Genoveva. Hy biskildige hir fen ûntrowe niunken hir efteman, end hy swarde der up dat hir lieaf bern de frucht wier fen hir skandelike umgung mei de forstoarne Dragones. Hy bea oan um sin oanklachte to bewisen thruch en kamp up libben ef dead in en twageflucht mei elts end ien, dy it hert hadde scoe um der jin up to kummen end de fordiging fen it forfulge frouminske up him to nimmen.

Bleek, swyend end droevich siet der de skienne Genoveva foar hir riuchters end hearde de gemiene biskildiging, dy der tsjin hir útbrocht waerd. Do hiu upstean ging um der up to anderjen, bijoech hir al hir kreft end hiu sakke rûndgear 'in swime up 'e

gründ del. Skielik krige hiu likwol hir bisinning wer end it forhear ging sin gung.

»Genoveva fen Brabând!» spriek de heraut fen 't hof up 'e kalde, kleare tean fen ûnforskilligens, sa islik to hearren for en biskildige, dy den earst fieth hu forlitten as er is, — »Genoveva fen Brabând!» hadde jy nin kampfuchter um de saek for ju up to nimmen? As jy ien hadde, neam him; it hof wachteth up juw andwird.”

En dieppe stilte hearske der in 'e gearkumste for ienige eagenblikken. De grevinne slotch en biddend each up de ring fen edelen um hir hinne, mar nin tastimpende loaits biandere hirres, end hir andwird bistie mar allinne derin, dat hiu suchte end de eagen foardel sloech.

De heraut die for de twade kear deselde frage, mei it selde gefulch. For de thredde end leste kear klunk it yet ris: »Genoveva fen Brabând! hadde jy nin kampfuchter um de saek for ju up to nimmen?”

»Ja wol!» andere en swier lûd efter út 'e heap, nei yet en hortsje, do de riuchters hiar rémakken um it funnis oer hir út to sprekken as oer en misdediger, doemd thruch biskikking fen 'e himel.

»Kum up!» rop de heraut.

»Hjirre!» klunk de stim.

En skreau fen blidskip klunk thruch it hof do de junge, diappere ridder fen Rheingrafenstein út 'e ring fen edelen foar den dei kaem end sin iseren want up 'e gründ delsmiet.

»Du!» rop Golo; »du!» end de forrieder, net by machte um it biditzen to halden hu danich er fen sin

stik wier, biet him sels up 'e lippen, dat it bloed der ût sprung.

»Ik wol stride for de ûnskild fen de skienne grevinne Genoveva,” rop hir diappere kampfiuchter, »ja, stride up libben en dead, wol ik. Kum forth, forrieder, nei de kamppleats!”

»God biskirm it riucht!” spriek de heraut up en threftige tean.

»Moarnier de kamp,” sei Siegfried; »God biskirm it riucht!”

Dermei gîng de forsamling for dy dei ût mankoar.

De moarn kaem; de kamppleats waerd inriuchte; it hof wier byienkummen; de fieldmaerskalken end hiar feinten wieren in fulle wapenrissing. It teiken waerd jown, it stridpark waerd iepenset, end de kampfiuchters kamen up. Wer en teiken waerd er jown, end it gefiucht bigûn. De strid durre lang end it bloed streamde oan beide kanten; mar God biskirme net it riucht, sa 't like, hwent de kamp eindge mei de dead fen de edele ridder fen Rheingrafenstein. In sin ivrigens um de forrieder Golo goed to reitsjen hied er him al to fulle bleat jown for de wisse hand fen sin tsjin-party, end wilt er it minste erch der in hie rekke him it swird fen Golo in 't hert.

»Du hest oerwûn, mar 't is de oerwinning fen 'e hel,” sei de diappere jungfeint, do Golo neyer kaem um him de deadstek to jaen. »De oerwinning fen 'e hel,” hikke er yet wilt sin leste bloed oer 't stridpark weirûn, end hy sunk del um nea wer up to stean up disse ierde.

It hof hie nu nin kar mear, hu graech as 't ek de grevinne sparje woe, as de skildige to foroardielen.

De grevinne Genoveva wier skildich forklearre oan de swiere misdied, dy hir to leste lein wier, end tagelik ûntset fen hir hege rang end ta de freeslikste deadstraffe doemd. Oer hir ûnskildich bern waerd ek it selde funnis ûtsprizen. It waerd oan de greve oerlitten um to sidzèn hukker soarte fen straf as hiu lye scoe, lik as ek hunear dy ûtfierd wirde scoe; mar dy liet it oer oan de forrieder Golo, dy sunt dit gefal sin greateste friûnd end sin ienichste fortroweling wurden wier.

Mar it like dy divelske baronesse Mathilde net goed ta dat de ûtfiering fen de straffe oan Golo oerlitten waerd; hwent hiu miende mirken to hebben dat it by wilen him wol hwet to thige moeide, dat er safulle part hie in 't wirk um it ûnskildige frouminske in 't ûnk to bringen, um en ding, der de feilichheid fen hiar beiden fen ofhung, bitroud to wêsen. Hiu sei derum dat hiu him de pinlike fieling bisparje woe, dy er oan dy ûtfiering forbûn wêse scoe end dy alsa sels up hir nimme; end Golo, dy se alhiel in hir macht hie, hie nin kar, mar moast him willich nei hir skikke. Dalik gîng se der ta oer um it plan, dat se makke hie, in wirking to bringen — um de kroan to setten up hir helske ûtfindsels. Twa moardners, der hiu wol mear dwaen mei hawn hie, krigen de lest um de ûnlukkige Genoveva um hals to bringen. For de ûtfiering waerd hiarren oanwisd it ienlikste end tsiusterste plak in it busk fen Ardennes dat him dytids alhiel oan Andernach ta ûtstriek. Um middernacht moast de moard

pleats ha end ta 'n biwis dat er wol fulbrocht wier moasten de keardels oan de baronesse de tungen bringe fen. de junge skienne grevinne end hir ûnnosel lits bern.

Wpœst rûsde de wind thruch it thorre leaf fen de thruch enoar woexene beammen end skudde de ald-faders fen 't wald krekt as hiar swiere koppen sa'n lichte simmertinte wieren; de gliere blixem skeat dwars thruch de swarte luft end boarre nu end den thruch 't thichte blodforwulft, do de earne Genoveva, wilt hiu de helplease sprût fen hir eftelieafde, as wier 't for de leste kear dat hiu him umearmkje muchte, oan hir hert threaw, up 'e griene seadden delknibbele end hir tsjeppe hulle foardelbûgde um de deadlike slach to ûntfangen, der ien fen de twa skarlunen, dy it up hiar numd hieden hir dead to dwaen, sin swird al ta upheft hie. De ore tsierl die war um hir it boaike út 'e handen to skûrren.

It earne wif gûlde it út end rop: »Och, lit my yet ienkear min berntsje patje ear 't ik stjer.»

De moardner liet it bern los end hiu parte end streake de litze sa 't mar en men, dy de dead for eagen heth, dwaen kin. Do joech se it oan de tsierl oer end sei:

»Nu bin 'k klear, slach ta mar!»

It brede, gledde swird glum in it liacht fen 'e blixem wilt de moardner it mei en redde swung um 'e hulle swaeide um to mear fasie oan 'e slach to jaen; mar ear 't it delkaem kaem út it thichte beamte en pil wei fleanen end thruchboarre him it hert, dat er dead up 'e grûnd delthrusele. Up it selde eagenblik kaem de alde

Adam, de tûnupsichter fen 't paleis, mei en ore flits
 up sîn bôge to foarskin end gîng riucht út up de ore
 sierl oan, dy it bern fen Genoveva hie.

»Forweech dy net — net en stap fen din plak — ef
 du bist ek en lik,» gûlde de alde man. — »Hark end
 duch hwet ik sids, den scil 'k dy in 't libben sparje,
 huwöl it egentlik sûnde is, dat ik dy net delsciet. Jow
 my it bern oer.»

De dogeneat, dy ûntsettende kel wurden wier end al
 up 'e flecht tsiean woe, bleaw in ienen stil stean; hy
 trille oer al sîn lea, hwent hy seach dat it de ald man
 wol thinken wier. Hy liet him it bern ofnimme.

»Stean up, mîn edele frowe,» spriek de alde Adam,
 »stean up, mîn goede frowe, stean up! Juw libben is
 feilich. Hjir is juw lieave boai; God sy mei ju end
 him!»

De lieafhabbende mem mucht hir berntsje wer oan
 hir borst thriuwe. Hwa kin 't him foarstelle hu'n sil-
 ligens as hir hert thruchkrung, hu great hir blidskip
 wier?

»End nu,» sei de ald man, mei 't er him nei de
 moardner ta kearde, »du moatst mei my torech nei 't
 paleis; mar du moatste my earst swarre, by alles
 hwetste heilich haldste, datste dwaen scitte krekt sa
 't ik dy hiet en my nimmer oan immen forriede.»

De eed waerd dien: de dogeneat scoe sîn egen mem
 um 't libben brocht hadde as er dernei sines bi-
 halde koe.

»Gean nu hinne, mîn frou,» sei de ald man sunich,
 wilt greate triennen him oer de bleke rimpelige wan-
 gen rollen; »gean nu hinne, mîn frou, end sy God

mei ju. Hy dy de profeet in 'e wildernisse fiedde, scil ek ju in 'e need net forlitte. Ik kin net mear for ju dwaen; farwol!"

Genoveva umearme hir alde friûnd end gîng forth; hiu wier ringen fordwûn in 't tsiustere doalhof fên 't thichte busk. Adam end de moardner stoepen up nei 't paleis. Ear 't dy leste nei sin hearskip, de baronesse ta gîng, moast er earst mei Adam nei dy sin wente, end krige der de tung fên en skiep end fên en lamke, dy er de oerdeis derfor slachte hie.

»Nim disse mei," sei de tûnupsichter; »end sels as din hearskip sa wis wier as hiu godleas is, den scoe se yet it ûnderskied net merke twiske disse end de tungen fên de slachtoffers fên hir ûndogenskheid. Hjir heste en riklike bileanning" — sei er fjirder, mei 't er him sin sparpot oerjoech — »alles hwet ik upgarre hie, jow ik dy; mar de himel scil my wer seinje end ik scil nin rou habbe oer min dwaen. Mar think er um datste swigeste, ef, hu ald as ik ek bin, din libben is nin bean wirdich."

De dogeneat gîng nei de baronesse ta end brocht hir de teikens dat er oan hir bifel fuldien hie. Hy koe maklik en forhaeltsje bithinke um hir de dead fên sin makker to forklearjen. Hiu ûntfung him mei en divelske wille, end bileanne him oer 'e miette riklik for de died, dy er ûtfierd hiette to hebben.

De ore moarns waerd Siegfried bikend makke mei it lot, dat sin junge frou ûndergien hie, end fên dy ure of kaem der nin glimke mear up sin antlit. Sin gewisse pinige him for sin wredens; mar hy hie ek en flau fiel der fên, huwol er oars fên 't tsjindiel oer-

tsiuge miende to wêsen, dat Genoveva ûnskildich wier. Hy hie forthoan rest ef frede, end nacht end dei hied er de slachtoffers fen sîn hastige wraeksiuchte foar sin eagen. Butendat waerd er nachts in 'e sliep forsteurd thruch de forskining fen en spoekhaftige gedaente. It wier de geast fen de formoarde Dragones, dy in 'e dieppe stilde fen 'e nacht jimmer oan sin bedsté stie end mei en langsum, grefhaftich lûd him forsikere dat hy ek ûnskildich wier oan de misdied, der er for stoarn wier. De greve waerd by de dei bleker end meagerder; hy like alhiel to forquinen, end elts thoct dat sin libben net lang mear dûrje scoe. It bistiûr fen 't greefskip liet er alhiel oan de forrieder Golo oer; end de falske end earsiuchtige baronesse regearre sin hof end sin land mei ûnbipealle macht. Sa ging der en lang, en trurich jier foarby.

It wier de moarns fen nyjier; de bergen end de dallen wieren mei snie oerditzen; de beken end de litze rivieren wieren bifersen; de ierde laei as in keatlingen festklunken fen 'e winter — de machtige Rhin allinne brûsde fry end frank der hinne. Lange isjukels hungen by de neakene tuken fen 'e beammen in 't busk del; de litze healfhungere fugeltsjes sieten bibberjend fen 'e kealt up hiar bledlease tuken ef fleagen skruten up 'e wenpleatsen der minsken ta um hiar frydum end libben to weagjen for en bekful iten ef for en bitsje lyte tsjin de strangens fen 't waer. It wier butenwenstige kald, mar doch oan 't hof fen Andernach wier 't ful fleur end biweginge.

Hwet wier der den to reddend? — De greve fen Andernach hie to lange lesten de swiersettigens, dy sunt

de foroardieling end de dead fen sin eren sa thige be-
minde wif sin herte biset hie, ofskudde, end hy hie nu
in ienen it bislût numd, um, lik as er fen to foren
altid wend west hie, him ris thige to formeitsjen mei
de jacht. Ut elts herne fen it paleis kamen der feinten
en tsienstmannen upsetten fen top ta teil ûtrisse ta 't
spil, dat oangean scoe; fen alle kanten hearde me it
traepjen end slaen end wringsjen fen hînsers; út doar-
ren end porten forkrungen mankoar foetgungers um elk
foar de ore mar earst by 't busk to kummen; de jacht-
hûnden, dy in lang net brûkt wieren, bilen end blaffen
um best end sprungen end dieden, hu 't de feint, dy
se festhalde, ek rop end kibbe end it tou oanskûrde ef mei
de swipe hiarren oer de ribben striek, — sa blid wie-
ren se dat hia ris it busk in scoeden. Minske end bist
— hînsers, hûnden end jagers — alles forteande in sin
biwegings end antlit neat as blidskip. Hear Golo fen
Drachenfels allinne wier stil end trurich, end sin mak-
ker in 't quea, de baronnesse Mathilde wier sa near
dat. De ridder ried nest de greve, dy dy moarns sa
fleurich der útseach, dat de tsiustere wulken, dy him
en ful jier lang oer 't moed hungen hie, for goed for-
dwûn like end er mei de selde wille oan 't jachtfor-
meits like diel to nimmen as er aleren dat wend wier,
do frede end luk yet bistindich sin selskip wieren.
Hwer kaem dy fororinge út forth? — Hark!

Up it selde eagenblik do it ald jier gearrûn mei 't
nye, in de dieppe stillens fen middernacht hie wer de
geast fen 'e formoarde Dragones sin wenstige plak oan
Siegfried sin bedsté innumd end him oanspritzen mei
disse wurden.

»Gean up 'e jacht moarnier,» spriek de geast, »gean, krekt sa 't jy eren it wend wieren. Noegje riddér Golo fen Drachenfels ek mei to gean. Hald de wacht oer de baronesse Mathilde. Harkje nei min sidzen, end de jûnd scil net kumme sûnder ju luk mei to bringen; harkje der net nei, end jy scille forgean thruch juw sûnde. Ik kum fen en wrekjende God; der moat riucht dien wirde oan de forrieder; de wrake fen 'e Himel scil oer de moardner kumme, hwent hwa minskebloed forjiet, dy sin bloed scil fen minskehanden forgetten wirde. Farwol!»

It skinsel fordwûn in 'e thinne luft mei 't sin leste wird weistoar in 't ear fen 'e greve.

»Farwol! farwol!» klunk yet de echo in 'e tsiustere nacht.

Forth, forth ging it, oer bou end oer greide, oer hichten end lichten, oer is end oer snie, thruch streammen end rinwiet, thruch struken end beamte; end »tra li ra ra» klunk it jachtfluitsje, end frolik jûchen de jagers, end forth, forth, riuchtût end riucht oan gîng de blide stoet. De moarnsinne skinde fleurich oer de wei, end elts hert wier lukkich. Né, der wier ien en proai fen alle divels út 'e hel, end dat de jacht sels net upfrolkje koe; it wier dat fen Golo. En foarfieling fen en great gefaer, dat him drige, like sin siele del to drûkken ta de diepste diepte fen wroeginge end wanhope. Hy spriek net, hy lake net, — hy wier alhiel wei in sin egen sumbere thinzen, end hy seach net ienris it frolike, fleurige geduch um him hinne.

Ringjen wier it wald birikt, de stoet stelde him in

jachtorder, en wite hinde sprung up foar de troep. In ienen waerden de hûnden loslitten, end tu-tera-tu klun-ken de jachthoarns; de jagers roppen end gûlden, de hînsers wrinsgen, end it jachtformeits gîng oan, niuful, thîge niuful.

»Foarût, mannen! foarût!» rop de greve ful fen wille; »foarût, mannen! foarût!».

»Tra la li ra la!» gierden de jachtfluitsjes fen alle kanten; »tra la li ra la!» end

Earst up en rin, den up en jei, as fleande
Net oars allik en hasse-windhûnd, geande,
Um 't lekkre bout 't einminjen ta sin proai,

skeaten de dertene hînsers foarût, end oan 't jûchjen fen 'e ruters end oan 't biljen fen 'e hûnden wier nin eind.

Mar de malk-wite hinde wier redder as hia allegearre; hûnden, ruters, hinders allegearre moasten, nei en for-heftige reed, it tsjin hir sitte litte, bihalven de greve end sin neiste jachtmakker, de sumbere ridder Golo; hiâ mei hiar beiden halden de jacht mar ful.

»Nu biste finzen!» rop de greve, mei 't er it moaye bist neyer skeat. »Der giet er, hear Golo!»

Hy swung sin jachtflitze wilt er spriek, end it wapen fleach skamperjend fen siden by it bist lans; en lange streek fen bloed biwisde dat it forwûnde wier; mar it wier lukkich net slim oankumd. In 't selde amery wier de hinde fordwûn in 'e struken.

»Hurrah! hurrah!» rop de hitzige jager, »nu is hîu uses!»

Wilst er dy wurden ûtspriek joech er sin wasemjend hors de sporen, end fleach thruch it beamtegûd dat him

fen sin proai skaette. En moai greate iepene rumte forteande him oan sin each; it wier as er it paradys foar him hie. Hy ried forth it bloedrige spoar efternei dat it forwûnde dier neilitten hie.

»Barmhertige Himel!» rop er lûd, krekt as wier er kel wurden, tobeklukende. »Hwet siuch ik hjir? Kum hjirre, Golo! kum hjirre! Gau! gau!»

Sin selskipsman kaem likwol mar langsum der oan riden, end togearre neyeren se nu itjinge de greve dy rup fen forwûndering uterjen dien hie. Wol mucht er him forwûnderje. Der hieden jy en frouminske fen en alhiel butenwenstige skienheid, sa goed as spierneaken, mar alhiel biditzen thruch it machtige busk lang blunt hier, dat hiu up 'e hulle hie end in swiere krullen by hir del foel. It nuwere minske laei up hir iene knihbel end wier to set um it bloed to stuitjen, dat de hinde út 'e wûnde rûn, wilst en lieaf berntsje fen lik-enoch en jier, deun ûnder it skienne bist oan sin sefte uren to sugen laei, krekt as oars en bern oan 'e tate fen 'e mem. It selskip, dat hiu krige, kaem alhiel ûnforwachte, end sels hie it frouminske der yet nin ienris erch in, do de greve end sin selskipsman al by hir wieren, sa druk wier se dwaende mei it earme dier. Earst do it blieden uphalde, end hiu hir umkearde um hir bern en patsje to jaen, mirk hiu dat se net allinne wier.

»Goede God,» rop hiu in ienen, »goede God! red m'n bern! — m'n bern! m'n boaike!»

De oannimlike gedaente bûgde oer it laeitsjend bern-tsje, as en hin oer hir piken, as der buppe hiar in 'e luft him en hauk siean lit. Hir earste fieling wier

eangstme for 't libben fen hir litze, hir twade skante oer de tastand der hiu sels in wier.

»Frou, wés net éangstich,» sei de greve; »jy hoege for my nin frese to hebben. Hwa 't jy ek wése meye jy binne feilich. Mar wacht; bliuw efkes stean; siea sa!»

Mei 't er dat sei, smiet er sin mantel oer hir hinne end spriek do fjirder: »Siea sa, dek ju dermei ta, end lit my den ju in 't oansicht siean, dat grif wol thigetsjep wése moat, der it oan suk en skienne gedaente tahearh. Eangje for neat! Ik bin Siegfried, de greve fen Andernach, de hear fen dit wald end fen de landen hjir um hinne.»

»Hir mei de mantel to bidekken, dy de greve hir sa goedlik jown hie, — hir bern in hir earmen to ninnen, — up 'e greve oan to fleanen, — foar sin foetten del to fallen end him mei hir earmen to umfetjen, wier it wirk fen en amery tid.

»Min man! min man!» rop hiu.

»Goede God! mîn wif!» wier Siegfrieds ûtrup, end amper wier er fen sin binyinge bikumd as hy tilde hir oereind fen 'e grûnd, der se biswime up delfallen wier.

It wier indied de skienne Genoveva. For toalf lange moannen hie hiu end hir diûrleef berntsje bistien fen 'e malke fen 'e wite hinde, dy de oarsaek wier dat de greve hjir sin wif end bern fûnd; for toalf lange moannen, in 't hietste fen 'e simmer end in 't kaldst fen 'e winter, hieden hia nin ore wente hawn as 't wald; mar de strangens fen 't waer hie hiarren nin hinder dien, hwent de God der barmhertigens hie mei sin goedens hiar neilby west. Blid end

ful lieafde threaw de greve hiar beide oan sin borst, wilt er mei thanksidzinge oan 'e Himel hir de handen end up 't oanlit patte. De moye wite hinde, de ûnwi-tende oarsaek fen al dat er barde, sprung derten in 'e rûndte end streake end streelede, krekt allik as en tro-we hûnd, sin frou end it bern, wilt se nysgierrich de greve sin klean bisnûfde end nidich staette nei de forrieder Golo, dy alhiel biteutere it spil stie oan to siean.

De jachthoarn fen 'e greve hie de swide stoet fen sin fulgers byenoar ruppen end dy stoeden der allegearre swyend um it nuvere toniel hinne, man-nichien mei en trien in 't each, allegearre to heechste forwûndere. Elst end ien neamde 't en mirakel hwet hjir plak fûnd end wier fen oardiel dat de hand fen 'e Foarsieannichheid it sa bistiûrd hadde moast. Wilt hia der stoeden end hiar forwûndering to kennen joe-gen, stoep ridder Golo in 't midden fen 'e ring end spriek tsjin de greve:

»Min here!» seide er up en earnstige tean, lik as en minske in 'e ure fen sin dead; »min here, ik bin de skildige. Juw eabel end deugdsum wif is fry fen alle misdied.»

Hjirup died er en forhael fen alles hwet er wist fen sin ein forried end de divelske streken fen sin meihelp.

En rup fen forbasinge fulge up sin bikentenis.

»Ik wol graech min wandied mei min libben boetje,» sei er fjirder, »hwent it libben heth my al lang as en swier pak up 'e lea drûkt; sunt ik it quea bigien hab heth it neat as lest for my west. Jern wol 'k it oflidze end stjerre um ta rest to kummen.»

De greve end de skienne Genoveva, forselskippe fen de ganske trein fen jagers end hosliu, jûchjende end siungende as wieren se mal fen blidskip, gingen up wei nei 't paleis fen Andernach. Blid kaem hiar it stedfulk to miette, end by thusenden krungen um hiar hinne, jungen end alden, manliu end frouliu end litze bern, um hiar lieave frowe to forwolkumjen. Golo kaem ûnder en strange hoede efter de trein oan; hy waerd oerstialpe fen de forflukkingen end skeldwirden fen 't fulk, hwent de hiele storie wier hiar oankumst al foarûtrûn.

It wier de hiele wike feest thruch it gebied fen 'e greve ta fieringe fen dit lukkich gefal; end in 'e sted fen Andernach wier der nachts nin each, dat him hast sleat fen de oermiette fen blidens end wille.

De moarns nei de torechkomste fen Genoveva waerd de forrieder Golo forthbrocht end ta de dead doemd; de goddelease Mathilde, sîn meihelper ta de misdied, hie hir de nachts sels al um 't libben brocht: it luk fen it frouminkske, dy 't hiu hate, wier to great as dat hiu 't oansiean koë. En korte tid waerd de forrieder tastien um sîn sûnden to biechtjen, end sîn skildige hulle foel ûnder 't swird fen 'e boal, forflukt fen de hûnderden dy sîn straffe bywennen. De greve end grevinne libben lang end lukkich, end forstoren umtrint up 'e selde tid, de iene ald fen dagen, de ore eard as en heilige.

Der habbe jimme nu, Lésers! de storie fen Genoveva fen Brabând, dy iewen end iewen wearklang fûnd in 'e herten fen hiar dy lang al wei binne end dy hioed libje, end it licht yet finde scil in de herten fen hiar

dy berne wirde scille in iewen end iewen, dy yet kum-
me moatte.

En Sinte Klaes-sankje for de bern. (*)

'k Wit ien dei in 't jier,
Dy wint it sa fier,
Alteast nei it sin fen de measte bern,
Fen Snein end fen Sniûnd;
Hwent den kumt en friûnd
Mei lekkers, haest mear as er drage kin.

Hy reisgeth by nacht.
Meiskien dat de wacht
Him faek, as wy sliepten, wol riden seach,
Wol seach hu 'r, to peart,
Mei hirddravers-feart
Fen skoarstien up skoarstien der hinne teach.

Sin steek end sin tas,
De bûs fen sin jas,
End den yet en baelsek, dy 'r by him heth,
Der is marsepîn
End sukergûd in
End bortersgûd, bern! dat bigripst' sa net.

(*) De wise is dy fen No. 19 „Voorspellingen” út „*Ernst en Scherts*,” vier en twintig zangstukjes voor de Nederlandsche jeugd door G. J. Vos Az., Hoofdonderwijzer te Amsterdam, Amst. bij C. L. Brinkman, 1867.

Sin hinder it hea ,
 Noch hiower , noch brea ,
 Mar pipernût-daei end ek taei , as 't brekt ;
 End sa wirth 'it 'dier
 Wol glansich , mar — tier.
 En lekkerbek is 't up end út , dat sprekt.

Slacht Sint-ûn din koer
 By tiden ris oer ,
 Think den mar gerest , dat er 't ien ef 't oar
 In skoalle is ef thûs ,
 Net richtich , net plûs.
 End leaw my , de baes heth en fin gehoar.

De winsk , dat sin wei
 Oer 't hûs liede mei ,
 Is idel for koppige end loye bern.
 Derum duch din plicht ,
 Oars scoe men dy licht ,
 As oren blier laeitsje , wol skriemen siean. (*)
 Grou , Jan. 1870. C. W.

(*) De instiûrder fen herten thanksidzende for sin thige moai rîmke , bidde wy him al skielik ris wer de rîmpinne for ûs friske bern up to nimmen. Mei de útjefte fen en boekje mei sukke stikjes scoed er ûs litzen en greate deugd dwaen.

De Samler.

En dream.

'k Wier nei ûs Frislands haedsted giën ,
 End hwet 'k to dwaen hie , hie 'k der dien
 End scoe up hûs wer ta.
 't Wier simmer , 't waer wier sierlik moai ,
 End ik , ik waerd fen 't rinnenfloai :
 Me kin dat sa ris ha.

Alteast my naem do Evert beet ,
 End 'k joech my efter en stik hweet ,
 Hwer lans it stedpaed rint ,
 Mei ludd'rig' lea en bitsje del :
 Hjir hwet in 't skaed , den bin ik tel ,
 Sa thocht ik , wer presint.

Dus nei en kort mar goed birie'
 Laei ik sa lang as 'k woexen wie'
 Der up 'e foarhaed , in
 En bed fen skieppeklaver , och ,
 Hwet laei 'k der swiet ! — it hûg'th my noch
 As wier 't mar efkes lin. —

Ik wreaw en ierke hweet twa ût
 End stiek de kerlen in min snût ,
 Net um 't ik hunger hie ,
 Och né , 'k die 't sûnder erch ; ik leaw
 Sa ût 'e sleur : 't wier tidfordriuw ;
 Mien net dat 't gnujben wier.

Wilst muskjes, hûnderd wol in tel,
 Der hipp'len, tripp'len up en del,
 In 't lange stive strie,
 End tsjilpen, fuchten, pik up pik
 Elkoarren joegen, hwer oan ik
 Mîn aerdichheid sa hie,

Bifoelen eindlings my de lea,
 'k Rekke in 'e sliep end laei as dea
 End draemde dat en faem,
 En faem — hu moai — nea seach ik ien
 Sa tsjep, sa blier, sa froed, sa skien —
 Der stiltsjes by my kaem.

»Dei, beste friûnd!» sa spriek hiu my
 Blierhertich oan, »hea! find ik dy
 Hjir eft'r 'e hweet in 't grien?»
 »Ja," sei 'k, »ik ha nei sted ta west,
 'k Hie fen de hiette sinne lest
 End bin hwet lidzen gien."

»Kum 'k fly my 'n bitsje by dy del,"
 Sei hiu do' wer — end 'k wirdde kjel
 Do hiu dy wurden sei,
 Hwent, och, sa'n ingelhaftich bild
 Dat sa min hert end sinnen strielth
 Haw ik net lieafst sa nei.

Mar mei en wip it fanke lei
 Nest my in 't grien, mîn leave sei,
 Hwet waerd 't my raer um 't hert!

As 'k nu mei strie upfuld west hie'
 Mulk dat 'k my sels allik bleawn wie',
 Mar nu , o né , nu net !

Ik koe net oars , ik moast — Natûr
 Untstiek in my it lieafdesiûr ,
 End 'k naem it famke beet ,
 End patte hir , nu net mear bang ,
 Foar 't mûltsje end up hir seafte wang ,
 In 't grien , der eft'r 'e hweet.

End hiu , hiu patte my werum
 O , hwet hie 'n wy 't in 't hweet der rum !
 Nin leed , nin rou , nin smert
 Hie 'k fiel fen — lukkich wier 'k end fry
 It fanke min wier alles my ,
 »t Fuldien" for 't smachtjend hert.

Mar wilt wy der sa mei elkoar
 Untulene , do loek der foar
 It sintsje en tsiustre wulk ,
 End út dy wulk kaem 'n ingel del
 End makke der ûs beide kjel ,
 Doch spriek hiel seaft end nulk :

»Feint !" sei er mei en helder lûd ,
 »Sa hest din sin , sa is 't dy goed ,
 Net wier , sa biste brat ?
 Mar , junge , up disse wrald der hest'
 Nin bliuwend plak in east ef west ,
 In sûd ef noard , leaw dat !"

»Dat wit ik wol," sei 'k nidich wei,
 Mar, né, der wier 't net goed yet mei:
 »Feint!" spriek dy ingel wer,
 »Think datstu iens forhûsje matst
 Hu 'n wille astu hjir nu ek hast,
 Skielk is din tid licht der."

»Dat wit ik wol," sei 'k yet ris kort,
 »Ik wit net hwet dat praet nu moat;
 Hwer tsienneth dat nu for?"
 End 't fanke, dat nin kik jaen dorst,
 Dy sigde wiles my oan 't borst; —
 O, lieaf hie 'n wy elkoar!

»Feint!" sei dy ingel wer up ny,
 »Wolst' mei? Der is nu plak for dy.
 'k Bin stiûrd — kum mei! 't is tid.
 Leaw my, der wachteth dy en plak,
 Derst' ivich lukkich ûnder dak
 Scilst' wêse end eindleas blid.

Ja, blider, lukkiger as hjir,
 Der buppe sinne end moanne end stierr'
 Scilst' wêse disse dei.
 Dus skied fen hir end meits dy ré!
 Kum oan, 't is tid, gau ja ef né!
 Yet ienris, wolste mei?"

»Min God!" dy sucht ûntsloep min hert,
 End 't famken, och, forgie fen smert,
 Wy wix'len trien by trien.

Mar 'k gripte moed, end 'k sei »t Is moai,
 Mar 'k hab to lieaf, 'k bin nu to loai,
 'k Bliuw lieaver hjir in 't grien."

End mei en fiûrpilsfeart ûntfleach
 Dy ingel oan ûs beider each,
 End och, hwet wier'n wy blid!
 Hwet wier'n wy lukkich! — doch net lang,
 't Waerd tsiuster end wy waerden bang,
 't Stieth my yet by altid.

Ja, neare nacht waerd 't oer de wrald,
 It waeide end rûsde, 't waerd sa kald,
 »Och, fy! hwet kumt ûs oer?"
 Sa roppen wy hast ta gelik,
 End wilt my 't eangstich swit ûtbriek,
 Truf my it blixemfiûr.

Sa miende 'k earst, doch nin gefaer!
 'k Waerd wekker end it moaiste waer,
 Biskinde my in 't grien.
 'k Seach um my hinne nei it bern,
 Ik socht — hwet deale, ik hie 't forlern!
 Doch né, der leit doch ien.

Der leit ien, ja! hwa is 't? hwa is 't?
 It famke? 'k woe dat ik it wist,
 Sa sei ik lûst'rjend wei,
 End loerke end kipe as en dief,
 Mar, och, it wier en stok-ald-wif,
 Dy nest m' in 't grien der lei!

Dat 'k handich up mîn foetten sprung,
 End ringen up nei hûs ta gung,
 Bigript elts ien, thinkt my,
 Mar 't famke bild, dat minful each,
 Dat ik der in min dreamen seach,
 Stieth my yet altid by.

T. VELSTRA.

Fen de bevers.

Ik hie en nacht thruchbrocht by en gastfrye *trapper* in Arkansas end ging de ore moarns mei him, um 't er my ûnthietten hie, dat er my mei de geheimen fen 'e beverfangst bikend meitsje scoe. Wy kamen al gau oan 't busk. De trapper bleaw stean end bûgde de beammetuken fen enoar. De bevers hieden net allinne de rin fen 'e floed tsjinkeard, mar ek de beek dy der in útstreamme, um sadwaende de hiele umkrite in en greate sumpe to foroarjen. Do wy by it wetter kamen, wier der krekt en bever in sin ienlikens oan 't wirk; mar skielik der nei kamen der fif oren, dy groewe tuken, beamris end mudder oanbrochten. Hiar wirk wier um en diel fen 'e daem by to helpen; hia layen hiar bringst up 'e ierde end dûkten derup in 't wetter del, mar kamen doch skielik wer buppesetten. Do helle elts fen hiarren en dracht mudder, dat tsienje moast um hiar wirk fen beamtuken end twigen mear fest to meitsjen, end dermei halden hia oan unt de leste iepening in 'e daem fordwûn wier. Do hia mei hiar wirk

2e Rige, 7e boek.

klear wieren, do forfriskten de iverige bisten hiar mei
 in 'e daem um to swimmen; hia dûkten ûnder wetter,
 kamen wer buppe end sloegen mei de stirten up 't
 wetter dat it klappe. Wilst hia hiar up dy menear for-
 makken, kamen der ore meileden fen 'e bevermaet-
 skippy up ta. Dy skôgen en eagenblik hiel deflich it
 bortsjen fen hiar' makkers oan, sûnder hiar der in to
 mingen. Derup kladden hia, net fir fen it steed,
 der wy up 'e loer stoeden, by de steile oere up, gin-
 gen up 'e efterste poten stean, sloegen de foarste poten
 um en jonge pinbeam hinne end bigunen de bast der of to
 gnawen. Nu en den brieken hia der en stik of end
 halden it in 'e foarste poten, wilt hia it mei de selde
 grimatsen, as en aep, dy de pit út en nût hadde wol,
 hinne en wer forweegden. It wier dûdlik dat it de
 bevers hiar doel wier um de beam umfir to kryen,
 end sûnder en amery wilens arbeiden se der oan forth.
 De beam, dy ridlik heech end oeral sa hwet like tsiuk
 wier, hie up it plak der hia oan 't gnawen wieren um
 ende by de achtsien thumme in 'e thruchsnyng, end
 doch wieren de bevers al moai gau mei hir taek klear.
 In 't selde eagenblik krige ien fen hiarren ûs in 't each
 end, krekt as wier 't up en ofspritzen teiken, wieren
 se allegearre fordwûn. Fif minuten der nei wier ek de
 daem thuchbritzen end it wetter ging wer sin wenstige
 feart. De trapper forhelle my en hiel bulte fen disse
 nuvere bisten. »De readhuden,» seide er, »sidze wol
 dat de bevers minsken binne, mar dat hia net prate
 kinne, end hia binne net en great eind mis. De bisten
 binne sa fornimstich as mannich minske; hia binne
 diapper, flitich end kloek. As de winter in 't

kummen is, den bigjinne se de hûshaldingsfoarrie fen iten by enoar to sammeljen; end allegearre, alden end jungen, moatte mei arbeidje. Faken dugge hia hiele greate reisen, um sukke bast to kryen, dy hia wakker graech meye. Hia smite faken greate, sterke beammen tsjin 'e grûnd, bleat um oer de tuken hear to kummen, der se de bast lieatst fen hadde; den sleept elts fen hiar mei en tuke fen en foet thrye flower wei, smit dy in 't wetter end lit him mei de stream forthdriuwe nei hiar wenten ta, um se der wer up to fiskjen. Hiar wenten binne up 'e nufflikste wise inriuchte. Hia litte net ta dat en freamde bever him thichte by hiarren delset, en it kumt faken ta en heftige kamp um de hearskippye oer hiar gebied. In 't foarjier den lit it mantsje it wifke thûs, end makketh as en deftich hearskip en plesierreiske. Faken reisgeth er sa en hiel eind fort, end den formakketh er him in suk en oarde as alhiel nei sin sin is mei bortsjen in 'e klear stream end mei it bignawen fen sin lieafste beamtuken. Mar as de simmer oankumt, den nimt dat frye libben en eind; de beverheit thinkt um sin plichten as it haed fen en hûshalding end nimt de toechreise oan nei wif end bern, end al skielik begint er nu mei hiarren to sorgjen for de wintertid. — »Mar up hukker wise fange jimme se nu,» sei ik, »hwent de measte bevers passe fest wol up, dat hiar forbliuwpleats net sa maklik ûntdizen wirth.» — »Ja,» andere min weard, »mar en trapper, dy in 't salt bibiten is, krigeth up 'e lange wei sa'n skerp each, dat er oan it minste teiken merkt hwer de bevers tahalde. Hiu wurde den finzen in en falle, mar as der mear as ien fen en keppel weireitsje, den wurde se

al ringen ûnbitrousum, end hia binne den sa goed up hiar hoede, dat hwet listen as me ek brûkt, hia binne net mear in 'e fal to kryen. Wy nimme den ienfaldich ûs fallen up 'e rech en sikje en dorp up hwerfen de biwenners yet net my ûs kinsten bikend binne."

N. B.

Hwet sûnde is.

»Is flowen sûnde?" frege en master oan en junge.

»Ja wol, master," wier 't andwird.

»Ja, end binammen," sei master der oer hinne, »as 't en wenst wirth. »Mar," forfulge er, »is selsmoard ek sûnde?"

»Ja, master" andere de junge," »binammen as 't en wenst wirth."

B.

Hwer 't er fen trille.

»Skamje dy," sei en liutenant tsjin en soldaet, dy by 't earste skot fen 'e fyand fen bangens trille; »skamje dy! du trilleste as en ald wif; in 't gefaer moat me koelbloedich wêse."

»Koelbloedich?" sei de feint, »dat bin 'k. Min bloed is mar fjirst to kald, end dat ducht krekt dat 'k sa trilje."

B.

Wol klear, hear!

En dominy frege en ald frouminske as hiu wol en bibel in 'e hûs hie.

»Miene jy dat ik en heiden bin, dominy?» andere hju. »Janke, helje gau de bibel ris der út 'e kas.»

Krekt hie it minske it heilige boek in 'e handen, as hiu sei: »Herink, min tid, Domeny, hwet bin 'k blid dat it ju in 't sin kumd is um my nei de bibel to freegjen; der find ik sa wier min bril in, dy ik al amper fif jier mist hab.»

B.

Mûndich.

Griet hir mule is as de sé,
Alle man het lest er fen,
End yet is se n't mûndich iens,
Wirth se dat, hu kumt it den?

B.

Bachus in 't fet.

In 't alde Frisland stie alear
En weardshûs biuster great,

Hwersa dat wit ik nu net mear ,
 Mar 'k leaw wol hast to Sleat ;
 Wer oren sidze 't wier to Boarn ,
 Mar 't giet jimme ek nin grevel oan ,
 Hwer 't wier ; it steed is wol to sik ,
 Mar 't foarfal is end bliuwt allik .

De huspes hiette lange Siûrd ,
 Sin wif wier slimme Tet ,
 End buten hinge en ûthingboerd
 Mei 'n great jeneverfet ;
 Der buppe hinge Bachus út ,
 End in sin handen hie de gût
 En romer mei skiedammer wiet ,
 Towile in d' ore en flesse siet .

End ûnder up dat boerdsje stoe
 En rigelmannich skreawn ,
 End as me 't spreukje wite woe ,
 Me lêsde : »Goede Friûnd !
 Kum in , hjir in 't jeneverfet ,
 Der lêst hear Bachus jûnds de wet
 For hear , for borger , skipper , boer ,
 En hiele jûnd for 'n inkeld stûr ."

En rejsger , warrich fen it gean ,
 Seach nei en restpleats um ,
 End seach ek 't rimke up 't boerdsje stean
 End thoct dat 's doch en krum ;
 En inkeld stûr for 'n hiele jûnd !

End 'k hab hear Bachus nea net siûn ;
 En dekers moye preek is 't fest,
 Hwent snein to jûnds den preek'th it best.

Hy lêsde end lêsde 't thry'ris oer ,
 Mar altid wier 't allik :
 End hiele jûnd for 'n inkeld stûr !
 Wel , sei er , dat 's doch brik !
 Mar kum ik gean der mar ris in
 End freegje en dikkup barndewin ,
 Is dy der in , den wer en oar ;
 End dermei draeide er oan 'e doar.

Der stoep er in mei 'n flinke tred
 End thocht , dat liketh goed ;
 Hwent friûndlik knikt nu slimme Tet
 End bûcht him lange Siûrd.
 »Goe'n jûnd , minhear!" sei'n Siûrd end Tet ,
 »Wes wolkum in 't Jeneverfet !
 Hjir is en stoel , kum set ju del
 End meitsje mar juw hert ris kjel."

»Ja , huspes , hwet 'k ju freegje woe ,
 Ik lêsde up juw boerd ,
 Dat Bachus hjir jûnd preekje scoe."
 »Dat 's wier , " sei lange Siûrd ,
 »Bliuw jy hjir mar de hiele jûnd ,
 Mei gawens sprekt er by ûs rûnd ,
 Hwet nucht oan Bachus kluchten heth ;
 Kunt jûnd hjir in 't Jeneverfet."

»Jow den mar 'n dikkup barndewin,
 It is ek snein to jûnd."
 Der stuw't en boer de keamer in,
 Sa drunken as en hûnd;
 »Jenever," rupt er, »lange Siûrd,
 Kum, jow de miette my ris goed,
 Al bin ik mar en dumme boer,
 Ik mei doch ek wol for en stûr."

Hy hie it leste wird pas sein,
 Der kaem en keppel oan
 End gûlde end balte sûnder eind,
 As wier hear Bachus stoarn.
 »Jenever!" klunk it in it rûnd;
 Sims struff'le er immen nei de grûnd;
 »Jow," rop me, »for fif cinten oer,"
 Wer oren: »Jow me ek for en stûr."

Sa woelth dat in 'e keamer um,
 Hia ruppe elts sin best
 Fen: »Siûrd, ei jow my yet en krum."
 Hia litte Siûrd nin rest.
 Den rop wer ien de keamer oer:
 »Kum Siûrd, hwer bliuwt nu mîn for 'n stûr,"
 En oren rop: »'k moat barndewin,
 End duch der ek hwet suker in."

Den sung der ien fen: »Heech um heech,
 Hwet is mîn kiel my droech,
 Kum, huspus, hjir, mîn gles is leech;
 'k Ha 'n bealich as en sûch;

Kum jow mar forth en dikkup oer,
 Hwet helpt ek for en inkeld stûr,
 't Is krekt as hie 'k nin bit yet hawn
 End dit is doch al numer saun."

Der kamen wer mei 'n woest rumûr
 En heapke thruch de doar,
 End 't wier al wer: »jow for en stûr!"
 Den de iene end den wer de oar.
 't Wier as 't en koerful byen wie',
 Sa gûnsjend as 't der binnen gie;
 't Wier krekt as Joast der hie 't bistiûr,
 Mar Siûrd dy macht er danich oer.

Pier Gatzes fierde 't greatste wird;
 'Hy seach de keamer lans,
 Hy seach de reisger by de hird
 End rop: »hwet's dat for'n hans?"
 Hy gîng do up 'e freamdling ta
 End sei: »Hwet wolst' hjir fen ûs ha?
 Hwet duchstu skubbert hjir by ûs?
 Hald du dy by din bûrliu thûs!"

De reisger andre: »Goede friûnd,
 Foar doar, der up it boerd,
 Der stie sa'n nuver rimke skreawn,
 Dat Bachus preke hioed
 For hear, for borger, skipper, boer,
 End dat wol for en inkeld stûr."
 »Ha! ha!" rup Pier, »ik hear it al,
 Du kaemste hjir mar by gefal;

Ha! ha! dat wirth en moye set.
 Kum, jow ûs gau ris, Siûrd,
 Din greatste leech jeneverfet,
 Hwent Bachus kumt hjir hioed." —
 »Hwet 's dat?" rop mannich drunk'ne boer.
 »Ei, neat," sei Pier, »mar for en stûr;"
 End ringen kamen Siûrd en Tet
 Der oan mei 't greate lege fet.

Pier sette 't fet gau up sin eind
 End slaech de boam der út
 End joech oan al sin maets it sein,
 »Pak," sei er, »dy skarlût."
 Hia pakten ta, end mei en set
 Siet umkoal in 't jeneverfet,
 Me joech him nu en flesse oer
 'nd In d'ore hand for 'n inkeld stûr.

»Ha! ha! der sit hear Bachus nu,"
 Rop elts sa fûl er koe;
 »Kum, Bachus, preekje nu mar gau;
 Toe! Bachus-heite, toe!
 Kum, lês ûs nu din superswet,
 Du sitst nu in 't jeneverfet."
 »Och," rop de man »for 'n inkeld stûr
 Is sûk formeits doch yet to diûr!"

»Ja, diûr end sûr," sei Pier up 't lest
 End threaw him del in 't fet,
 »Jow du dy mar en bit in rest,
 Sliep swiet, mar snorkje net;

End dermei spik're er 't fet do thicht
 End 't laeitsjen foel de keppel licht,
 Mar suchtjende sei Siürde Tet:
 »Der 's Bachus nu bikûpt in fet.”

Mar hjir mei wier it yet net dien;
 Pier hie sîn nucht yet net,
 Al rop der ek al mannichien:
 »Och, lit him wer út 't fet.” —
 »De deale né,” spriek Pier, »sa net!
 Nei doomny mei 't jeneverfet,
 End letterke der neffens skreawn:
Presint oan doomny fen en friünd.”

It foarstel, dat Pier Gatzes die,
 Fuldie de keppel skoan,
 End Pier, dy hjir 't bifel oer hie,
 Sei: »Jungens, pak mar oan!”
 End 't roerich fulkje gau bireth
 Ging up 'e rin mei baes in 't fet;
 't Ging mal, mar in en amery
 Stie 't fet ek foar de pastory.

Pier kloppe dalik up 'e doar;
 En helper bleaw by him,
 End dominy kaem selver foar
 End sei: »Hwet moatte jimm'?”
 »Wy meitsje oan dominy bikend
 En friünd dy stiûrth oan ju presint
 En fetful fen 'e beste win.” —
 »So, so,” sei doomny, »kum mar in!”

Gau waerd thruch Pier end thruch sin maet
 It fet in 't foarhûs set;
 Hia makken mar net fulle praet,
 Mar wieren gau bireth;
 End pas stie 't fet der up 'e grûnd
 Ef winsken dominy goe'n jûnd,
 End 't lest hwet Pier by 't foartgean sei
 Wier: »k Hoop dat 't ju hwet'smeitsje mei!"

De doar ging eft'r 'e feinten ta,
 End doomny rop sin best:
 »Bauk, siuch ris hwet wy krige ha;
 Hwet wirde wy hjir mest!
 Hwet jowe ûs friûnden ûs ful-up,
 Yet jisterjûnd en keallekop
 End nu en fet mei reade win;
 Der 's siker wol for'n jier twa in."

End Bauk, sin wif, kaem mei geweld
 By dominy by 't fet:
 »Nu doomny," sei se, »ik stean forsteld!
 Né, wier! jy flowe 't net!
 Wol mear as twa jier ha w' er oan;
 Dat past ûs nu ris danich skoan."
 »Ja," andre doomny, »t moeith my net;
 Wy binn' der mar alhiel mei reth."

Mar mei 't it fet in stilstand kaem
 Kaem Bachus wer hwet by;
 Hy naem 'up iens en fixe raem,
 As woed er sa mar fry.

Mar, o, hwet wier it nu en boel
 Der Bauk fen kjeltme in flaute foel
 End dominy, alhiel forslein,
 Rop, gûlde end baltte sûnder eind.

»Och, lieave minsken, lit my fry!"
 Rop nu en lûd út 't fet;
 Der thruch kaem doomny wer hwet by
 End sei: »Bist' minške ef net?"
 »Ja," andre 't lûd, »och, goede friûnd!
 Dy feinten ha my hjir in threawn;
 Och, as ik ju forsikje mei,
 Lit my doch út min finz'nis wei!"

End dominy bidarre gau,
 »Sin wif kaem ek wer by;
 Hiu sei: »Och, man, hwet bin ik flau,
 Hu freeslik, net? o fy!
 Hwet ha se 't raer nu mei ûs foar,
 Och, smit it fet mar bute doar."
 Mar dominy dy hearde 't net
 End sloech mar gau de boam út 't fet.

Der rîsde Bachus nu umheech
 End kladdere út it fet.
 »Och," suchte jiffrou, »t fet is leech;
 De win dy ha wy net;
 Dy heth dy Bachus fest upsûpt."
 Dy baes wier gau de doar út slûpt
 End dominy stie yet en set
 To nimerjen by lege fet.

Y. FEENSTRA.

Eat ut it libben fen Peter de Greate.

Elts end ien hast heth wol heard fen Peter de earste, keiser fen Rusland, skûtmaker, matroas, soldaet, wieldrayer end wirktüchmeitzer, de standhaffige herformer fen en woest fulk, dy by de ûtfiering fen sin plannen de wredens fen en leau end 't skerpe each fen en earn hie; dy in de iene hand de liachtflambou fierde, dy sin ûnderdienen forblinde end in d' ore de knoet fen sin foarfaers, dy hiar thwung um for sin greatske skeppingen earbiedich del to knibbeljen. Elts end ien heth en ofgris fen dy man, dy er doch tagelik biwûnderje moat; fen dy stoere geast, ful fen wesentlike deugden end dy doch ek sukke slimme lekken en brekken hie; dy natûr fen goud end fen iser, fen dyemant end fen gemiene stien; sa ûnbûchsum, standfestich end forthfarrend, end tagelik wer sa wif as de wind; dy pas bikumd fen en thige rûs him ta de eabelste plannen sette; en heale God end bist up ien end deselde dei; dy fen 't gastmiel upstean gîng um mei egene hand en earne slaef dead to dwaen, end wer oan 'e tafel plak naem mei wille in 't each end mei frolikheid up 't antlit; dy sin egen soan um 't libben brocht, um 't dy soan him oars net like as thruch sin wandeugden; end diappere helt, sûnder wesentlike krichskinste; en forst dy echt gemien hiette mucht, sûnder smaek, en Muskovit up end út, mar en great monark in 'e wraldskiednis, al is mannich bledside fen 't plak, dat er derin bislâcht, ek skreawn mei minskekloed.

Under de nuvere stealtsjes, dy der út it libben fen Peter de earste upteikene binne, is der nin nysgierriger as it gefal mei de franske edelman Villebois, en earste sluker, dy nei Rusland de wîk nimme moast, um de handen fen 't riucht in sin heiteland to ûntkummen.

Dy Villebois, en tsierl fen en kregel end ûndernimmend bistean, wier den sênan, huwol er fen de fârdery oars net en bulte forstand hie; mar de keiser wist er yet minder fen as hy, end sa wier it up en tid, dat er de geluksiker as kaptein up en skip kennen learde end him in sin tsienst naem.

Villebois waerd oansteld ta oerste fen 'e galejen. Der er jûnds by sin nye forst wier to iten, wier er skielik de helt fen de keiserlike feesten, der it er bare rûch un' wei ging. De keiser wier der by wilen jaloesk up; likwol krige er rum sin part fen sin ginsten end fen sin friûndskip. De franskman makke der faken misbrûk fen, thruch mei de forst, as dy en sneed in 't ear hie, um grou jild to spiljen. Thruchstrings wân er den, end as er sums forlear, den joech sin hege friûnd him alles wer torech.

Dy skone saek, der for him nea nin kans by bistie fen forliesen, makke dat de ore hofliu oerginstich up him waerden, end it kaem skielik sa fir, dat hia der iepentlik oer bigunen to krimmenearjen, end hia seiden dat it skande wier dat de keiser sa de freamden buppe sin egen fulk fôartriek.

Hu 't hia likwol krimmenearren end hwet hia ek sidze muchten, de keiser steurde der him nin bit oan, end bihandele sin ginsteling der krekt end allike goed um; Villebois hie der mar en libbentsje út 'e kik.

Up-en dei, en bitsje nei sin boaskjen mei Katharine, stiürde Peter Villebois nei Strelna, en lusthûs, der Katharine hir bifünd, mei en boadskip der nimmen net fen wite mucht. Nu mucht de franskman bare graech en sluk, end der it fûleindige kald wier, sloech er, um to sorgjen dat him de kealt net bifung, en moai porsje drank in 't lif. De keiserinne laei hiel bihaechlik up en sefte kanapé, do en oankaem. Hy joech hir sin brief oer. Mar de fororinge út 'e kealt in dat waerme fortrek kaem al to hird oan, de drank stige him nei de hulle, sin thinzen rekken in 'e tîs, hy forgeat hwer-um 't er stiürd wier end hwer 't er wier, hy thoct um de hiele hege rang net mear fen 't minske, dy 't er foar hie end, wrichtich, hy ûntstiel hir en patsje. Alhiel fen hir stik thruch suk en ûnbiskamme 'dristens, rop de keiserinne um help. Villebois waerd pakt end in en finzenis threawn, der er ringen in 'e sliep rekke, krekt as er him neat to forwiten end neat to fresen hie.

De keiser, dy mar en ure fif der fen dinne wier, krige al gau en bode by him mei de tinge fen 't jinge der bard wier. Hy kaem oer, end um sin wif to treast-gjen, joech er de skild fen de nuvere handelwise fen sin ginsteling oan 'e drank. De keiserinne likwol, moai nidich um 't de keiser it ding sa'n bitsje telde, easke dat er en thige straffe ha scoe. Peter, dy nu krekt nin bui hie um to straffen, liet it derum oan Katharine oer um to sidzen hukker straffe as de misdediger fortsienne hie. De keiserinne hir ûtstel wier dat er hûnderd slaggen mei de knoet ha scoe, end de keiser karde it funnis goed. Hy liet Villebois kumme end frege him hu as er sin boadskip fulbrocht hie. De franskman, dy yet

heal drunken wier, andere dat er sin orders útfierd hie, mar dat er 't him net goed mear bisinde hwersa, hwen-near end hu; end dat er mar ien ding yet goed klear wist, to sidzen, dat er in 'e dream en froulius-bild siun hie fen suk en skienheid, dat er miende de goddinne der lieafde foar to hebben; dat er 't net litte kinnen hie um foar hir up 'e knibbels to fallen end hir en patsje to ûntstellen, der er graech sin libben for litte woe.

De keiser glimlake wilst er de keiserinne oanseach. It oansicht fen de forstinne waerd in ienen gans milder end hiu seach de misdediger oan mei en loaits fen meilyen, dat it spande dat de keiser der him goed ûnder halde koe; eindlings seide er moai strang:

»Mefrou, it funnis dat jy ûtspritzen hadde moat fultritzen wurde. — Mîn friûnd Villebois,” sa sei er fjirder tsjin de oerste fen 'e galeyen, »it moeith my danich, mar oan 't russiske hof der wurde sukke dreamen, as jy hawn hawwe, straffe mei hûnderd slaggen mei de knoet.”

»Mar sire!” sei Villebois.

»It is de keiserinne hir ûtstel,” sei de keiser, »end der is neat oan to dwaen. Meitsje juw skouders bleat, hwent hiu scil sels de straf útfiere.”

Villebois hearde nuver up fen suk en freamd gebrûk, end sûnder en wird to sidzen makke er him klear um oan 't bifel fen sin here to fuldwaen.

De hiele hofstoet fen 'e keiser, lik as ek alle selskipsfrouwen fen 'e keiserinne, waerden binnenruppen. Disse leste, bilestge um sels it funnis út to fieren, dat hiu ûtspritzen hie, naem de knoet up, swaeide der hûnderd

kear mei hinne end wer in 'e luft, sûnder ienkear Villebois to reitsjen, end joech derup it ding oer oan tsienner, sidzende dat um 't de oerste mar strafber west hie in 'e dream, sin straffe ek mar bitûltsjes wêse moast. De keiser lake end wier mei de nuvere strafoefening best in 't skik. — Letter liet Katharine Villebois trowe mei en jonge faem, dy 't hiu sex moannen nei 't huwlik fen 't hof forwidere, end Villebois waerd oansteld as keamerhear fen 'e keiserinne.

Peter de Greate wier net in sa'n goede bui do er de sikere biwisen krige fen de gemienskip fen de keiserinne mei de ridder Moens, dy sin fulk fen Flaemsk kum-of wier, en broer fen mefrou Balks, en fortroude friûndinne fen Katharine. It wier en thige tsjep tsierl, end sa rekke de forstinne up him foreale. De keiser fornaem it thruch ien fen sin hosliu, end wilt er de keiserinne sels mei sin kuyerstok ofstraffe spriek er oer Moens de dead út.

Der binne guden dy ha wolle dat do Moens to dead brocht wirde scoe, Peter sels by him up 't skavot ging, end er mei sin slachtoffer de gik hie end him hûnde, sa lang 't er út it libben skaette, mar oren sidze dat dat net wier is, end dat er mei sin wrake fulle finder to wirk ging, dy er mei al sin wredens up 'e keiserinne delkumme liet.

De deis do it funnis oan Moens ta 'n ûtfier brocht wirde scoe, joech de keiser bifel dat de wein, der de forpardielde upsiet hiel sunich ride moast; hy moast it paleis foarby end Peter de Greate easke fen 'e keiserinne dat hiu foar de glêsen sitte scoe to nagen, lik as hiu altd wend wier. Do de trein der oankaem

liet er him en hiel ketier stilhalde krekt foar 't finster der de keiserinne siet end halde stif it each up hir, um to siean as hiu ek ienichsins hir meilyen mei Moens blike litte scoe, in hukker gefal er hir anstûnds dea-makke hie, der er it swird al ta klear hie; hiu mucht net ienris trilje. De keiserinne stie de proeve sa goed thruch, dat se nin stek oan hir wirk forkeard die. It minske hie hir sels dus wol goed in 'e macht.

Do Moens ûnthaedge wier, hied er oan sin hals en kopstik fen 'e keiserinne hingjen; it gles derfen wier britzen end en diel fen Katharine hir bild wier mei it bloed fen it slachtoffer bikladde. De keiser liet him it portret ofnîmme end joech it mei de greatste koelbloedigens oan sin wif end hiette hir um it út lieafde ta hir man altiten to dragen.

Nin eagenblik mucht de keiserinne dat portret oflidze; nachts den waerd it uphungen in hir sliepkeamer, end moarns den hinge de keiser sels it hir wer um. Do Peter de Greate kaem to stjerren oan 't forgift, dat, nei 't me ha wol, Menzikoff him injown hie, do makke Katharine dit kopstik, dat hir langer as tsien jier pleage hie, dalik, út 'e wei, end it frouminske, dat by de bilagering fen Maryenborch, finzen numd wier as en earne sweedske soldatewidduw, koe nu sidze: »Siea sa, nu ha 'k den allinne de hearskippy oer alle russen.»

Ut en fransk tidskrift oernumd.

Oer friûndskip.

De earste en foarnaemste egenskippen fen wiere friûndskip binne bistindigens end trou. Sûnder dy twa heth hiu suver nin wearde. En ûnbistindich minske is net geskikt ta friûndskip; hy kin mûlk oandwaningen habbe, dy him by wilen it hert waerm meisje, dy dugge dat er fiel heth fen biminlike egenskippen, ef him mei skûnbere tagenegentheid forbinde oan immen, dy er achtje moat ef der er forplichtinge oan heth; mar as dy fielingen en setsje dûrre habbe, den scil er, um 't er mienth dat suks mear ta sin bilang is ef um 't en oar him mear oanlûkt, al ringen hiel oars um wêse; hy is net langer de selde man for him, der er earst sa great mei wier. Immen fen suk en ûnbistindich bistean kin net sein wurde dat er egentlik en bistean heth. Hwent der nin festens fen biginsels is, der binne de tidlike fielingen fen nin wirdye: it bistean ducht nin fortuten, end mei sukke minsken is it nimmer winskelik dwaen to hebben. Hwer nin bistindigens is, der kin nin trou wêse, dy de grûndslach fen de friûndskip is, hwent by de friûndskip hearth fulkummene fortroulikens en bitrousummens, ûnskeinberheid fen 't segel der geheimhalding, fjirders dat biloften end forbîntenissen heilich achte end dat nin egen foardiel socht wirth to koste fen de ear fen yens friûnd. En ûnbistindich minske is forachtelik; en troweleas minske is en gemien minske.

Mar al stelth me ek dat bistindigens end trou net al-

hiel end al ûntbrekke, den is der yet gefaer dat de friûndskip lye scil thruch de dwaesheden end gikke oankumsten, der wy allegearre for bleat lidze. Hiu is oan to merken as en tere plant in en grûnd, dy der egentlik net for dooch, end dy, as me ha wol dat hiu bloeye scil, mei de measte sorch queekt end uppast wirde moat. De oanwisingen, dy hjir fulgje, meye tsienje um hir oanquekinge to biforderjen end hir to bihoedjen tsjin itjinge geskikt wêse scoe um hir de waexdum to binimmen ef to meitsjen dat hiu forwileth ef forthorreth.

Foarearst moat ik den de ried jaen, dat me net forwachtje moat dat immen, der me friûndskip mei slût, fulmakke wêse scil. It giet in 't gemien thruch fen alles, der wy in 't wraldske ûs studie up habbe, dat hwet leger as wy ûs forwachtings stelle, hwet it mear kans heth um goed út to fallen. As wy hoopje dat wy in de iene ef ore libbensstand fulmakke lukkich wêse scille, den kinne wy der mar up rekkenje, dat wy in ûs hoop bidragen wirde scille. As wy miene dat wy in immen neat as fulkummenheid finde scille, den kinne wy der mar grif up oan, dat er ûs offalle scil, sa gau as wy him neyer kennen lere. In 't stik fen friûndskip moat der tsjin binammen warskuwd wirde, um 't der oan en soarte fen waermte end entusiasmus egen binne, dy wol geskikt binne um ûs bute de grinsen fen 't natûrlike to fieren. Binammen in junge herten, heth me jamk fûn, dat suk eat plak hie. Hia meitsje hiar sels al to útwridske thinkbilden, faek wol updien út en roman ef en tonielstik, fen de hege end helthafte egeskippen fen 'e minske natûr. Al dy egen-

skippen bringe hia, sûnder ienige inkorting oer up dy jinge, dy hia ta hiar friûnd ûtsiûn hadde, end by de minste flater, dy letter oan 'e dei kumd, fulgeth den dalik forwidering. Hjir fen dinne kumt it dat sa mannich friûdebûnd, hastich sletten faek, like hastich wer ûtskûrth, end ofkerigens for de al to greate taniginge in 't plak kumt. Think er um, dat en bistan sûnder lek ef brek hjir up ierde nearne oars as in ûs thinzen plak ha kin. Mannich fout findste wol in dy selm: forwûnderje dy den net der oer datste se ek allike goed ûntdekste in oren, derste dy oars it heechste thinkbild fen makke hieste. De beste end de measte achting wirdige liu binne dyjinge, in hwa de minste wesentlike lekken end brekken fûn wurde, end hwaems greate end beste egenskippen it miene lek end brek fen 't minske upweage. It is up sukke egenskippen datste siean moatste by 't oangean fen friûndskip; up forstand end foarsichtigens, dy de grûnd útmeitsje fen elts achtingwirdich bistan; up deugdsommens, up en goed aerd, up bistindigens in 'e lieafde; end hwet mear as disse egenskippen by mankoar fûn wurde, hwet mearste dy sels lukkich prisgje kinste mei 't kiezen fen din friûnd.

Oard moat ik dy formoanje, it dy net to nei to nimmen, as der by de forkering mei din friûnden ûnienigens fen thinkbilden ûntstieth. It is ûnmugelik suks altid to myen. Mûlk wieren der nimmer twa minsken sa suver in 't selde mal getten, dat hia altid end oer alle saken krekt end allik thochten. It is thruch de skepper wislik sa bisteld, dat er forskaet fen sinnen end thinkbilden ûnder de minsken is, um ûs for-

mugens to skerpjen end ofwixeling oan 't libben to jaen. Allikheid fen thinken scoe up den dûr ientonich end ûnplesierich wurde. — As it oer klienichheden is, dat forskeel end tsjinstridigens fen thinkbilden hiar forteane, den mei 't in 'e uterste graed bernhaftich neamd wurde, as dy de oarsaek wurde scoeden fen 't forflaujen fen 'e friûndskip. As út suk en oarsaek de friûndskip ûtskûrth, den bliket derût up en biskamjende wise de swakkens fen 't minske. In wichtige saken kinne de thinkbilden fen de beste end nummelste minsken mei dy fen hiar friûnden út enoar rinne, nei 't hiar libbenswei út enoar rint ef nei 't hiar aerd ef hiar wise fen thinken de dingen oars ûnder 't gesicht stalle. Mar ûnder upriuchte end frysinnige gemoethen scil de genegentheid der like goed um bliuwe. Nin minske heth ea it riucht um sin egen thinken as en wet to biskoagjen, der nimmen net ofwike mei, end hwet greater fen siel as immen is, hwet earder er 't forskeel fen mieningen oersiean scil, sa lang as er oertsjuge is, dat sin friûnd en upriucht sin heth, end dat er de injowingen fen sin gewisse end riuchtskepenheid fulgeth.

In 'e *thredde* pleats is it for de instandhalding fen 'e friûndskip fen bilang, dat er oan beide kanten iepenhertigens bistich. Der is neat dat wisser de friûndskip bidjert as efterthocht, dy út efterhaldendheid end geheimhalding foartkomt. As din steat dy thwingt um en ore wei to folgjen as din friûnd, duch it den iepentlik. Sids him hwetste duchste end hwerumste it duchtste, for sa fir as 't mei de ere oerien to bringen is. Lids dy sels frymoedich bleat; sikje net din dwaen geheim to halden. Fortroulikens fen beide siden is de siel fen

'e friûndskip. Sa gau as dy forneatige is ef en knûk krige heth, den is 't neat as en skûn fen friûndskip hwet er oerbliuwt. Hwet earst efte gulhertigens wier, dat fororeth dalik in koele bileefdens. Den kumt er thwang fen beide siden, end ofkerigens end haet scille ringen fulgje. — De grûndrigel, dy en slimme steatsman ris jown heth, dat me tsjin en friûnd like fulle up yens hoede wêse moat as tsjin en fyand, um 't it wêse kin dat er ienris yens fyand wirth, forreth en gemoeth, dat nea for de genietings fen de friûndskip makke wier. It is en grûndrigel, dy wis net ûnforstandich is by sukke steatkindige end partyfriûndskip, der me altid it each heth up egen foardiel; mar dy hiel end al ûnbisteanber is mei de geast fen dy friûndskip, dy sletten is thruch end hir libben heth in 't hert.

De *ferde* ried, dy 't ik ha, is dat me by de forkering mei yens friûnden friûndlikens end biskaefdens fen menearen in acht nimt. It is en wakker gemien misbigrip, dat it ûnder sibbe friûnden oerstallich is um de litze plichten fen 't deistige libben sa krekt in acht to nimmien, end dat dy sibskip yen fry jowt um yen oer neat to bikummerjen end um yen sels mar rûch end mal to halden end to dragen. Krekt oars um kin de efte friûndskip allinne in stand bliuwe as me jimmerwei yens best ducht um oangenamme to wêsen. Hwet neyer as de minsken by enoar kumme, hwet faker as hia mei enoar in oanreitzing binne, hwet nediger as 't is dat it butenste effen end gled end alles út 'e wei is, dat skave ef stiette scoe kinne. Lit er nin ruwens end rugens, nin skûn fen forwarleazing, nin greatske forteaning fen din mearderheid wêse by de forkering mei

din friûnden. En skerp andwird, en aerdtsje fen forwiten, nucht oan tsieren end tsjinsprekken ha faek it hûslik libben riu bitter end friûnden ûniens makke. In dy klienichheden, dy me sa graech forwarleasje wol, end hwerby me sûnder thwang sin egen lumen upfulgeth, kumt faek it wesentlike aerd fen en minske foar den dei. It is lang net nôch, dat wy in alle saken fen greate wichtigens, ûs sels in steat achtje um de upriuchtens fen ûs friûndskip to biwisgjen: mar hiel kumselde kumme dy foar. De wenstige gung fen 't libben hingeth gear fen litze plichten end tsiensten, dy me alle deagen gelegentheid heth waer to nimmen; end it is allinne thruch ûs oangenamme to meitsjen in ûs deistich halden end dragen, dat wy it swiete fen 'e friûndskip lang genietje kinne.

In 'e *fifte* pleats moat ik dy warskuwe um net to gau to harkjen nei queade praetsjes tsjin din friûnden. Aste up goede grûnden end friûndskipsbûnd sletten heste, leaw den net skielik eat ta neidiel fen de friûnd, dyste dy útkeasen heste. Bithink dat er by en hopen minsken en geast fen queawilligens bistieth, dy der mar al to faken nucht oan heth um ûnienigens to siedjen twiske hiarren, dy en bulte wille mei enoar hadde. Lien den net dalik it ear oan dy tsienstfirdige oanbringers, dy ûnder 'e kaepmum fen friûndskiplike bilangstelling, dy kumme to sidzen, datste up din hoede wêse moatste tsjin hiarren, derste, lik as hia wol mirken hadde, danich great mei biste. Pas up, as der ûnder dat moye uterlik nin heimlike oerginst ef jaloerskens ef 't ien ef oar biditzen egenbilang skuleth. Duch nin ûndersik nei elts gerufte, dat er giet. Lit net it forgift fen wantro-

wen dîn gemoeth bismudsje end dîn frede forsteure. Der is en great ûnderskie twiske swakke lichtleawigens, dy hir sels as en bern hwet wis meitsje lit, end it tsiustere erchthinkende gemoeth, dat altid lieafst it slimste leawth. It hearth ta it aerd fen en goed end wis minske, dat er fen en friûnd nin quea hearre mei.

Lit my in 'e *sxte end leste* pleats dy yet formoanje um dîn friûnd net to forlitten in need end gefaer. Al to fulle binne der in disse wrald, dy krekt sa lang halde fen hiar, dy 't hia hiar friûnden neame, as it dissen goed giet in 'e wrald. Sa lang as dat moai waer dûrreth, den binne se, ef likje se to wesen, thiige moai end gul; mar sa tel as der mar en wulken oer hiar friûnd upkumt, den bigjinne se tobek to luken end hiar bilang fen sines to skieden. By friûndskip fen dat soarte — me kin der mar up oan — heth it hert nea net fulle mei in 't spil west, hwent it greatste biwis fen wiere friûndskip is standfestigens in 'e ure fen gefaer, bystand in 'e tid fen need. — As dîn friûnd thruch queasprekkers bikladde wirth, den is 't tid um him flink end mei iver to help to kummen. As sieachtme ef swakkens dugge dat oren him forwarleasje, dat is en gelegentheid, dy eltze wiere friûnd oangripe scil, um him mei dubelde iver al dy tsienst fo dwaen, dy de lieafde him toarskriuwt. Dit binne de greate plichten, de heilige easken fen 'e friûndskip, dy thruch godtsienst end deugd in elts nummel gemoeth yet foartsterke wirde. — Aste up duk en menear dy waerm teanste for de ~~nek~~ fen dîn friûnd, den seilst' de achtinge winne, sels fen hiarren, dy der for hiar sels oars bilang by habbe um tsjin him to wesen. Disse eabele

iver fen 'e friûndskip heth thruch alle iewen hinne de earbied fen 't minskelik slachte hawn. De nammen fen hiar, dy hiar jild end gûd end sels hiar libben oerhieden for hiar friûnden in 'e need, binne by 't leste neislachte yet in hillich oanthinken; wilt skande end wanere it diel wier fen sukken, dy in 'e queade dei hiar friûnden forlieten.

Ut it ingelsk.

Mei nei sé.

Wise: *Auf den Bergen lebt man frei.*

Hwa wol sile mei oer sé,
 Makketh him mar ringen ré;
 Kum mar mei,
 My mar nei,
 't Giet nei fire landen ta:
 Dûrr'th it lang,
 Wird net bang,
 Eangstme moatt' jy n't ha.

Smît de sorgen fry fen 't hert,
 Oars den fiel jy'n thige smert,
 't Séfulk wit,
 Dat 't net sit
 In it kiernjen by gefaer;
 Mar de moed
 Ducht yen goed
 In it stormich waer.

As de wind mei fule kreft
 't Wetter deldûkt end forheft
 End sa hol
 End sa dul,
 Buldr'jend um yen hinne flucht
 End sa sûsth
 End sa brûsth
 Dat me 't nea sa siucht,

Jow de moed den net forlern,
 Wes den net as litze bern;
 It is best,
 Dit stieth fest,
 Moed bihalden ta oan 't lest.
 Dy dy n't hat,
 Thinkt my, moat
 't Land mar karre as best.

Hwa den mei nei sé wol gean,
 Moat mar fest up foetten stean;
 't Silen, kinn'
 Jy nu siean,
 Is en libben ful fen moed.
 Ha jy dy,
 Kum den fry,
 't Giet den mei ju goed.

Y. FEENSTRA.

Hwet hia um utens al fen 't reedriden telle.

In en franske *Moniteur* for gymnastik lies me okkerdeis it fulgjende: »Wilst by usen it reedriden mar for plesier dien wirth, is it en moat in 'e landen, dy mear nei 't noarden ta lidze. De biwenners der geane deis up redens nei hiar wirk ta. Frisland is ûnbiwenber for guden dy net reedride kinne.

De Friesen rinne hast net, mar it binne ûtminters in 't reedriden, dat for hiar ûnmisber is, um 't de fearten thrye fierdeparten fen 't jier bifersen bliuwe. De bern in Frisland kinne mar amper stean, den bînth me hiarren de redens al ûnder 'e foetten en giet er mei up 't is; en friske junge fen tsien jier is in 't reedriden al thruchleard. En goed reedrider kin thruchstrings twakear sa hird as en riddûch mei twa posthînsers.

It is suver net to leawen fen huk en bihindigens ûs noardske natûrgeneaten by dy oefeninge bliken jowe. Winters den geane de hollandske frouliu mei malke up redens nei de merk; hia reisgje den faek fif ef sex milen fir, mei de malkkanne up 'e hulle, wilt se ûnder 't riden wei hiar hoassen breidje.

Faken siucht me keppels fen thritich ef fiertich efter mankoar riden, hwerby um 'e fif minuten de foarste loslit, de stoet foarby gean end him den efteroan meilidje lit um út to resten."

Febr. 1870.

Fabels fen G. E. Lessing.

De leau end de hasse.

En leau hie ris de goedens dat er en earme hasse in sin selskip taliet.

»Is it siker wol wier,» frege de hasse, »dat sa'n neatich bist as en hoanne is, mei sin krayen maklik de leawen up 'e flecht jeye kin?»

»Ja, dat is mar sa,» andere de leau, »end butendat is it elts end ien wol bikend, dat alle greate dieren sa hwet oer hiar habbe, sa'n soarte fen en litze swakens. Sa scille, jy fen 'e oliefant fest wol ris heard habbe, dat er bang is fen 't gnorjen fen en baerch.»

»Herink, noch ta!» sei de hasse, »jawol, den bigrfp ik it ek hu 't wy hassen sa ofgrislike bang binne fen 'e hünden.»

It esel end it hinder.

En esel weage 't ris um mei en hinder um hirdst to rinnen. It skeelde foetten end fiemen dat de stakkert efteroan kaem, end alle bisten laken him út, dat it hwet die.

»Nu kumt it my al in 't sin,» sei do it esel, »hwer 't oan leit, dat ik net better drave koe; foar en wike mannich ha 'k en stikel in 'e poat krige, end dat ducht my yet sear.»

»Forjow it my,» sei dominy L., »dat min preek fen hioed net sa goed is as jimme 't oars wol fen my forwachtje meye; ik bin thige forkalden, end dat heth nu al en wike dûrre.»

De aep end de fux.

»Neam my sa 'n edel end foarnaem bist aste wotte, end du scitte siean dat ik it alles neidwaen kin,» sei de aep tsjin de fux. — Mar de fux dy andere neat oars as: »End du, neam my en bist, sa min end sa gemien, dat it in 'e hulle krye scoe umdy ny to dwaen.»

De nachtegeal end de pau.

En lieaf oanfallich gealtsje hie ûnder de siungers fen 't wald en hiele bulte biniders, mar nin inkelde friûnd. »Mûlk find ik dy ûnder de ore fugels,» thocht hiu end fleach mei en fortroulik herte nei en pau ta.

»Moye pau,» sei 't gealtsje, »jy haegje my thige.»

»Jy my ek, lieave nachtegeal,» wier de pau sin andert.

»Lit ûs den friûnden wêse,» sei 't gealtsje wer; »wy scille mankoar um nin ding binide; jy binne allike oangenamme for 't each as ik for 't ear.»

De nachtegeal end de pau waerden friûnden.

De wulf end de skieppehoeder.

En skieppehoeder hie thruch en slimme sieachtme ûnder de bisten al sin skiep forlern. De wulf hearde 't end ging nei de man ta um him oer sin ramp to bikleyen.

»Is 't wier, beste friûnd,» sa spriek er, »dat ju sa'n freeslike tsjinramp oerkumd is? Al juw skiep habbe jy forlern? Och, och, al dy skoandere sefte, fette skiep! Ik kin my wol bigripe hu 't jy to moede wêse moatte; ik scoe der um skrieme kinne, dat 's wier!»

»Ik thankje, hear Isegrim, for juw dielnimming,» sei de harder. »Ik siuch dat jy en waerm, meilych herte habbe.»

»Ja wol, dat heth er,» sei de harder sin hûnd der-up, »dat heth er, sa faek as er thruch it ûnk fen sin neisten sels lye moat.»

It hinder end de bulle.

En derten hinder fleach mei en fule feart, mei en drist jung feintsje up 'e rech, de wei lans. En stifkoppige bulle rop tsjin it hinder: »Fy, ik scoe my fen sa'n boai ek bistiure litte! Né hear!»

»Ik wol,» andere it hinder, »hwent hwet ere scoe 'k er fen ha, um en bern up 'e dik to bruyen?»

